

SMJERNICE ZA INTEGRACIJU HEART METODOLOGIJE U NASTAVNE PLANOVE I PROGRAME

Save the Children

HEART

SMJERNICE ZA INTEGRACIJU HEART METODOLOGIJE U NASTAVNE PLANOVE I PROGRAME

Save the Children vjeruje da svako dijete zaslužuje budućnost. U zemljama Sjeverozapadnog Balkana radimo svaki dan kako bismo za djecu osigurali zdrav početak života, priliku za učenje i zaštitu od nasilja. Kada se pojave krize i kada su djeca najranjivija, mi smo uvijek među prvima koji dođu pomoći i među posljednjima koji odlaze. Mi osiguravamo da se odgovori na specifične potrebe djece i da se njihov glas čuje. Postižemo dugotrajne rezultate za milione djece, uključujući onu djecu do koje je najteže doći. Dajemo sve od sebe za djecu – svaki dan i u vrijeme kriza – transformišući njihove živote i budućnost koja je pred nama.

© Save the Children 2021

Izdavač: Save the Children

Autori: Doc.dr. Šejla Bjelopoljak, Miroslava Marjanović, Ma

Konsultanti: Prof.dr. Bernadin Ibrahimpašić, Una Redžić, Smajo Sulejmanagić

Saradnici: Anita Kečanović, Irma Jusić, Sabina Čuprija, Hata Tatar-Hajrić, Ervina Lipović-Hodžić, Senada Mahmutspahić

Recenzentica: Fatima Smajlović, direktorica za razvoj programa i kvalitet, Save the Children

Lektura: Jasminka Bujanović

Grafički dizajn: Jasmin Leventa

Štampa: Amos Graf d.o.o

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

371.214:7](497.6)

BJELOPOLJAK, Šejla

Smjernice za integraciju HEART metodologije u nastavne planove i programe [Elektronski izvor] / [autori Šejla Bjelopoljak, Miroslava Marjanović]. - El. knjiga. - Sarajevo : Save the Children, 2021

Način pristupa (URL): <https://nwb.savethechildren.net/sites/nwb.savethechildren.net/files/library/Smjernice%20za%20integraciju%20HEART%20metodologije.pdf>. - Nasl. sa nasl. ekrana. - Opis izvora dana 4. 3. 2021.

ISBN 978-9926-462-30-7

I. Marjanović, Miroslava

COBISS.BH-ID 43060742

Ova publikacija je izrađena u partnerstvu međunarodne organizacije Save the Children za Sjeverozapadni Balkan i Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona

Sadržaj

UVOD	7
I DIO - DIDAKTIČKA KONSTRUKCIJA PROGRAMA	11
HEART kroz pedagoški izraz	11
HEART metodologija u odrazu odgojnog cilja časa	14
Uloga nastavnog osoblja kroz HEART aktivnosti	16
Zašto primijeniti HEART aktivnosti u radu sa djecom i mladima sa teškoćama	19
Predviđene koristi za svu djecu	19
Definisanje ishoda učenja	20
II DIO – REALIZACIJA AKTIVNOSTI I METODIČKA UPUTSTVA	29
I razred	29
Likovna kultura - dom i porodica/obitelj	29
II razred	31
Likovna kultura - Moje mjesto i okolina	31
Moja okolina - Sredina u kojoj živim	32
Likovna kultura - Priroda (Životinje i njihova staništa)	33
III razred	35
Odjeljska zajednica - Adaptacija i prihvatanje novog učenika u razredu	35
Bosanski jezik i književnost - Društvo (Privreda u užem zavičaju)	36
Matematika - Zdravlje (Zdrava ishrana)	38
IV razred	39
Engleski jezik - Animals	39
Moja okolina - Prirodno-geografska obilježja BiH	41
Moja okolina - Godišnja doba	42
V razred	44
Bosanski jezik i književnost - Usmena vježba	44
Tehnička kultura - Saobraćaj	45
Društvo - Moja domovina	47
VI razred	49
Likovna kultura - Boja	49
Bosanski jezik i književnost - Književnost	50
Njemački jezik - Die Familija - Porodica	52
VII razred	54
Tjelesni i zdravstveni odgoj - Standardni plesovi-gimnastika	54
Geografija - Opće geografske karakteristike Evrope	55
Historija - Osmansko carstvo	57
VIII razred	58
Hemija - Nemetali - svojstva nemetala	58
Tehnička kultura - Ekologija	59
Informatika - Primjena računara	61
Geografija - Azija	62
IX razred	63
Demokratija - Odgovornost	63
Matematika - Geometrijska tijela	65
Geografija - Geografski razvoj državnog teritorija BiH	66
Tjelesni i zdravstveni odgoj - Latinoamerički plesovi - gimnastika	68
PRILOG	71
ZAKLJUČAK	73
Popis slika	74
Popis tabela	74
LITERATURA	75
PRILOG I	77

UVOD

Uzmite moć osjećanja da prekinu samo mišljenje.

Danijel Goleman

HEART, je skraćenica za *Healing and Education Through the Arts* (Iscjeljenje i obrazovanje kroz umjetnosti), i jedan je od programa psihosocijalne podrške organizacije Save the Children koji se zasniva na umjetnosti, a čiji je cilj pomoći djeci izloženoj traumatskim iskustvima ili svakodnevnom stresu.

Umjetnost se koristi da se pomogne djeci da izraze osećanja koja su vezana za njihova iskustva. Proces iscjeljenja počinje kada dijete podijeli svoja iskustva i osjećanja, bilo riječima, bilo kroz umjetnički izražaj, sa odraslom osobom (odnosno vršnjakom) u koju ima povjerenja. Ta osoba će djetetu pokazati saosjećanje i saslušati ga na brižan i pozitivan način. Na kraju procesa dijete se osjeća manje izolovano, bolje povezano sa vršnjacima i sigurno, jer u životu ima odrasle osobe u koje ima povjerenja. To, dalje, vodi ka tome da dijete ima više samopouzdanja i sigurnosti, čime se jačaju njegove vještine i povećavaju se izgledi za uspješno učenje.

HEART je prilagodljiv model, čija je namjera da se integriše u svakodnevni/sedmični rad sa djecom u vrtićima i školama ili drugim prostorima u zajednici u kojima borave djeca. Model je namijenjen djeci starosti 3 do 20 godina i trenutno se provodi u 20 zemalja svijeta: Liban, Egipat, Sirija, Irak, Jordan, okupirane teritorije Palestine, Kina, Tanzanija, Uganda, Malavi, Južni Sudan, Nigerija, Haiti, Meksiko, El Salvador, Honduras, Gvatemala, Kosovo, Albanija, Jermenija, Gruzija, Sjedinjene Američke Države i Bosna i Hercegovina.

Preliminarna istraživanja ukazuju da HEART pozitivno utiče na sposobnost samoizražavanja djece, komunikaciju, koncentraciju, vladanje emocijama, motivaciju za učenje, rješavanje problema, samopouzdanje i samokontrolu. Na pojedinim lokacijama se pokazalo da HEART podstiče prisustvovanje nastavi, pismenost i matematičke vještine.

Takođe, iskustva u radu pokazuju da HEART ima pozitivan uticaj na blagostanje odraslih facilitatora/ki koji rade sa djecom u okviru HEART programa, kao i na roditelje i staratelje koji pohađaju HEART aktivnosti prilagođene za roditelje/staratelje.

Save the Children u Bosni i Hercegovini je prvi put organizovao obuku za HEART facilitatore u decembru 2013. godine za profesionalce iz Tuzlanskog Kantona. Ideja je bila da se HEART aktivnosti implementiraju kao dio redovnog programa u centrima za rani rast i razvoj (ECCD Centri). Tokom školske 2014/15. godine HEART je proširen i na nastavnike BHS jezika i književnosti koji predaju u osnovnim školama, na inicijativu, organizaciju i realizaciju trenerice Azre Mujkanović stručne saradnice za obrazovanje Pedagoškog zavoda Tuzlanskog kantona i tako je 127 nastavnika počelo da primjenjuje HEART u nastavi BHS jezika. Nakon uspješne implementacije u nastavi jezika, došlo se na ideju da se HEART proširi i na nastavnike drugih predmeta kao i na nastavnike razredne nastave. U toku marta, organizovana je obuka "HEART" za drugu grupu polaznika iz cijele Bosne i Hercegovine, među kojima su bili i odgajatelji i nastavnici sa područja USK, koji su kasnije prenijeli svoja znanja drugim nastavnicima i odgajateljima i tako je obučeno novih 69 profesionalaca u obrazovanju.

Osim školskog konteksta, potreba za HEART programom se pojavila i nakon velikih poplava koje su pogodile BiH i Srbiju umaju 2014. godine. Djeca u poplavljenim područjima su bila izložena stresu zbog gubitka svojih domova i bližnjih, destrukcije škola i sveukupnog poremećaja njihovih života. Save the Children je uspostavio 8 kutaka za djecu u BiH i 4 kutka u Srbiji u kojima se implementirao HEART program, kako bi se pomoglo djeci lakše podneti stres i posljedice nove stvarnosti sa kojom su se oni i njihove porodice suočili.

Nakon uspješnog širenja HEART programa u Tuzlanskom Kantonu, Save the Children i Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona 2018. godine su potpisali Memorandum o razumijevanju, kojim je dogovoreno da se u USK HEART program implementira u svim osnovnim školama. Kako bi se HEART održao i nakon projektne intervencije dogovoreno je da s uspostave tri HEART resursna centra, u tri osnovne škole, kako bi nakon završetka projekta profesionalci iz te tri škole pružali podršku ostalim kolegama i školama u primjeni i implementaciji HEART programa, bilo kao vannastavnih aktivnosti ili kao dio nastavnog plana i programa, u čemu će ove *Smjernice za integraciju HEART metodologije u nastavne planove i programe* imati veoma značajnu ulogu.

U okviru četverodnevne obuke facilitatora i dvodnevne napredne koja uključuje mentorisanje za samostalan rad, nastavnici se upoznaju sa HEART pristupom baziranom na umjetnosti. Osposobljavanje profesionalaca: odgajatelja, nastavnika i svih onih koji su u kontaktu i rade sa djecom i mladima, u BiH je započelo 2013. godine. Od 2015. godine posebna pažnja se daje analizi i diskusiji učesnika u smislu prijedloga za integraciju HEART metodologije u redovan nastavni plan i program u prilog javljanja potrebe za Smjernicama koje će podrazumijevati metodička uputstva nastavniku koji pruža psihosocijalnu podršku kroz svoj rad i djelovanje. Iako je HEART pristup standardizovan, prilagođavanje na lokalnom nivou varira od zemlje do zemlje kako bi se zadovoljile lokalne potrebe i konteksti, i facilitatori svakodnevno izvještavaju o primjerima i varijacijama HEART aktivnosti. "Smjernice" koje se nalaze pred nama, uzimaju u obzir prilike u kojima se provode nastavni planovi i programi i potrebe nastavnog osoblja za ujednačenim načinom rada kroz konkretna uputstva o pružanju psihosocijalne podrške u nastavnom procesu zbog čega i nosi naziv: *Smjernice za integraciju HEART metodologije u nastavne planove i programe*.

Smjernice u prvom dijelu pojašnjavaju koncept metodologije rada kroz kvalitativni dio teorijskog okvira, a u drugom dijelu kroz primjere nastavnih jedinica, konkretne prijedloge realizacije nastavnih aktivnosti. Sve nastavne pripreme koje su opisane u drugom dijelu Smjernica su provjerene od strane nastavnika - facilitatora u praksi, te predstavljaju ogledno-ugledni primjer realizacije nastavne jedinice, svakako na slobodu nastavniku koji će u budućnosti predložiti nove varijacije ne odstupajući od jasne HEART metodologije.

Smjernice su nastale kao potreba da se rad usmjeren na intelektualna postignuća balansira inkluzivnim pristupom u kojem se svako dijete osjeća dobrodošlo i sigurno. Smjernice nude dobre praktične primjere u kojima se rješavaju pitanja integracije intelektualnih aktivnosti u koherentnije i međusobno povezane bilo da govorimo u kontekstu ciljeva/zadataka nastave ili očekivanja koje imamo u vezi sa ishodom učenja i podučavanja. Interakcija i komunikacija bazirana na okruženju u kojem njegujemo vrijednosti služe garancijom za bolje međuljudske odnose koje imamo u školama, a nastavnik kroz ovaj proces uspijeva ostvariti svoju odgojnu svrhovitost čime napokon balansira između odgojnog, materijalnog i funkcionalnog cilja/zadatka nastave.

Smjernice za integraciju HEART metodologije predstavljaju podršku odgojnoj intenciji da za rezultat naših međusobnih djelovanja imamo društvo koje zna prepoznati stanja koja narušavaju lično i kolektivno zdravlje, te u sklau sa tim procesuirati i iskazati podršku drugima. U suštini govorimo i o fenomenu današnjeg koncepta školskog sistema u kojem mnoga znanja usmjerena prema kognitivnoj i psihomotornoj razini uspješno akumuliramo, a da mnoge aktivnosti u tom procesu nemaju pedagoški izraz zbog čega HEART metodologijom inoviramo dosadašnji način rada.

Najbolja preporuka Smjernica možda je u činjenici da se HEART program na koji se Smjernice odnose:

- primjenjuje već od 2013. godine u odgojno-obrazovnim ustanovama;
- da su od 2018. godine podrškom organizacije Save the Children i Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta, uspostavljeni HEART resursni centri u JU OŠ "Harmani I", JU OŠ "Harmani II", JU OŠ "Prekounje" Bihać u kojima se realizuje HEART program;
- i da nastavnici resursnih HEART centara/škola Unsko-sanskog kantona, redovno izvještavaju o uspjesima provođenja HEART metodologije, odnosno poboljšanju kvaliteta odgojno-obrazovnog rada i u prilog kontinuiteta odgojnog aspekta cjelokupnog procesa.

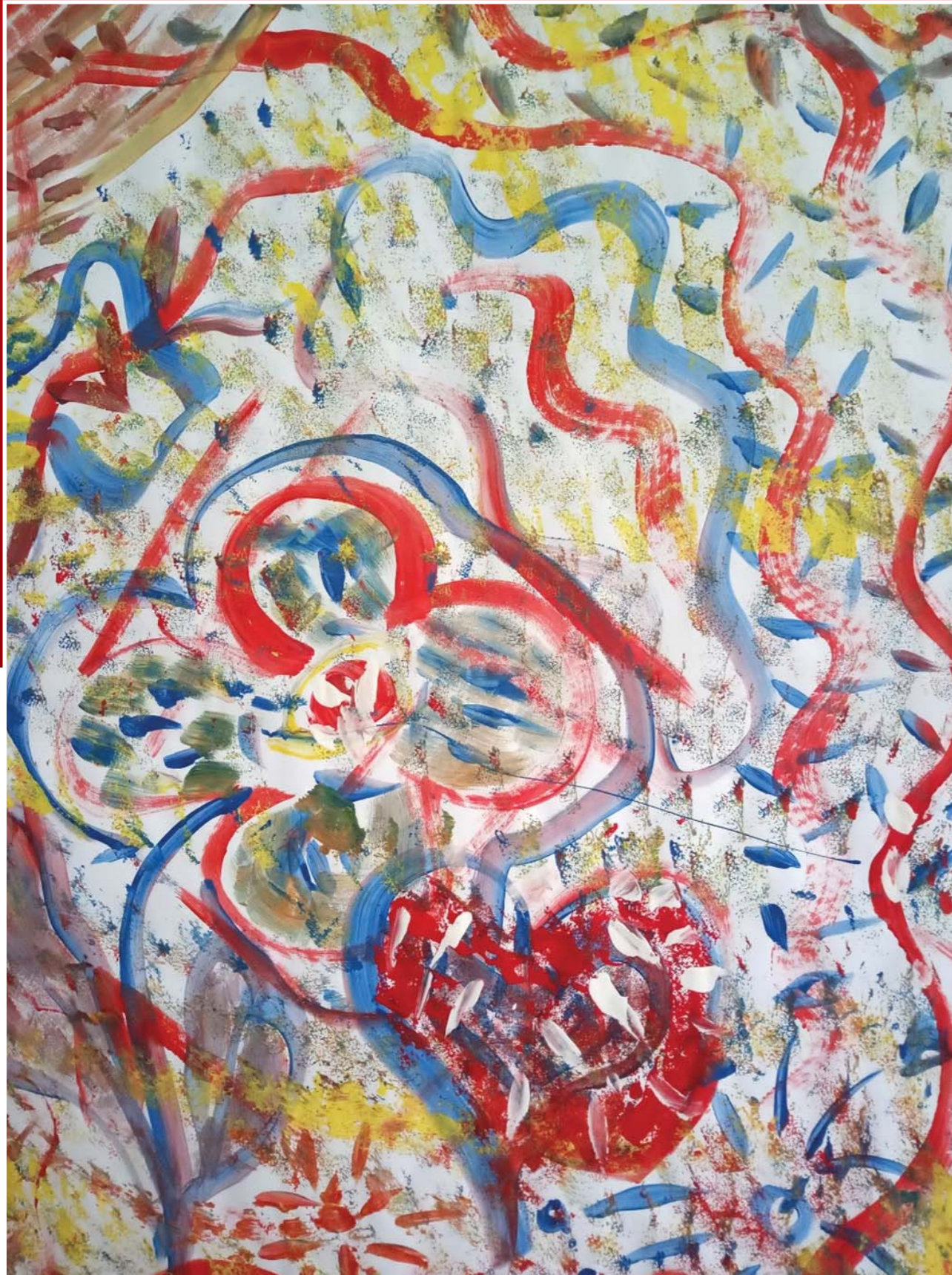
Nastavnicima će Smjernice biti osvježenje u idejama o načinima realizacije nastavnih jedinica i ubrzo će postati praksa u kojoj zajedno sa učenicima praktikuju tehnike procesuiranja emotivnih stanja, kontinuirano vodeći brigu o vlastitom mentalnom zdravlju i zdravlju zajednice. U kontekstu psihosocijalne podrške mnogo dokaza svjedoči da su ljudi koji poznaju i dobro upravljaju vlastitim osjećanjima, koji čitaju i efikasno izlaze na kraj sa osjećanjima drugih ljudi, u prednosti u bilo kojoj sferi života, bila to ljubav, veze ili prikupljanje nepisanih pravila koja regulišu uspjeh u organizacionoj politici (više u: Goleman, 1995., Kinslou, 2013). Isti govore u prilog učenja i očuvanja emocionalnog života ističući da akademska inteligencija, kojoj se institucionalno priklanjamo, ne nudi praktično nikakvu pripremu za izazove koju nose životne promjene. Emocionalni život je oblast, koja baš kao oblast opismenjanja ili matematike, može biti savladana sa manje ili više vještine i zahtijeva svoj jedinstveni niz kompetencija. Koliko je vješta osoba u tome je od krucijalnog značaja za razumijevanje zašto jedna osoba napreduje u životu dok se druga podjednako intelekta, nalazi u ćorsokaku: emocionalna sposobnost je *meta-sposobnost* koja određuje koliko dobro možemo da upotrijebimo kakve god da vještine posjedujemo, uključujući i sirovi intelekt. U ovisnosti od toga koliko upotrebljavamo stečene vještine, toliko imamo mogućnosti da iste postanu stil života.

U cilju osiguranja zdravijeg društva koje brine o svojim mlađim naraštajima najmanje što možemo jeste obezbijediti kontinuitet provođenja HEART-a u cilju pravovremene i sigurne psihosocijalne podrške (u direktnoj vezi s kvalitetom rada) i redovno raditi *domaći zadatak* potvrđivanjem jedanaestog HEART principa - *vođenje brige o sebi*.

Sarajevo, 2021. godine

Smjernice su rezultat partnerstva isuviše velikog broja pojedinaca i institucija da bismo im se svima pojedinačno zahvalili. Radni tim facilitatora zahvaljuje se posebno na suradnji, podršci i pomoći ustupanjem prijedloga realizacije nastavnih jedinica nastavnicima/ima i stručnim saradnicama/icima: Esadi Čirić Delić, Muhibi Begić, Nermini Čizmić, Sabini Čupriji, Fati Kapić, Nisveti Salkić, Nedimu Sediću, Aidi Didović, Arminu Mahmutspahiću, Esmi Balić, Rasemi Delić, Senadi Mahmutspahić, Jasminki Hendi, Erni Muslić, Amri Poprženović, Nisveti Agić, Ervini Lipović-Hodžić, Almi Jaganjac-Hrnjić, Hafiji Subašić, Almi Hadžić, Mirseni Gudžević, Azri Brkić, Dženani Harbaš, Erminu Hromadžić, Senadi Omerčević, Emiru Omeroviću, Džemaludinu Malkiću, Nelvedini Bašagić, Ermini Muharemović, Senadi Omerčević, Fati Mujanović, Mersi Dupanović, Belmani Trivunić, Feridu Avdiću, Aniti Kečanović - zaposlenim u JU OŠ "Harmani I", JU OŠ "Harmani II", JU OŠ "Prekounje" Bihać, JU OŠ "Ahmet Hromadžić" Bosanski Petrovac, JU Osnovna škola "Cazin II", a čijim prijedlozima nastavnih priprema se možete pridružiti u drugom dijelu ovih Smjernica.

Hvala što svojim primjerom živite HEART.

I DIO DIDAKTIČKA KONSTRUKCIJA PROGRAMA

“O tome hoće li neko uspjeti ili ne, više od edukacije, više od iskustva, više od treninga, odlučuje njegova razina otpornosti na stres.”

Diane Coutu

- HEART kroz pedagoški izraz

Kao što je već pomenuto u uvodnom dijelu, **HEART** na engleskom jeziku predstavlja akronim za “Healing and Education Through the Arts” (u prijevodu: “Iscjeljenje i obrazovanje kroz umjetnost”) i predstavlja pristup koji se temelji na umjetnosti, a koji ima za cilj pružiti psihosocijalnu podršku djeci koja su izložena svakodnevnom ili hroničnom stresu. Prvobitno je prijevod akronima bio u kontekstu “ozdravljenja” do danas prihvaćenog “iscjeljenja” kroz afektivnu komponentu oporavka, ali neovisno o preferiranju termina, riječ jeste o *psihosocijalnoj podršci usmjerenoj ka mentalnom zdravlju i osnaživanju pojedinca*. Za potrebe Smjernica koristimo trenutno preferirane termine u direktnoj vezi sa komponentama HEART aktivnosti: iscjeljenje, učenje i zabava.

Svjetska zdravstvena organizacija (Jakab, 2011) zdravlje definiše kao “stanje potpunog fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i onesposobljenosti” tako da shodno holističkom pristupu, etimologija riječi “oporavka, ozdravljenja i/ili iscjeljenja” obuhvata: jačanje zdravstvenog potencijala svake individue, smanjenje zdravstvenih rizika individue i uopšte očuvanje zdravlja.

Odgajatelji, nastavnici i ostali profesionalci u kontaktu i radu s djecom i mladima razlikuju terminologiju vezanu za “HEART program”, “HEART metodologiju” i aktivnosti “inspirisane HEART programom” jer iste povezuju sa ciljem/zadacima časa i postavljenim očekivanjima vezanim za ishode učenja i podučavanja. U oba konteksta nastavnik/odgajatelj posrednom pedagoškom praksom prepoznaje i upotrebljava umjetničke forme uz pomoć kojih inovira odgojno-obrazovni rad i dolazi do postavljenih ishoda učenja. Prema *Vodiču za HEART facilitatore* (Save the Children, 2018), suština razlikovanja ovih pojmova opisuje namjeru facilitatora da *realizira strukturirane aktivnosti, aktivnosti za relaksaciju ili slobodnu umjetnost*:

HEART PROGRAM primjenjuju HEART facilitatori koji su osposobljeni bazičnom i dodatnom obukom za rad sa djecom i odraslima u cilju pružanja psihosocijalne podrške neovisno o intenzitetu stresa. Svaka aktivnost je strukturisana kroz tri komponente/kategorije: *učenje, iscjeljenje i zabava*. Može se primjenjivati kroz sekciju, dvočas ili neki drugi vid koji garantira kontinuitet aktivnosti. Prema *Vodiču za HEART facilitatore* komponente aktivnosti planiramo kao vid stepena podrške i potrebnog vremena:

Tabela br. 1. Raspored primjene HEART aktivnosti

Komponente aktivnosti	Potrebno vrijeme	Preporučena učestalost primjene u radu sa djecom
Opuštajuće	5-10 minuta	Svaki dan
Strukturirane	1 sat	Jednom sedmično
Slobodna umjetnost	45 minuta	Jednom sedmično ili češće

HEART METODOLOGIJU primjenjuje nastavno osoblje koje je prošlo HEART bazičnu i dodatnu obuku, ali u nemogućnosti provođenja HEART programa kao takvog koriste HEART aktivnosti integrisane u nastavne jedinice. Ovakvim kreativnim načinom rada u osiguravaju univerzalni inkluzivni dizajn za učenje u kojem se svako dijete osjeća sigurno i podsticajno u procesu učenja i ostvaruju odgojnu ulogu kroz pružanje psihosocijalne podrške i inoviranje nastavnog procesa. U drugom dijelu Smjernica predstaviti ćemo primjere nastavnih priprema koje podrazumijevaju HEART metodologiju na primjerima usmjerenih aktivnosti i vještina u nastavnom procesu u osnovnoj školi.

Aktivnosti inspirisane HEART-om predstavljaju sve varijacije tradicionalnih zabavnih aktivnosti koje podstiču učenike na učešće kroz zabavu. Ne sadrže sve tri komponente koje su karakteristične za HEART program (učenje, iscjeljenje i zabavu), ali imaju svoju svrhovitost (na primjer u evociranju znanja, podizanju energije i sl). Svakako, potiču emotivna stanja ugođe i koriste se u različitim fazama nastavnog procesa u ovisnosti od cilja podučavanja i postavljenih ishoda učenja.

HEART program je jedan od mnogih koji učinkovito pomažu u prevazilaženju socijalno-emocionalnih napetosti među grupama djece i koji podstiču na intencionalno učenje empatije kroz imenovanja i procesuiranja emotivnih stanja, međutim u Bosni i Hercegovini vrijedi za jedini, ovog tipa podrške. Navest ćemo primjere sličnih inostranih programa: "Korak po korak", danski nacionalni program namijenjen sprječavanju vršnjačkog nasilja i zlostavljanja kroz učenje empatije i razvoju društvenih vještina djece na način da se djeci prikazuju lica koja simbolizuju emotivna stanja, a djeca se uče prepoznati ih i riječima izraziti ili CAT program koji je usmjeren na verbalizovanje iskustava, misli, osjećanja i osjeta kroz pribor "Moj krug" u koji djeca ucrtavaju osobe ili događaje kako bi razumjeli uloge i svrhe istih u njihovom životu (prilagođeno prema Sandahl i Alexander, 2018).

U području odgajanja i obrazovanja govorimo u prilog tvrdnjama da se socijalno-emocionalne kompetencije uče i da se sadržaji intervencijskih programa mogu ugraditi u školske nastavne prakse kroz nastavne planove i programe koje njeguju nenasilnu, socijalno reverzibilnu komunikaciju. Na taj način bi osigurali kreiranje okruženja u kojem se namjerno izaziva interakcija i komunikacija zasnovana na društveno prihvatljivom međuljudskom odnosu kao pedagoška mjera i odgovor na nasilje u porastu.

U radovima koji se tiču izazova sa kojima se suočava nastavno osoblje i efektima psihosocijalnih programa poput HEART-a koji pomažu sticanju socijalno-emocionalnih kompetencija (Bjelopoljak, 2015) navodi se utjecaj pozitivnog/negativnog stresa na individuu i potrebu procesuiranja emotivnih stanja. Za nastavno osoblje se izazovi mogu očitovati kroz očekivanja vezana za potpunu realizaciju nastavnog plana i programa, menadžment škole, društveno-neprihvatljiva ponašanja djece, roditelja, vlastita očekivanja, nivo aspiracija u poslu (teškoće iz obiteljskog okruženja). Osim toga, veoma često naše predrasude koje imamo prema drugima i drugačijima, kao i naša interpretacija ponašanja i generalizacija na šire društvene grupe, smanjuju mogućnost boljeg upoznavanja i razumijevanja svih učesnika odgojno-obrazovnog procesa. U takvom cirkularnom procesu su i djeca izložena pritiscima usljed očekivanja u vezi sa školskim ocjenama i ponašanjima (roditelji-škola-vlastita očekivanja) i koja također internalizuju različite modele ponašanja (uzora) i također vrše procjene, interpretiraju, zaključuju, generaliziraju. U nedostatku vremena, obje grupe: "odrasli (nastavnici)" i "djeca (učenici)" jedni o drugima zaključuju najčešće samo na osnovu jedne uočene osobine ili uloga koje su vidljive u datom momentu. Iako su podloga takvim odnosima procjene zasnovane na predrasudama i stereotipima, postoje mnogi preventivni programi koji i naknadno uspjevaju "popraviti" štetu. Ukoliko govorimo o programima prevencije društveno neprihvatljivih ponašanja, koji se koriste kratkotrajno u školama (jer nemaju dugotrajnu podršku zbog nepostojanja školskih kurikuluma)

onda govorimo o nedovoljnim kapacitetima za održivost efekata u društveno prihvatljivim ponašanjima djece u budućnosti. Tada isti ne vrijede za mjere prevencije ili učenje efektivnih strategija za nošenje sa stresnim situacijama (koje u konačnici završavaju društveno neprihvatljivim ponašanjima ukoliko se rješavaju sa aspekta neugodnih emocija ili društveno prihvatljivim ukoliko se rješavaju na osnovu ugodnih emocija).

Održivost programa za učenje socijalno-emocionalnih kompetencija kroz nastavne planove i programe znači praksu koja podrazumijeva preventivne strategije i smanjenje rizika po mentalno zdravlje učenika i svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Učinkovite strategije obezbjeđuju učenje kroz zabavan, kreativan, optimističan način u cilju izgradnje samopouzdanosti ličnosti koja je spremna na suočavanje sa izazovima. Prema istraživanjima (poput Anderson, 1996, Carver i Scheier, 1999) sam optimizam je povezan sa primjenom učinkovitih strategija suočavanja, a pesimizam sa primjenom neučinkovitih strategija (Carver i Scheier, 1999). U stresnim situacijama optimisti prihvataju problem i aktivno se suočavaju tražeći rješenja situacije, dok su pesimisti skloni negiranju problema i odustajanju u ubjeđenju da rješenja nema. Bez obzira na preferencije u sagledavanju stvarnosti, bilo da smo optimisti ili pesimisti, nova otkrića u području pedagogije govore u prilog tehnika, koje pomažu pojedincu da odgovori na izazove/pritiske koji ga dovode u stanje napetosti i zbog kojih ne funkcioniše u punom potencijalu vlastitih snaga. Naravno riječ je o individualnim tehnikama i organizacijskim strategijama koje mogu biti resursom posebno onda kada se iste sistemski i institucionalno planiraju i programiraju kao dio odgojno-obrazovnog života.

HEART metodologiju integrisanu u nastavnim planovima i programima ne posmatramo kao sinonim za kurikulum ili za kratkoročne aktivnosti, koje predvidimo kroz realizaciju Godišnjeg plana i programa ili neophodne Razvojne planove škola (koje često znače jednogodišnjim - petogodišnjim projektnim planom i programom), nego kao *stil života koji odgovara savjetodavnom i kreativnom načinu učenja i podučavanja*.

Put uvođenja HEART programa u odgojno-obrazovni proces je bio obilježen organizacijskim i razvojnim doprinosom kvaliteti školskog sistema od strane međunarodne organizacije Save the Children i Ministarstva obrazovanja od 2013. godine. Međutim, tek primjenom i analizama efekata HEART-a od strane nastavnika – HEART facilitatora potvrđen je kvalitet u kontinuitetu primjene od 2016. do 2019.godine.

Isti način može biti repliciran nakon bazičnih HEART obuka, te planiranjem psihosocijalne podrške ukoliko HEART postavimo za cilj školske kulture, politike i prakse (više o tendencijama za stalni razvoj Škole nastao na osnovu potreba učenika, roditelja i zaposlenih u procesu kreiranja Razvojnog plana škole pogledati u: https://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index_CroatianforBosnia.pdf) ili jednostavno po uzoru na provjereno, primjeniti Metodička uputstva drugog dijela Smjernica opisanih u nastavku.

Plan je jednostavan: HEART program koristimo kroz strukturisane aktivnosti opisane u *Vodiču za HEART facilitatore* kroz istoimene sekcije, a ukoliko nismo u mogućnosti da koristimo HEART program po ugledu na Vodič, koristimo HEART metodologiju integrisanu u nastavne planove i programe inovirajući/bojeći proces učenja kroz sve nastavne jedinice po uzoru na primjere prakse facilitatora u drugom dijelu nastavka Smjernica. Tabela br.2. predstavlja analizu trenutno važećih nastavnih planova i programa za osnovne škole USK (konsultant Ibrahimpašić: za Smjernice) i prijedlog prostorne i vremenske orijentacije za integrisanje HEART metodologije u nastavni proces.

Tabela br. 2. Plan raspodjele aktivnosti po razredima i predmetima u toku jedne školske godine

RAZRED	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	UKUPNO AKTIVNOSTI PO PREDMETU
PREDMET	BROJ AKTIVNOSTI									
Bosanski jezik	7	7	7	7	6	4	4	4	4	50
Prvi strani jezik			3	3	2	3	3	3	3	20
Drugi strani jezik						3	3	3	3	12
Moja okolina	7	7	7	7						28
Društvo					4					4
Kultura življenja					3					3
Historija						2	3	2	2	9
Matematika	7	7	7	7	6	4	4	4	4	50
Priroda					4					4
Biologija						3	3	3	2	11
Geografija						3	2	2	2	9
Fizika							2	2	3	7
Hemija								2	2	4
Osnove tehnike					2					2
Tehnička kultura						3	1	2	2	8
Informatika						2	2			4
Likovna kultura	4	4	3	3	2	2	2	2	2	24
Muzička kultura	4	4	3	3	2	2	2	2	2	24
TIZO	4	4	3	3	2	2	2	2	2	24
Vjeronauka	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18
UKUPNO AKTIVNOSTI PO RAZREDU	35	35	35	35	35	35	35	35	35	315

• HEART metodologija u odrazu odgojnog cilja časa – mjesto i uloga učenja

“Dobra škola za mene je mjesto gdje istovremeno pod istim krovom svako i podučava i uči. Učenici i podučavaju i uče; nastavnici i podučavaju i uče.”

Roland Bart

Zbog čega bi “namjeran međuljudski odnos” zasnovan na socijalno reverzibilnoj komunikaciji bio važan odgajatelju ili nastavniku?

Prisjetimo se odgojnih postulata da proces rasta “individue u ličnost” prolazi kroz tri komponente odgoja. Prva bi podrazumijevala obrazovnu sferu u kojoj institucionalno i društveno-generacijski, prenosimo informacije i znanja starijih generacija na mlađe. U nekom historijskom kontinuitetu, osiguravamo praksu odgojno-obrazovnih ustanova gdje skoro repetitivno prenosimo stečena znanja, informacije i vještine. Drugi aspekt se veže za samoodgoj, oblikovanje ličnosti vlastitim spoznajama, vrstama motivacije u procesu učenja, a treći upotpunjuje

svrhovitost odgojnog procesa između odgajatelja i odgajanika i zovemo ga “interakcijsko-komunikacijskim”. Kroz interakcijsko-komunikacijski aspekt odgajanja, namjerno izazivamo komunikaciju baziranu na odnosnom i sadržajnom razumijevanju između odgajanika ili reverzibilno, između odgajatelja i odgajanika. Pri tom, mjesto gdje se ostvaruje međuljudski odnos nazivamo odgojem (prilagođeno prema Bratanić, 1993). Gradimo ga sa namjerom, na povjerenju i kreiranjem okruženja koje nudi sigurnost i želju za učenjem, jer odgajatelj/nastavnik, inicira uspostavljanje dijaloga između sadržaja i učenika ili učenika međusobno. Implicira da, ukoliko sa namjerom potičemo stvaranje međuljudskog odnosa uz pomoć kreativnih nastavnih metoda, ujedno osiguravamo i svrhovitost vlastitog odgajateljskog poziva, jer rezultiramo odgojnim efektima.

Kreativne metode ne bi smjele biti privilegija samo nekih nastavnih predmeta (podrazumijevamo i usmjerene aktivnosti i vještine) što znači da bi i ekspresivne umjetničke forme, poput pjevanja, crtanja, slikanja, sviranja, glume/drame, pripovijedanja, poezije, kreativnog pisanja, modelovanja, lutkarstva trebali svi koristiti kao način uz pomoć kojeg pomažemo oblikovanje odgajanika u kognitivnom, psihomotornom ili afektivnom smislu.

Programi koji učinkovito pomažu u prevazilaženju socijalno-emocionalnih napetosti među grupama djece i koji stvaraju pogodno tlo za procesuiranje stresa kroz psihosocijalnu podršku postavljaju i čvrste teorijske okvire za implementaciju preventivnih programa kroz koje osiguravamo budućnost društva koje brine o svome mentalnom zdravlju. Takvo društvo je nenasilno. Brojna istraživanja pokazuju da namjerna reinterpretacija nekog događaja, da bismo se u vezi sa njim osjećali bolje, odnosno da bismo sagledali njegove pozitivne strane, smanjuje aktivnost amigdale i inzule, moždanih područja uključenih u obradu neugodnih emocija, a povećava aktivnost moždanih područja uključenih u kognitivnu kontrolu i adaptivnu integraciju (Alexander i Sandahl, 2018b). Unapređenje mjera u domeni pedagoške prakse predstavljaju i Smjernice za integrisanje HEART metodologije u nastavne planove i programe i prvi sistemski pokušaj da i bosanskohercegovačko društvo, institucionalno kreira okruženje u kojem se uči i jača otpornost na stres. Odgajanje generacija koje znaju imenovati i izraziti emocije, koje učestvuju u održivosti okruženja u kojem se uči i jača otpornost na stres i osvješćuju da se takav zdravstveni imunitet stiče učenjem i korištenjem stečenih vještina, pomaže izgradnji društva otpornog na stres.

Dodatne koristi su i internalizovane vrijednosti usmjerene očuvanju društvenog i ličnog zdravlja koje podrazumijevaju nenasilan (su)život. Nastavnici koji primjenjuju HEART metodologiju pridonose olakšanom balansiranju između različitih stilova podučavanja, te umjesto tradicionalno zastupljenog “akademskog” (kroz koji uglavnom linearno prenosimo informacije) njeguju i savjetnički i kreativni, te time udovoljavaju tipovima učenika neovisno da li preferiraju intelektualni, emotivni ili savjetnički. U smislu učenja, također njeguju lateralno mišljenje spram vertikalnog i podstiču metanivo zadovoljstva i učenja. U smislu kolektivne proaktivnosti dodatno se stvaraju šanse za dodatne aktivnosti inicirane prijedlozima učenika u smislu uvođenja preventivnih mjera usmjerenih ka njegovanju društveno prihvatljivih oblika ponašanja kroz međuvršnjačko pružanje psihosocijalne podrške.

U kontekstu realizacije časa (neovisno o predmetu ili nastavnim jedinicama – odgovara svima) HEART metodologija pomaže da materijalni i funkcionalni cilj časa kreativnije ostvarimo u funkciji planiranih ishoda učenja i da istodobno izbalansiramo i realnije postavimo i ostvarimo odgojni cilj časa. Već smo naglasili reverzibilnost odgojnog procesa, tako da, napokon i nastavnik ima priliku prevencije vlastitog profesionalnog sagorijevanja kroz lične tehnike koje mogu biti planirane i kroz organizacijske strategije odgojno-obrazovnih ustanova.

• Uloga nastavnog osoblja kroz HEART aktivnosti

*Djeca uče od onih koje vole.
Goethe*

Bilo da nastavnik realizuje HEART program ili nastavne jedinice uz pomoć HEART metodologije, nastavnik ostvaruje odgojno-obrazovnu svrhovitost tako što se usmjerava na **proces aktivnosti**, a ne na **proizvod**. Proces se tiče dijeljenja osjećanja vezanih za iskustva i podršku učenju, iscjeljenju i zabavi, a proizvod predstavlja samo materijalni dokaz prethodnom procesu. Pod proizvodom smatramo bilo koji vid djela koje je nastalo procesom primjene HEART-a.

Za razumijevanje osjećaja, misli i namjera potrebna nam je atmosfera koju kreira odgajatelj uz pedagoški takt (strpljiv u slušanju - bez osuđivanja, iskazuje saosjećanje, ne koriguje HEART proizvod) na bazi povjerenja sa odgajanicima/ učenicima. Rezultat rada u takvoj sredini jeste manje izolovano dijete i bolja kohezija grupe koja služi kao preventivni odgovor na nasilne vrste komunikacije. Dijete koje je poticano na aktivno učešće u kreiranju sredine u kojoj se osjeća sigurno i zaštićeno i koje uči uz osobe kojima vjeruje, ima šanse za porast samopouzdanja i bolje prilike za učenje. Uz umjetničke forme, oblast usmjerenih aktivnosti i vještina poprimaju oblike interaktivne nastave koja na zabavan način predisponira partnerstvo nastavnika i učenika. Takvo partnerstvo je socijalno reverzibilno i efekte odgojnih rezultata, nastavnik uživa kroz ličnu samoaktualizaciju. To znači da ostvaruje svoju odgojnu svrhovitost koja se odmiče od tradicionalne nastave u kojoj dominira linearno prenošenje informacija prema "drugoj strani" i da je uspio uspostaviti dijalog (uvijek zasnovan na empatiji) između sadržaja i učenika ili učenika međusobno.

Kada je u pitanju HEART program ili realizacija nastavnih jedinica korištenjem HEART metodologije, podrška nastavnika se bazira na inkluzivnom pristupu gdje za cilj ima uključivanje svih učenika. Nastavnik ne ocjenjuje radove koji predstavljaju "proizvod" aktivnosti, nego iste posmatra u funkciji razvojnog portfolija, koji može pomoći upotrebi primjerenih pedagoških strategija. Nastavnik predstavlja osobu koja je internalizovala i živi pedagoški takt kroz brižnost, iskazivanje podrške, slušanje kada dijete ima potrebu za podrškom i kada dijeli svoja osjećanja i iskustva. Kada generaliziramo, možemo reći da je svaki nastavnik, zbog svoje uloge, uvijek "takav", ali ovdje je važno napomenuti razliku između "onog što podrazumijevamo pod profilom nastavnog osoblja" i "standardizovanih aktivnosti kroz koje nastavnik namjerno kreira okruženje sa psihosocijalnom podrškom". Kroz namjeru ovog tipa ne ostavljamo prostora mogućoj podršci nego je planiramo i programiramo prije realizacije nastavnog plana i programa.

Uloga nastavnika se očituje kroz odgojno-obrazovni rad, ostvarivanjem odgojne svrhovitosti uz pomoć podučavanja kroz nastavne predmete. On predstavlja stručnjaka za odgoj i obrazovanje djece i u većini slučajeva, najboljeg poznavaoa prilika u kojima se djeca kreću zbog kojih i ima ključnu ulogu u povezivanju interdisciplinarnog tima (pedagog, psiholog, socijalni radnik itd) kada to potrebe djeteta zahtijevaju. Dakle, ne postoje klasificirane HEART aktivnosti koje odgovaraju samo nekim skupinama djece zbog čega naglašavamo - nastavnik procjenjuje potrebe djece na osnovu ličnih i grupnih karakteristika i shodno procjeni bira odgovarajuću temu HEART aktivnosti.

Kroz strukturirane HEART aktivnosti ima nastavnik usmjerava proces interakcije i komunikacije u podržavajućem okruženju zasnovanom na dijeljenju materijala za rad i osjećanja - i nije zamjena za psihološke ili terapijske usluge. Kroz HEART aktivnosti odgojna uloga nastavnog osoblja podrazumijeva da:

- ohrabruje
- iskazuje podršku i prihvatanje
- potiče međusobno upoznavanje, povjerenje i prihvatanje različitosti
- sluša djecu kada odluče podijeliti svoje umjetničke radove i iskustva
- organizuje aktivnosti na kreativan i zabavan način
- ne ispravlja, ne ocjenjuje, niti poredi radove učenika
- uključuje ostale stručnjake interdisciplinarnog tima ukoliko se javi potreba za dodatnom podrškom (pedagog, psiholog, socijalni radnik, stručnjak za mentalno zdravlje).

Bilo da nastavnik realizuje HEART program ili HEART metodologiju, koju primjenjuje kroz realizaciju nastavnih jedinica, on najavljuje promjenu u dosadašnjem načinu rada HEART Ugovorom koji vrijedi samo za grupu u kojoj se primjenjuje. Također, predstavlja i didaktičku strukturu HEART programa kroz temeljne HEART principe naučene tokom bazične obuke HEART facilitatora. Svaki princip objašnjava učenicima: 1. svaka umjetnost je dobra umjetnost (ne evaluiramo radove, ne dajemo komentare "lijepo-nije" i sl) 2. aktivnosti planiramo unaprijed i na vrijeme pripremamo materijale 3. koristimo blagi/ugodan ton glasa 4. učešće u aktivnostima je isključivo dobrovoljno 5. dječiju umjetnost prihvatamo onakvu kakva jeste – ne ispravljamo je 6. aktivno slušamo jedni druge 7. od djece tražimo da nam objasne svoju umjetnost – ne pretpostavljamo šta su verbalno ili neverbalno iskazali 8. poštujemo povjerljivost 9. fotografije pravimo samo ako dobijemo saglasnost 10. brinemo o materijalima 11. brinemo o sebi (opisano kroz domaći zadatak: da učine nešto lijepo za sebe i o tome informišu na sljedećem času) 12. HEART facilitator nije psihoterapeut.

U tabeli br.1 dat je i podsjetnik na metode i komponente aktivnosti. Pod metodom se podrazumijevaju načini i postupci radi ostvarivanja nekog cilja (Vilotijević, 2001), zbog čega umjetničke forme pronalazimo u tabeli u dijelu "nastavne metode", a komponente učenja i iscjeljenja "komponentama HEART aktivnosti" (adaptirano prema Vodiču za facilitatore, 2013) koje biramo u skladu sa potrebama djece. Sve umjetničke forme sadrže i treću komponentu zabave.

Tabela br. 3. Korist od različitih oblika umjetnosti kada je u pitanju učenje i iscjeljenje
(preuzeto iz Vodiča za HEART facilitatore, 2018)

NASTAVNE METODE	KOMPONENTE HEART AKTIVNOSTI	
	ISCJELJENJE	UČENJE
CRTANJE	<ul style="list-style-type: none"> • Pomaže kod fokusiranja, koncentracije, kontrole • Pobuđuje unutrašnji sistem vizualizacije u cilju prisjećanja stvarnosti ili stvaranja fantazije • Pomaže da osjećaji budu vidljivi, posebno kada je govor otežan • Pomaže u razvoju / prepoznavanju nečije interne sposobnosti da promijeni / upravlja / oblikuje stvari, kao što se to može učiniti na slici • Pomaže u razvoju okulomotorike, potencijalu spacijalne inteligencije i sl. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomaže kod koncentracije, fokusiranja • Olakšava razvoj mentalnog predstavljanja onoga što se posmatra ili zamišlja • Razvija finu i grubu motoriku • Pomaže u razvoju matematičkih vještina prije formalnog obrazovanja • Pomaže u komunikaciji i samoizražavanju; iznose se stvari koje se inače ne bi lako izrazile
SLIKANJE	<ul style="list-style-type: none"> • Pobuđuje radoznalost, kreativnost • Tekstura boje može olakšati doživljaj "prepuštanja toku", nedostatak potpune kontrole nad bojom može da nas nauči prihvatanju i otpuštanju • Podstiče osjećaj opuštenosti i slobode • Podstiče eksperimentisanje i rješavanje problema; olakšava otkrivanje novih boja, osnovnih i kombinovanih • Ohrabruje saradnju, timski rad, zajednički rad, posebno kada imamo crtanje velikih radova na zidu 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomaže u eksperimentisanju i radoznalosti • Može podstaći stvaranje novih vrsta boja kroz istraživanje prirodnih pigmenata (bobičastog voća, itd.); ovo može obogatiti i dopuniti lekcije koje uvode usmjerene aktivnosti u starijim razredima • Pomaže u razvijanju prostorne inteligencije • Pomaže u razvoju sposobnosti za simboličko predstavljanje • Pomaže u razvoju fine i grube motorike • Pomaže u razvoju matematičkih vještina prije formalnog obrazovanja (boje i oblici) • Nudi polaznu tačku za komunikaciju • Podstiče dijeljenje (zbog postavke boja/ako dvoje ili troje dijele komplet boja i četkica)

VAJANJE	<ul style="list-style-type: none"> • Podstiče oblikovanje i preoblikovanje • Povećava samopouzdanje • Podstiče različite perspektive • Podstiče senzitivnost kroz kontrolu različitih vrsta materijala, npr. glina u odnosu na kamen, papir u odnosu na staklo, itd. • Omogućava da se dožive materijali sa različitim stepenom elastičnosti i fleksibilnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomaže kod matematičkih sposobnosti: dimenzije / mjerenje • Pomaže kod matematičkih vještina prije formalnog učenja: oblici i boje • Pomaže sa pripremnim vještinama za prirodne nauke kroz iskustvo prijanjanja i gipkosti (na nivou ranog rasta i razvoja, ovo se dešava bez stvarnog kognitivnog razumijevanja konceptata prijanjanja i gipkosti) • Omogućava da se razvije svijest o recikliranju
MUZIKA	<ul style="list-style-type: none"> • Određene regije u mozgu reaguju samo na muziku i izazivaju emocionalne reakcije • Podstiče opuštanje • Identifikuje i ispoljava neispoljene emocije • Povećava samopoštovanje • Pomaže da osoba pronađe svoj glas • Pomaže u slušanju • Pomaže u doživljavanju / stvaranju sklada • Pomaže u samoregulaciji 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvija matematičke vještine uz brojanje, mjerenje taktova • Pomaže kod prepoznavanja uzoraka i razvoja • Uči osnovne koncepte iz ranog rasta i razvoja djece: brojanje, glasno, tiho, visoko, nisko, brzo, sporo • Podstiče jezički razvoj i samoizražavanje
PLES I POKRET	<ul style="list-style-type: none"> • Omogućava da se razvije svijest o tijelu • Pomaže u jačanju sopstvenog bića sad i ovdje; u stvarnom vremenu i prostoru • Podstiče kreativnost, inventivnost, rješavanje problema • Povećava samopouzdanje • Podstiče samoregulaciju • Pruža iskustvo slobode i opuštenosti • Uzrokuje fiziološku reakciju koja dovodi do pozitivnih osjećaja 	<ul style="list-style-type: none"> • Uzrokuje fiziološku reakciju koja povećava funkcionisanje mozga i učenje • Povećava dotok krvi u mozak; uzrokujući povećanje kiseonika u krvi • Podstiče i razvija ravnotežu • Unapređuje finu i grubu motoriku (korišćenjem ekstremiteta i udova) • Podstiče brojanje, obrasce i pamćenje • Postiže istraživanje i promišljeno ili spontano korištenje prostora
DRAMATIZACIJA I PRIPOVJEDANJE	<ul style="list-style-type: none"> • Podstiče samoizražavanje • Povećava samopouzdanje • Razvija vještine rješavanja problema • Osposobljava pripovjedača / glumca da odluči o zapletu i njegovom završetku • Razvija maštu • Podstiče saradnju i samoregulaciju 	<ul style="list-style-type: none"> • Podstiče usmeno izražavanje • Uvodi pojmove: početak, sredina i kraj • Uči nas od kojih dijelova se priča sastoji; obogaćuje časove književnosti i kreativnog pisanja • Za stariju djecu: podstiče vještine pisanja i korištenje simboličnog jezika • Podstiče samoizražavanje, kreativnost i samopouzdanje
POEZIJA	<ul style="list-style-type: none"> • Podstiče samopouzdanje, samoizražavanje, rješavanje problema • Pomaže kod prepoznavanja i izražavanja osjećanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomaže u razvoju jezika / rječnika, razvoju pamćenja • Podstiče vještine recitacije, rime

- **Zašto primijeniti HEART aktivnosti u radu sa djecom i mladima sa teškoćama u učenju i učešću?**

“Ja sam samo jedan od mnogih. No, ja sam samo jedan. Ne mogu učiniti sve, ali mogu učiniti nešto. Zbog toga što ne mogu učiniti sve, neću odbiti učiniti ono što mogu.”

Edward Everett Hale

Djeca sa teškoćama u učenju i učešću suočavaju se sa brojnim preprekama u uživanju svojih osnovnih prava. Zbog svog stanja, često nisu u jednakom položaju sa ostalima u smislu uskraćivanja pristupa zdravstvenoj njezi ili obrazovanju, te su izloženi povredi dostojanstva uslijed nasilja, zlostavljanja, predrasuda ili nepoštovanja. Save the Children, kao vodeća svjetska nezavisna organizacija za djecu, ima jasan zadatak da obezbijedi uključivanje djece sa teškoćama u učenju i učešću u programe i zagovora takve aktivnosti. Povrh toga, ona moraju biti uvažavana kao aktivni učesnici i pokretači promjena, a ne samo pasivni primaoci dobrotvorne pomoći.

Često su djeca sa teškoćama u učenju i učešću isključena iz opštih programa psihosocijalne podrške ili su uključena u programe usmjerene na razvoj životnih vještina, čime se nehotice zanemaruje emocionalni razvoj djeteta. Priručnik “HEART za svu djecu” je osmišljen da djeci sa teškoćama u učenju i učešću omogući dobrobit proisteklu iz iscjeljujućih i obrazovnih aspekata umjetnosti i u ovim Smjernicama ćemo dati kratak osvrt na prilagođavanje HEART aktivnosti za djecu sa teškoćama u učenju i učešću, koji smo preuzeli iz Priručnika “HEART za svu djecu”.

Termin “teškoće” se odnosi na nepristupačno/neprikladno okruženje zbog kojih nismo uključeni (*lat.inclusio-inkluzija*). Teškoće kao termin u ovom kontekstu *podrazumijevaju gubitak ili ograničenje prilika za učestvovanje u svakodnevnom životu zajednice na jednoj razini sa ostalima zbog fizičkih i socijalnih barijera* (prilagođeno prema Kafedžić, 2015). Možemo govoriti o situacijama kada dijete u slučaju razvojnih teškoća nije uključeno ili teškoća nije socio-ekonomske prirode, te trpi posljedice stanja koje nije biralo rođenjem, zbog čega mu je potrebno osigurati podršku otklanjanjem barijera, kreiranjem pristupačnog okruženja univerzalnog dizajna za sve kako bi se u potpunosti uključilo u aktivnosti. Kreiranje HEART programa u suštini i jesu potakle potrebe djece koja su živjela na ratom zahvaćenim područjima. Cilj je bio osigurati sigurni kutak/HEART centar u kojem mogu imati kontrolu nad stvarima koja biraju kreirati, iako svijet oko njih nije bio u skladnom redu, čime su bila u prilici procesuirati događaje svakodnevnice.

Najveću grupu djece kojoj je neophodna dodatna podrška u učionici ili u HEART centru po pravilu čine djeca sa teškoćama svakodnevnog funkcioniranja. Govorimo o djeci koja trebaju podršku iz bilo kojeg razloga: ne govore jezik, nemaju odgovarajuće roditeljsko staranje, uskraćeni su za pristup zdravstvenoj njezi ili obrazovanju, izloženi su povredi dostojanstva uslijed nasilja, zlostavljanja, predrasuda ili nepoštovanja, te se suočavaju sa brojnim preprekama u uživanju svojih osnovnih prava.

Zbog svega navedenog ističemo da HEART treba da služe svoj djeci i mladima i u slučajevima kada imaju ili nemaju dijagnostificirane teškoće – dovoljan razlog za primjenu je da trebaju podršku zbog suočavanja sa brojnim preprekama u uživanju svojih osnovnih prava (termin zdravlje smo definisali u naslovu “HEART kroz pedagoški izraz”).

- **Predviđene koristi za svu djecu**

Aktivnosti koje se provode u učionicama često ne obuhvataju svu djecu, isto vrijedi i u slučajevima osmišljavanja kreativnih programa. Uključivanje sve djece, pa i sa kognitivnim, senzornim, psihološkim ili socio-ekonomskim teškoćama u umjetničko stvaralaštvo vodi njihovom osnaživanju i izgradnji samopouzdanja. HEART se razlikuje

od tradicionalnih metoda podučavanja umjetnosti koje su usmjerene na savladavanje konkretnih tehnika ili izradu umjetničkih projekata, uz ignorisanje kreativnog procesa. U HEART učionici, bilo da dijete crta, pjeva ili pleše, sama aktivnost je važnija od crteža, pjesme ili plesa koji je njen rezultat. Ovo predstavlja sferu u kojoj dijete može biti uspješno, što povećava njegovu motivaciju, te u konačnici doprinosi ukupnim ishodima učenja. Aktivnosti u oblasti umjetnosti i glume, takođe, djeci pružaju mogućnost timskog rada, preuzimanja različitih društvenih uloga koje podstiču socijalizaciju. Ovakva saradnja je od koristi svojoj djeci u razvoju koja se susreću sa različitostima i dio su odgojne atmosfere koja vodi istinskoj socijalnoj inkluziji i koheziji.

Pored stimulativnog učenja, samo-osnaživanja i socijalizacije, očekuje se da HEART aktivnosti djeci sa vidljivim ili manje vidljivim teškoćama svakodnevnog funkcioniranja omoguće iste koristi kakve imaju svi oni koji učestvuju u tradicionalnim HEART programima, uključujući pospješeno samoizražavanje, komunikaciju, regulaciju emocija i ponašanja, koncentraciju, uključivanje i pozitivnu percepciju budućnosti.

Imajući u vidu da postoji toliko različitih oblika teškoća, nije moguće definisati jedinstvenu adaptaciju HEART-a koja bi bila primjenljiva na svu djecu – umjesto toga, odluke o konkretnim prilagođavanjima vršiče u svojim učionicama sami HEART facilitatori uz pomagala/asistivna sredstva koja će biti prilagođena vrsti teškoće koju dijete ima. Sljedeći naslov “Definisanje ishoda učenja” može poslužiti idejama u vezi sa prilagođavanjem aktivnosti. U tekstu ispod, pronaći ćete korisne savjete koji će pomoći da upoznate dijete dovoljno dobro da budete u mogućnosti da prilagodite HEART program u ovisnosti od potreba svakog djeteta.

- Korak 1: Upoznajte dijete
  - Posmatrajte
  - Razgovarajte sa roditeljem/starateljem, braćom i sestrama i učiteljima
  - Identifikujte sposobnosti i interesovanja
  - Identifikujte funkcionalna ograničenja
- Korak 2: Identifikujte eventualne prepreke za pristup programu
- Korak 3: Izvršite potrebno prilagođavanje (predložena prilagođavanja)
- Korak 4: Pratite napredak i kontinuirano adaptirajte program

Tokom procesa adaptacije HEART programa potrebama svakog djeteta, razvijaćete i sopstvene vještine te naposljetku postati još obučeniiji, kreativniji i senzitivniji pružatelj podrške za svu djecu.

• Definisanje ishoda učenja

Izgled nastavne pripreme u posljednje vrijeme otvara pitanje distinkcije pojmova “ishodi učenja ili ciljevi/zadaci nastave.” Razumljivo je da u ponudi gotovih nastavnih priprema na tržištu (koje ne odgovaraju potrebama učenika!) i tradicionalno ustaljenih gotovih obrazaca nailazimo na dileme nastavnika koji pokušavaju izbalansirati kombiniranim verzijama kako bi zadovoljili očekivanja (svoja, najčešće na osnovu predrasuda o “autoritetima”). Svakako, uputa je da pratimo principe individualizirane nastave, ne dovodimo u kontekst sinonima navedene pojmove i za svaku nastavnu jedinicu pripremamo nastavni čas kroz koji jasno opisujemo šta očekujemo od nastavnog procesa. No krenimo redom – od kraja.

U želji da opserviraju učeničko znanje, nastavnici biraju način kojim će procijeniti uspjeh učenika u učenju. U odabiru se priklanjaju dijagnostičkoj, formativnoj ili sumativnoj formi testa, ali način odabira i sadržaj testa često nije usklađen sa ishodima učenja čime je diskutabilan i konačni rezultat (kako ocjenjujemo ako nismo definisali pojavu koja je predmet procjene?) Opservacija učeničkog znanja se pri tom veže za proces praćenja, a ocjenjivanje za konačnu realizaciju tog procesa. Iako se susrećemo s tim da se u praksi praćenje i realizacija nekada koriste i kao sinonimi, potrebno je ukazati na posmatranje ovih procesa – odvojenim. Tako na primjer formativni oblik testa ili zapažanja o konačnim rezultatima nekog testa (primjer iz prakse u osnovnoj školi dat u tabeli br.4) možemo svrstati

pod praćenje učeničkog znanja, a sumativnu formu koristiti uz zajedničku analizu prethodnih radnji realizovanih sa učenicom u ocjenjivanju.

Zasigurno mi još uvijek nemamo model škole koja primjenjuje isti sistem školskog ocjenjivanja kod svog nastavnog osoblja, pa ni strogo definiran dokimološki model koji prihvataju svi “procjenjivači”, roditelji i učenici. Save the Children je iskazao podršku u BiH u zaživljavanju obrazovne paradigme zasnovane na ishodima, a Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje u maju 2013. godine objavila Zajednička jezgra zasnovana na ishodima učenja, međutim, potrebno je još institucionalne podrške u stručnom osposobljavanju nastavnika za planiranje podučavanja i učenja zasnovanog na ishodima učenja (više o dokumentima na www.aposo.gov.ba).

Subjektivni stav nastavnika/procjennjivača o “objektivnijem” veže se za greške u ocjenjivanju zbog kojih i vrstan procjenjivač može odbaciti neke inovativne oblike individualizacije zbog onih koji preferiraju i zalažu se za tradicionalnu naviku. Kriterij koji nam sugerše objektivnost veže se za definiranje ishoda učenja. Objektivnost bi mogli u ovom slučaju definirati i kao situaciju u kojoj će procjenjivači dobiti isti rezultat opservacijom ili konačnom provjerom, odnosno mijenjanjem neke promatrane pojave pod istim uslovima. Osim odabira nastave prema vrsti, potrebno je razlikovati pojam individualizacije tipa nastave. Bez obzira koju vrstu nastave preferiramo, individualizacijom odgojno-obrazovnog rada ćemo smatrati cijeli proces posmatranja, procjenjivanja i poticanja svakog pojedinog djeteta u odjeljenju/grupi, usmjeravajući ga isključivo na osnovu vlastitih kapaciteta i shodno predmetu interesovanja.

Uvažavajući individualne karakteristike svakog djeteta, prateći tempo napredovanja omogućuju se uslovi za razvoj sposobnosti i vještina tipičnih za razvojnu razinu ili dob djeteta. Zašto nam je individualizacija potrebna? *Možda, jer ne postoje dva ista djeteta. Jer želimo povećati učinkovitost učenja. Dovedi učenika na nivoe suštine učenja. Tačne rezultate koji nam govore o razlici koja je nastala učenjem i sl.* Mnogo je razloga. Put izrade individualiziranih odgojno-obrazovnih programa i akcentovanjem upotrebljenih asistivnih sredstava (fokus je na asistivnoj tehnologiji) predstavlja samo jedan od načina individualizacije (moguće opcije upotrebljavamo poput: učenik sam bira aktivnosti shodno interesu, partnerstvo sa roditeljima/starateljima djeteta...). Međutim, na koji način vlastitu akciju u procesu učenja i procjenjivanja možemo približiti istim uslovima koje ćemo u konačnici posmatrati kao varijablu koju može procijeniti više procjenjivača - pokušat ćemo pobliže objasniti razumijevanjem ishoda učenja. Zbog problema koji se javlja u balansiranju između procesa prenošenja znanja i procjenjivanja potrebno je razumijeti način određivanja nastavnog cilja, postavljanje ishoda učenja, područja razvoja čovjeka koja želimo oblikovati.

Ukoliko nužnost uvažavanja individualnih karakteristika okarakterišemo kao važno didaktičko načelo, proces ocjenjivanja bismo posmatrali neodvojivo od prethodno postavljenih ishoda učenja. Ishodi učenja za fokus uzimaju svrhu aktivnosti koju dovodimo u vezu sa preciznim glagolskim oblicima u skladu sa zamišljenim procesom i razlikuju se od nastavnih ciljeva jer se uže definišu u odnosu na tradicionalno, dosta široko i uopćeno postavljene ciljeve odgoja i obrazovanja. Ishodi učenja pomažu da pažnju i očekivanja usmjerimo na prethodno definisane nivoe koje ocjenjujemo (kognitivni, psihomotorni i afektivni nivo) kroz razine opservirane glagolima nakon pretpostavljenog vremena za učenje. U suštini ocjenjujemo aspiraciju osobe usmjerene na rezultat kroz aktivnost učenja u sferi odgoja i obrazovanja. Prema Bloomovoj taksonomiji - mnogo je taksonomija, ali smo se opredijelili za taksonomiju koja se trenutno aktivnije koristi u nastavnoj praksi USK-a, suština je da ne postoji jedinstven obrazac uz pomoć kojeg definišemo ishode učenja. Namjera bilo koje taksonomije je u konkretnom i mjerljivom definisanju suštine onog što će učenik biti u stanju u nekom budućem vremenu da razumije, primijeni itd. Dakle, ne možemo pogriješiti ako smo jasno iskazali namjeru u kojoj objašnjavamo šta će se desiti na planu intelektualnog, tjelesnog i ponašajnog djelovanja. Više autora daje sličnu klasifikaciju (Matijević, 2004., Matijević i Bognar 2005., Kobetić, 2015), te se za kognitivno područje ističe oblast znanja i razumijevanja, za psihomotorno, područje vještina i sposobnosti; a afektivno, područje ponašanja. U tabelama koje slijede predstaviti ćemo primjer mogućeg planiranja ishoda koji odgovaraju pristupu navedenih autora, a pomoću kojih možemo procjenjivati napredovanje učenika.

Tabela br. 4. Planiranje ishoda učenja prema kognitivnoj razini

KOGNITIVNA RAZINA		RAZINA USPJEŠNOSTI				
RAZINA ZNANJA	Očekivanje (učenik će moći)	1 (nije ostvareno)	2 (u manjoj mjeri)	3 (djelomično)	4 (u većoj mjeri)	5 (u potpunosti)
ISHODI UČENJA						
a) razina pamćenja: dosjetiti se	ispričati, definisati, imenovati, zapamtiti, zapisati, ponoviti, prezentirati, prepričati					
b) razina razumijevanja: shvatiti	izraziti, objasniti, opisati, interpretirati, argumentovati, identificirati, prepoznati, prepričati					
c) razina primjenjivanja: primijeniti	protumačiti, ilustrirati, prikazati, primijeniti, prevesti, izvesti, vježbati					
d) razina analiziranja: uzroci-posljedice	komparirati, pojednostaviti, riješiti, raščlaniti, napraviti listu, izraditi teze, zaključiti, primijeniti					
e) razina evaluacije/vrednovanja: prosuditi	vrjednovati, organizovati, formulisati, klasificirati, urediti, predložiti prioritete, predvidjeti, procijeniti, izmjeriti					
f) sinteza: stvaranje	planirati, predložiti izmjene, poboljšati, reorganizovati, kombinovati, preurediti, sastaviti, kreirati					
UČENIK JE USVOJIO:						
NIJE USVOJIO/ planiramo za sljedeći period kroz novu nastavnu pripremu individualizirani odgojno-obrazovni program (IOOP)						

Tabela br. 4 nam može poslužiti kao primjer procjene ishoda učenja kada smo usmjereni na intelektualna postignuća, razinu postizanja umnog znanja i razumijevanja - kognitivna razina može biti u direktnoj vezi sa materijalnim ciljevima nastavne jedinice, ali se kao što smo rekli u praksi, nastavni ciljevi šire definišu. Također, s obzirom na to da stil odabira i primjene razine u postavljanju ishoda učenja odgovara procesu individualizacije nastave po mjeri svakog učenika, implicira da ćemo iste ishode planirati za svako dijete bez izuzetka i koristiti neovisno od toga da li je u pitanju procjena ishoda nastavnog plana i programa ili individualiziranog programa za učenika. U tabeli br.5 u dijelu "očekivanje" se nalaze primjeri preciznih glagola koji se upotrebljavaju u skladu sa aktivnošću pomoću koje želimo ostvariti učenje učenja, a u dijelu "razina uspješnosti" brojčana ili deskriptivna skala koju nastavnik koristi za praćenje kontinuiteta postavljenih očekivanja. U Vodiču kroz planiranje (obrazložen na: <http://www.sbs.ba/wp-content/uploads/2018/01/prirucnik-planiranje.pdf>) dat je jednostavan primjer mogućeg izražavanja očekivanja odnosno definisanja ishoda učenja kojeg ćemo pokušati sažeti u opisu slike br.1:

Na kraju podučavanja nastavnog sadržaja/cjeline... učenik bi trebao	+	Aktivni glagol (obično vezan uz prilog koliko uspješno to mora biti učinjeno)	+	Objekat glagola (šta će moći učiniti)	+	Fraza koja upućuje na kontekst ili uslov pod kojim će se radnja izvršiti
Primjer						
Učenik će moći	+	Uočiti i objasniti	+	sličnosti i razlike između različitih životnih zajednica	+	na osnovu praćenja i bilježenja

Slika br. 1. Primjer definisanja ishoda učenja (Vodič kroz planiranje, 2016)

Primjer definisanog ishoda učenja podrazumijeva: prvi korak, da iskažemo korištenjem budućeg vremena šta očekujemo da će učenik biti u stanju. Korak dva podrazumijeva da ishod učenja definiramo korištenjem preciznog glagola. Korak tri upotpunjuje upotrijebljeni glagol "objektom" glagola kojim ćemo tek sada moći izmjeriti razliku koju očekujemo da će se dogoditi tokom/nakon procesa učenja. Korak četiri, završava kontekst postavljenog ishoda učenja pojašnjavajući pod kojim uslovom će se radnja izvršiti.

Tabela br. 5. Planiranje ishoda učenja prema psihomotornoj razini

PSIHOMOTORNA RAZINA		RAZINA USPJEŠNOSTI				
RAZINA ZNANJA	Očekivanje (učenik će moći)	1 (nije ostvareno)	2 (u manjoj mjeri)	3 (djelomično)	4 (u većoj mjeri)	5 (u potpunosti)
ISHODI UČENJA						
a) Imitacija: pratiti, ponoviti operaciju (koju neko pokazuje)	graditi, nacrtati, umetnuti, napraviti, posmatrati, djelovati, spasiti, testirati, koristiti					
b) Manipulacija: izvesti operaciju (koju neko objašnjava)	dopuniti, locirati, označiti, mjeriti, posmatrati, ponoviti, skenirati, koristiti					
c) Precizacija: precizno (svojim tempom) izraditi maketu	skupljati, sjeći, rezati, ilustrirati, preraditi, brisati, izbrusiti					
d) Artikulacija (sinteza): koordinira rad više operacija uz korištenje dvije ili više naučenih vještina	prilagoditi, skupljati, ispravljati, postaviti, preraditi, izbaciti, koristiti, objašnjavati					
e) Naturalizacija: primjenjuje više operacija uz primjenu dvije ili više naučenih vještina s lakoćom	skupljati, grupisati, izgraditi, izvoditi, smjestiti, odvojiti, rezati, objašnjavati					
UČENIK JE USVOJIO:						
NIJE USVOJIO/ planiramo za sljedeći period kroz novu nastavnu pripremu ili IOOP						

U tabeli br. 5. je predstavljeno planiranje ishoda učenja orijentisanih na psihomotorne sposobnosti i vještine učenika. Psihomotorna razina se dovodi u vezu sa funkcionalnim ciljem/zadacima nastave - u ovisnosti od očekivanja koja stavljamo pred učenika da zna, razumije, primijeni - možemo konkretizovati, također opisanim primjerom slike br. 1. Tabela data u primjeru može poslužiti procjeni uspješnosti i jasnijoj slici savladanih ishoda učenja u svakoj razini i potpuniji odgovor na pitanje šta učenik (ne)može ili nije savladao. Služi kao sugestija za inoviranje načina podučavanja prilikom planiranja kontinuiteta nastavnog procesa, za izradu IOOP-a i savjetodavno predstavlja informaciju učeniku, roditelju, nastavniku o uspješnosti cijelog procesa.

Tabela br. 6. Planiranje ishoda učenja prema afektivnom području

AFEKTIVNA RAZINA		RAZINA USPJEŠNOSTI				
RAZINA ZNANJA	Očekivanje (učenik će moći)	1 (nije ostvareno)	2 (u manjoj mjeri)	3 (djelomično)	4 (u većoj mjeri)	5 (u potpunosti)
ISHODI UČENJA						
Prihvatanje: svjesno prati	imenovati, odgovoriti, opisati, pitati, ukazati, smjestiti, slijediti, izabrati					
Reagovanje: aktivno sudjeluje i reaguje	predstaviti, izdvojiti, pomoći, pozdraviti, debatirati, prilagoditi se					
Internalizovane vrijednosti: sposobnost samoprocjene u odnosu na drugu osobu, događaj ili objekt	razlikovati, objasniti, opravdati, izvijestiti, podijeliti, predložiti					
Organizovanje vrijednosti: postavljanje prioriteta na osnovu internalizovanih vrijednosti	slijediti, urediti, poredati, staviti u odnos, generalizirati, prihvatiti, sintetizirati, modificirati					
Vrednovanje/samokontrola: kontrola vlastitog ponašanja	razlikovati, djelovati, revidirati, riješiti, slušati, utjecati, koristiti					
UČENIK JE USVOJIO:						
NIJE USVOJIO/ planiramo za sljedeći period kroz novu nastavnu pripremu ili IOOP						

U tabeli br. 6 su opisana moguća očekivanja nastavnika vezana za afektivno područje i razine usmjerene na odgojne efekte u konačnici društveno prihvatljivo ponašanje učenika. Kako za svaku jedinicu imamo u nastavnim pripremanjima predviđen i odgojni cilj jasno je da afektivna razina odgovara svakom predmetu neovisno da li su u pitanju usmjerene aktivnosti ili vještine. Kao i prethodne tabele, odgovara i procjeni IOOP-a i usmjerava nastavnika na razinu očekivanja i oblikovanja ponašanja učenika.

Važno je napomenuti da ponuđene tabele nastavnici mogu koristiti u svrhu izrade izvještaja o uspjehu učenika u učenju i vladanju na kraju prvog i drugog polugodišta, mogu poslužiti za kontinuirano praćenje u cilju obrazovanja konačne ocjene o znanju djeteta na kraju predviđenog vremena (u ovisnosti da li praćenje prati dijagnostička, formativna ili sumativna namjera nastavnika da procijeni napredovanje učenika u procesu učenja) ili upotrijebiti iste za prilagođene programe.

Koristi od evidentiranja svih aktivnosti poduzetih u cilju napretka djeteta mogu biti višestruke. Daju detaljne informacije o stanju prije i poslije; jasan je napredak djeteta, postoje indexi za mjerenje napretka učenika, jasno je što je dijete usvojilo, a šta nije; forma obrasca služi nastavniku za vođenje pedagoške dokumentacije u skladu sa 40 časovnom radnom sedmicom (kao izvještaj za rad aktiva, odjeljenska, nastavnička vijeća); odgovor su na ukupno zalaganje učenika i nastavnika i daju konkretne smjernice šta jeste, a šta nije usvojeno u planiranom periodu kako bi se za svako dijete mogle odrediti pedagoške mjere praćenja i odgovora na tempo napredovanja.

Nakon što smo postavili teoretski okvir za primjenu HEART metodologije i opservirali način izrade i praćenja procesa učenja pedagoškom dokumentacijom, slijedi drugi dio Smjernica koje metodički predstavljaju navedena polazišta u konkretnim nastavnim praksama.

II DIO – REALIZACIJA PROGRAMA I METODIČKA UPUTSTVA

I razred

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	I	
Nastavni predmet	Likovna kultura	
Nastavna tema	Dom i porodica/obitelj (Moja porodica)	
Nastavna jedinica	“Moja porodica” – slobodna umjetnost	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	<ul style="list-style-type: none"> - imenuje članove porodice koje predstavlja umjetničkom formom po slobodnom izboru; - odnose između članova porodice predstavi simbolom po slobodnom izboru; - svoj doživljaj odnosa u porodici predstavlja korištenjem tri boje po slobodnom izboru. 	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • Usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstom
HEART aktivnost/forma	NAZIV: HEART aktivnost - slobodna umjetnost <ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Po slobodnom izboru ponudeno: papir, kolaž papir, flomasteri, voštane bojice, plastelin, glinamol, ljepilo, makaze...	
Prostor	Dovoljno prostora da svako dijete može postaviti svoj papir za samostalan rad i druge materijale, uz organizaciju grupa prema materijalu	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: spajanje elemenata kompozicije; upotreba osnovnih boja; izražavanje osjećanja kroz umjetnost na temu porodica. • Funkcionalni: osposobiti učenike da samostalno grade kompoziciju prema ličnom izboru i da spajaju dijelove u cjelinu; slobodno izražavanje kroz umjetnost odabirom tehnike rada i motiva po vlastitom izboru na temu porodica; stvaranje vlastite umjetnosti kroz koju razvijaju osjećaj (samo)kontrole. • Odgojni: poticanje radoznalosti za likovno stvaranje i slobode izražavanja likovnom umjetnošću; usvajanje društveno prihvatljivih načina iskazivanja osjećaja; osvještavanje međusobnih odnosa u cilju doprinosa boljoj grupnoj koheziji. 	

Tok časa	<p>Uvodni dio: u korelaciji s prethodnim aktivnostima (Bosanski jezi i književnost – gledanje animiranog filma s tematikom porodice i Moja okolina - Život i rad u porodici) nastaviti razgovor o porodici s akcentom na buđenje empatije na temu pripadnosti zajednici (razgovor usmjeriti na pojam “porodica” u kontekstu zajednice živih bića koji dijele osjećaje i važne događaje. U slijedu evokacije otkriti cilj i temu časa ohrabrujući na individualnu kreativnost i izražavanje putem odgovarajuće umjetničke forme. Potaknuti djecu na učešće u cijelom procesu s najavom da se konačni proizvod ne vrednuje osim u neverbalnoj galeriji radova i dijeljenjem po želji učenika</p> <p>- Organizovati prostor kako bi djeca mogla raditi sa potrebnim materijalima u 4 grupe prema materijalu i tehnici koju sami odaberu (kolaž papir, flomasteri, voštane bojice, plastelin).</p> <p>- Razmjestiti djecu u veliki krug i proći s njima vježbu opuštanja (duboko disanje) aktivnošću “Cvijet-svijeća”.</p> <p>Glavni dio: zamoliti djecu da zauzmu svoj prostor u grupi prema želji i materijalu - tehnici koju odaberu i da sa dostupnim priborom izrade svoje pojedinačne umjetničke radove po slobodnom izboru (mogu nacrtati, naslikati, odnosno izvajati, oblikovati od papira) na temu porodica (moj najsretniji dan s porodicom).</p> <p>- <i>Ponoviti pravilo da je svaka umjetnost dobra umjetnost.</i></p> <p>- Ostaviti djeci dovoljno vremena da mogu završiti svoje radove i biti im na raspolaganju u slučaju da bilo koje od njih treba podršku.</p> <p>Završni dio: kada djeca završe svoje pojedinačne radove, pozvati ih da te radove podijele sa ostatkom grupe izložbom u neverbalnoj galeriji (prethodno dogovorimo pravilo posmatranja radova neverbalnim pristupom, pogledaju, vrte se na mjesto, dijele ukoliko žele (usmjereni smo na učešće u procesu ne na “proizvod”).</p> <p>- Pomoći da djeca ne zaborave da pažljivo slušaju druge i da odaju priznanje onima koji u datom trenutku predstavljaju svoj rad.</p> <p>- Povesti raspravu o utiscima po pitanjima za diskusiju.</p> <p>- Analizirati dijelove aktivnosti koji su poslužili za “učenje novog (na primjer boje, upotreba motorike), u kojem dijelu su se osjećali posebno ugodno, dobro i osvježavajuće, a u kojem dijelu je bilo zabavno.”</p> <p>- Zahvaliti se svoj djeci na njihovoj kreativnosti i napornom radu i ponuditi im priliku da svoje radove postave u učionici ili ponesu kućama.</p>	
	Vodič/pitanja za diskusiju	Kakav je osjećaj sam nešto stvarati? Kako ste odabrali šta ćete stvarati? Kakav je osjećaj podijeliti svoja umjetničke radove s drugima?
	Praćenje i evaluacija ishoda	Prema Bloomovoj taksonomiji: afektivna razina ocjenjivanja (suradnja u grupi, čekanje na red, poštivanje pravila u odnosu prema radovima)
	Dodatne napomene	Aktivnost je primjerena uzrastu djece, učestvuju birajući umjetničku formu po slobodnom izboru. Naglašava se učešće u procesu uz podršku da rad ne moraju verbalno predstaviti ukoliko ne osjećaju da žele. Objasniti da “neverbalna galerija” znači da gledamo radove bez opservacije i ocjenjivanja.
	Literatura	Za učenike: Likovna kultura, udžbenik za I razred, Miralem Brkić Za nastavnike: Metodika likovnog vaspitanja, Bogomil Karlavaris
	Nastavnik:	

II razred

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	II	
Nastavni predmet	Likovna kultura	
Nastavna tema	Moje mjesto i okolina	
Nastavna jedinica	Moja knjiga (o Bihaću)	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	1. Imenuje mjesto u kojem živi nakon upoznavanja knjige o Bihaću (slike); 2. Samostalno izrađuje varijaciju knjigu po slobodnom izboru 3. Opisuje reljef mjesta uz pomoć izrađene knjige.	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projektor • table 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstem
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Knjiga o meni ili Moj udžbenik	
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vjanje • dramatizacija i pripovijedanje
Materijali i pribor za realizaciju časa	papir, bojice, markeri, bušilica za papir, klamera, žica, traka, ljepljivo, makaze, stari časopisi i drugi ukrasni materijal	
Prostor	Učionica	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: stjecanje znanja o pojmovima površine i oblika; prepoznavanje i razumijevanje različitih umjetničkih formi (crtanje, slikanje, mapiranje...), razumijevanje i primjena pojmova likovnog jezika. • Funkcionalni: razvijati fine motoričke vještine, koordinacija oko - ruka, konceptualno razmišljanje, pripovijedanje, vizuelne, senzorne i prostorne vještine, jezički razvoj, kreativnost. • Odgojni: poticati izgradnju samopouzdanja kroz samoekspresiju i dijeljenje procesa sa vršnjacima u grupi; samosavlađivanje u procesu neverbalne galerije i predstavljanja radova od strane vršnjaka; lična ekspresija i predstavljanje rada, dijeljenje i zajednički rad, radna disciplina, interes i motivacija za učenje. 	
Tok časa	<p>1. PRIPREMA: priprema prostora i materijala za rad. Djeci dati papir različite veličine, boje, teksture, itd. i flomastere, tempere, ljepljivo i ukrase. Dati im i bušilicu za papir, kanap i klamera za uvezivanje knjige. Ponovimo šta je površina, kako se izražavamo na površini, kojim likovnim tehnikama i materijalima, kako nastaju knjige...</p> <p>2. MOTIVACIJA: pjevamo pjesmu o Bihaću. Postavljamo pitanja u kontekstu estetskog doživljaja grada, na primjer “kako je sve Bihać opisan (slikom, pjesmom, crtežima, pričama...)”. Pokazujemo knjigu o Bihaću i slike Bihaća sa interneta.</p> <p>3. NAJAVA ZADATAKA: danas ćete vi izraditi svoju knjigu o Bihaću. U toj knjizi ćete predstaviti svoj grad, ono što ste o njemu naučili do sada, ono što biste voljeli vidjeti u gradu, a toga sada nema... Tražimo da jedan učenik ponovi zadatak.</p>	

Tok časa	4. REALIZACIJA (RAD): učenici rade zadatak dok ih obilazimo i pomažem u slučaju da traže ili prepoznamo da trebaju podršku. 5. ANALIZA I VREDNOVANJE LIKOVNOG PROCESA I POSTAVLJENIH ISHODA Na kraju časa učenici koji žele predstavljaju svoju knjigu. Knjigu ćemo iskoristiti i na času moje okoline u usmenom odgovaranju lekcije o mjestu u kojem žive.
Vodič/pitanja za diskusiju	<ul style="list-style-type: none"> • Šta vam se svidjelo? • Šta ste naučili? • Šta biste u svom gradu mijenjali (željeli imati, popravili, sagradili...)? • U grupnoj diskusiji analizirati dijelove aktivnosti koji su poslužili za "učenje novog; u kojem dijelu su se osjećali posebno ugodno, dobro i osvještavajuće; a u kojem dijelu je bilo zabavno."
Praćenje i evaluacija ishoda	Usmena provjera, razgovor
Dodatne napomene	
Literatura	https://www.google.com/search?q=biha%C4%87&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi7mYL49a7iAhXS-yoKHb2jDX4Q_AUIDigB&biw=1280&bih=689 Za nastavnike:
Nastavnik:	

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	II		
Nastavni predmet	Moja okolina		
Nastavna tema	Sredina u kojoj živim		
Nastavna jedinica	Put od kuće do škole	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	1. imenuje saobraćajne znakove u zbirci ponuđenih; 2. identifikuje saobraćajne znakove na primjeru makete saobraćajnice; 3. praktično demonstrira prelazak ulice.		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 	<ul style="list-style-type: none"> • obrada
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • mikroskop • udzbenik
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • Heart aktivnost • rad s tekstem 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoška radionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Izrada makete sredine u kojoj živim		
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • maketa • dramatizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Reciklirani materijali		
Prostor	HEART učionica		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru 	

Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: povezati znanje o kretanju od kuće do škole, te opisati svoju ulicu i prepoznati znakove na ulici. • Funkcionalni: na primjeru ne poštivanja pravila prepoznaje potencijalnu opasnost. • Odgojni: znanja o kretanju na ulici pokazuje primjerom u kojem poštuje saobraćajne znakove.
Tok časa	<p>Čas započinje pjesmom "Od kuće do škole, od škole do kuće", zatim najavljujemo cilj časa evokacijom iskustava "Na što moramo paziti kada prelazimo cestu, koje znakove poznajemo ili primjećujemo, kako izgledaju saobraćajni znakovi, kako izgledaju ceste kojima se krećemo, kako se trebamo ponašati na putu od kuće do škole i obratno".</p> <p>U glavnom dijelu časa realizujemo proces izrade makete zajednice u kojoj živimo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prethodno formiramo grupe od po 4-5 učenika; - dajemo ideje za izgled makete u prostorno plastičnom oblikovanju zajednice (susjedstvo ili šire) i potičemo na kreativnost da izrade zajednicu u kojoj će predstaviti ceste i važne ustanove koje postoje ili koje žele da postoje u njihovoj zajednici; - grupe predstavljaju svoje makete i opisuju zajednicu u kojoj žive ili žele da žive.
Vodič/pitanja za diskusiju	Nakon izlaganja grupe postavljaju pitanja suprotnim grupama, ako imaju pitanja vezana za znakove gdje su i funkciji kojih ponašanja postavljeni.
Praćenje i evaluacija ishoda	Prema Bloomovoj taksonomiji: afektivna razina ocjenjivanja (usmjereni na internalizaciju prijedloga prihvatljivih ponašanja koja ne izazivaju ili sprječavaju potencijalne opasnosti).
Dodatne napomene	Napomena: cilj je potaknuti korištenje vizuelnih prostornih vještina, maštu, konceptualne vještine, fine motoričke sposobnosti, saradnju i kolaboraciju, jezičke i matematičke vještine.
Literatura	Za učenike: udžbenik Za nastavnike: udzbenik, Heart vodič za nastavnike, metodika moja okolina
Nastavnik:	

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	II (drugi)		
Nastavni predmet	Likovna kultura		
Nastavna tema	Priroda (Životinje i njihova staništa)		
Nastavna jedinica	"Slikovnica o kućnim ljubimcima", crtanje, linija, drvene boje	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	1. učenici će nacrtati omiljenu životinju uz pomoć instrukcija nastavnika; 2. moći će osmisliti slikovnicu o kućnim ljubimcima i ispričati priču; 3. imenovati će emocije nakon završene aktivnosti.		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • <u>obrada</u> • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • <u>računar</u> • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • <u>crteži</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmenoizlaganje • <u>razgovor</u> • <u>praktičan rad</u> • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektnoučenje • <u>demonstracija</u> • <u>HEART aktivnost</u> • rad s tekstem 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoška radionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Knjige - Moja priča (ili udžbenici)		
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>crtanje</u> • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vakanje • dramatizacija i pripovijedanje 	

Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir, voštane bojice, markeri, bušilica za papir, konop, vrpca, ljepilo, makaze, stari časopisi i drugi materijal za dekoraciju	
Prostor	Dovoljno prostora za rad u grupama	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: Izražavanje linijama različitog smjera i karaktera, različitim vrstama linija kao osnovnog likovnog elementa. 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalni: Razvijanje sposobnosti promatranja i zapažanja, sposobnost likovnog izražavanja datom tehnikom, razvoj finih motoričkih sposobnosti 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Odgojni: Aktivnost u radu, samostalnost i urednost 	
Tok časa	<ul style="list-style-type: none"> • Priprema: Pokazati učenicima pribor za realizaciju današnjeg časa Likovne kulture (tempere, papir, voštane bojice, markeri, bušilica za papir, konop, vrpca, ljepilo, makaze, stari časopisi i drugi materijal za dekoraciju). Obezbijediti djeci papire različitih dimenzija, tekstura, boja, i sl., te bojice, drvene/uljane boje, ljepilo i druge materijale za dekorisanje. Također obezbijediti i bušilicu za papir i konop za uvezivanje knjiga. • Motivacija “Hoki-Poki” ples; Emitiranje auditivnog snimka oglašavanja papagaja posredstvom laptopa – pogađanje o kojoj životinji je riječ; Kratak razgovor o tome što su čuli – nabranje ostalih životinja koje mogu živjeti u kući i domu - povezivanje sa pojmom – kućni ljubimci. Razgovor o kućnim ljubimcima i pokazivanje slika kućnih ljubimaca (zašto se zovu kućni ljubimci; ko se brine o tim životinjama; da li neko od učenika ima kućnog ljubimca; da li bi voljeli da imaju; oni učenici koji imaju – da kažu čime hrane svoje kućne ljubimce, kako se brinu o njima, kako izgledaju, gdje spavaju, kako se kreću; šta sve treba raditi onaj koji ima kućnog ljubimca; šta ne bi smjeli raditi; koje životinje ne mogu biti kućni ljubimci – zašto) • Najava zadatka: Predstaviti tematiku knjige - danas ćete napraviti svoje slikovnice o kućnim ljubimcima. Od svog dostupnog materijala izloženog na stolu izraditi svoju knjigu. Djeca pružiti pobliže usmjeravanje. Uputiti učenike koji su odlučili da rade u grupama, svako od njih da, npr., izrade jednu stranicu u svojoj omiljenoj boji i pomoći im da preko te stranice napišu ili nacrtaju jednog kućnog ljubimca kako bi svaki od učenika na kraju imao svoju stranicu o kućnim ljubimcima. Kada učitelj spoji stranice rezultat je knjiga u čijoj izradi su učestvovala sva djeca iz grupe. • Realizacija (rad) Učenici započinju individualni, u paru ili grupni rad na realizaciji zadatka. U toku rada nastavnik obilazi učenike i izvršava uvid u njihov način rada. Pri tom i komunicira sa učenicima i daje im potrebne verbalne sugestije, upute i podsticaje za rad. Upućuje i pomaže djeci da izrade vlastite knjige o kućnim ljubimcima. • Analiza i vrednovanje Postaviti izložbu radova. Sadržajna analiza: - Šta ste danas pravili? Likovna analiza: - Kako ste stvarali svoj rad? Tehnička analiza: - Šta ste koristili za rad? Estetska analiza: - Kakvi su vaši radovi? - Kako ste se osjećali dok ste stvarali svoj rad? Zamoliti djecu da posjeduju u krug i pitati ih da li neko od njih želi predstaviti svoju knjigu. Dopusite svakom od djece koja to budu željela da predstave svoju knjigu, podijele njen naslov i objasne je (bilo u vidu rezimea ili prolazeći kroz nju i pokazujući svaku stranicu). Izložba radova u učionici. 	

Vodič/pitanja za diskusiju	Šta vam se sviđjelo u vezi sa ovom aktivnošću? Šta ste naučili? Kakav je osjećaj završiti ovaj projekat?
Praćenje i evaluacija ishoda	Usmeno provjeriti na časovima Moje okoline koliko su učenici naučili o kućnim ljubimcima jedni od drugih.
Dodatne napomene	Napomena: cilj je podsticanje razumijevanja međusobnih odnosa grupa; unaprjeđenje “partnerske saradnje”, izražavanje, pripovijedanje.
Literatura	Za učenike: Različite slikovnice o životinjama
	Za nastavnike: Priručnik Vodič za implemetaciju namjenjen učiteljima i učiteljicama te drugim facilitatorima HEART-a .
Nastavnik:	

III razred

ŠKOLA				Datum:
RAZRED	III			
Nastavni predmet	Odjeljska zajednica			
Nastavna tema	Adaptacija i prihvatanje novog učenika u razredu			
Nastavna jedinica	Priča na osnovu crteža	Redni broj časa:		
Ishodi učenja (min.3)	<ul style="list-style-type: none"> • predstavlja crtežom jedno školsko pravilo u kojem uživa (kada se poštuje); • u neverbalnoj galeriji dijeli svoj rad; • opisuje crtež uz podršku nastavnika. 			
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 		
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop • papir i boje 	
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstem 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • Pedagoška radionica • pisanje 	
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Priča na osnovu crteža			
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje 		
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir i boje			
Prostor	učionica			
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru 		
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: proaktivnost nakon diskusije o razlozima (ne)poštivanja školskih pravila; usvajanje zajedničkih razrednih pravila uz pomoć kojih se svi osjećaju dobrodošlo i sigurno (predstavljanje Ugovora o HEART-u); 			
	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalni: prijedlaganje pravila koje učenici žele da vršnjaci poštuju kako bi se osjećali ugodno u grupi; definiranje opisom obaveza grupe spram dogovorenih zajedničkih pravila odjeljenja. 			
	<ul style="list-style-type: none"> • Odgojni: stjecanje socijalnih vještina kroz kreiranje sredine u kojoj se promovira zajedništvo i pripadnost grupi na osnovu ugodnih emocija; 			

Tok časa	<ul style="list-style-type: none"> Učenici od dostupnog pribora i materijala imaju zadatak da crtežom predstave minimum jedno "pravilo" koje im pomaže da se osjećaju ugodno u školi. Crtež se predstavlja u galeriji radova, za koju najavimo da je posjećujemo bez interpretacije i evaluacije "radova-proizvoda". Vraćamo se u "krug" u kojem dijelimo iskustva vezana za proces crtanja. Učenici koji žele, dijele svoj rad i opisuju školsko pravilo koje bi željeli da se poštuje od strane grupe da bi se oni osjećali ugodno. Nastavnik zapisuje sva "pravila" delegirana od strane učenika te se ista usvajaju kao zajednička koja vrijede u tom odjeljenju. Uz pravila, nastavnik podsjeća na "Ugovor o HEART-u" opisan u podnaslovu Smjernica "Uloga nastavnog osoblja kroz HEART aktivnosti".
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Učenici sjede u krugu, nastavnik/stručni saradnik vodi razgovor kroz pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kako ste se osjećali kad ste crtali "školsko pravilo" po vlastitom izboru? Da li nam neko želi predstaviti svoj crtež? Kakvo vam je raspoloženje izazvala ova aktivnost?
Praćenje i evaluacija ishoda	Prema Bloomovoj taksonomiji: afektivna razina ocjenjivanja (poštivanje ili podsjećanje na poštivanje usvojenih zajedničkih pravila)
Dodatne napomene	<i>Napomena: cilj je potaknuti zajedništvo, bolju koheziju grupe, utjecati na usvajanje društveno prihvatljivih ponašanja pedagoškim načinom oblikovanja sredine i odgajnika, kreirati okruženje za socijalna ponašanja; doživljaj zadovoljstva pripadanjem grupi; osvještavanje individualnih i grupnih karakteristika; pripadnost grupi; grupna kohezija, lični i grupni identitet</i>
Literatura	Za učenike: Za nastavnike: Heart priručnik;
Nastavnik:	

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	III (treći)		
Nastavni predmet	Bosanski jezik i književnost		
Nastavna tema	Društvo (Privreda u užem zavičaju)		
Nastavna jedinica	Vježba čitanja – ćirilčno pismo	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će: pročitati priču štampanim ćirilčnim pismom; učestvovati u grupnom predstavljanju dijelova knjige; prati/prekida čitanje vršnjaka nastavljajući grupni scenarij čitanja.		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> obrada ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> sistematizacija vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> računar skice zbirke projector tabla 	<ul style="list-style-type: none"> šeme episkop modeli preparati crteži 	<ul style="list-style-type: none"> udžbenici mikroskop
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> Usmeno izlaganje razgovor praktičan rad igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> projektno učenje demonstracija HEART aktivnost rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> Istraživački rad Pedagoška radionica pisanje igre
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Priča iz knjige		
	<ul style="list-style-type: none"> crtanje slikanje muzika 	<ul style="list-style-type: none"> ples vajanje dramatizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Knjige		

Prostor	Improvizirana pozornica sa prostorom za publiku	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> frontalni rad individualni rad individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> grupni rad rad u paru
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> Obrazovni: Usavršavanje tehnike čitanja ćirilčnog pisma – tekst napisan štampanim slovima ćirilice, jezičkih sposobnosti, slušanja, nastupanja i prezentovanja. Funkcionalni: Vježba koncentracije pri čitanju; uočiti važnost redovnog rada i učenja. Odgojni: Poticanje učenika za redovnom vježbom čitanja, samopouzdanju, izražavanju, hrabrosti i povjerenju. 	
Tok časa	<p>UVODNI DIO ČASA: Analiza i pregled zadatke. Igra – Pronađi skrivenu riječ: ТЕЛАС (ЛАСТЕ) ТВЈЕЦИ (ЦВИЈЕТ) ДЕЛКОА (ДАЛЕКО) ШЕЛПЕ (ПЛЕШЕ) ЖАЦАБ (ЖАБАЦ) ЈЕВИНАЦ (ВИЈЕНАЦ)</p> <p>GLAVNI DIO ČASA: Vježba čitanja – tekst napisan štampanim slovima ćirilice. Čitanje u sebi kao priprema za čitanje naglas. Razumijevanje pročitanog – "Bajka o divljem kestenu" Sunčana Škrinjarić kroz nekoliko pitanja. Odgovori na pitanja: <ul style="list-style-type: none"> Šta je želio Kestenko Veliki? A ko je on? Ko je uvrijedio Kestenka? Šta su rekli? Kako se osjećao Kestenko Veliki? Vježba izražajnog čitanja - "Bajka o divljem kestenu" Sunčana Škrinjarić kroz HEART aktivnost "Priča iz knjige". <ul style="list-style-type: none"> Učenici po petero poredani u red, leđima okrenuti publici (ostaloj djeci). Prvo dijete u redu se okreće prema publici i počinje čitati priču iz knjige naglas. Slijedeće dijete u redu odlučuje kada će prekinuti prvo dijete okrećući se prema publici i nastavljajući čitanje tamo gdje je prvo dijete stalo, u tom trenutku se prvo dijete ponovo okreće od publike. Kako drugo dijete čita, treće u redu odlučuje kada će ga prekinuti okrećući se prema publici i tad drugo dijete prestaje govoriti okrećući se od publike i tako redom. Aktivnost se ponavlja sve dok priča ne bude gotova i na isti način rade i ostale grupe. <p>ZAVRŠNI DIO ČASA: Za domaću zadaću - prepisati tekst – lijepo i uredno.</p> </p>	
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Kakvo je ovo iskustvo bilo za vas? Šta vam se u vezi ove aktivnosti sviđjelo? Koji dio aktivnosti je predstavljao izazov za vas? Podijelite sa ostalima svoje iskustvo kako u smislu slušanja tako i u vezi sa nastupanjem.</p>	
Praćenje i evaluacija ishoda	Kroz sve naredne časove usmeno provjeravati tačnost i izražajnost čitanja ćirilčnog pisma.	
Dodatne napomene	Podsjetiti učenike na redovne radne navike usvajanja znanja u cilju jačanja hrabrosti, samopouzdanja. Unaprijedit će svoje čitalačke i jezičke sposobnosti; Nastupit će pred grupom fokusirani na slušanje, koncentraciju.	
Literatura	<p>Za učenike: Čitanka za 3. razred "Žubor radosti" Zehra Hubijar Za nastavnike: Čitanka za 3. razred "Žubor radosti" Zehra Hubijar; Priručnik Vodič za implemetaciju namjenjen učiteljima i učiteljicama te drugim facilitatorima HEART-a .</p>	
Nastavnik:		

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	III (treći)		
Nastavni predmet	MATEMATIKA		
Nastavna tema	Zdravlje (Zdrava ishrana)		
Nastavna jedinica	Mjerenje mase, jedinice za masu	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će mjeriti masu pomoću izrađene loptice; imenovat će jedinice za mjerenje mase uz pomoć udžbenika; Izradit će i upotrijebiti antistresnu lopticu kao tehniku opuštanja.		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop • vaga i tegovi
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektoučenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoškaradionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Anti - stres loptice		
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Baloni, suha riža, improvizirani lijevak kojim ćemo rižu lakše ubacivati u balone		
Prostor	Dovoljno prostora da svaka osoba može bar jedan balon ispuniti suhom rižom		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: Imenovanje jedinica za mjerenje mase, veze među njima, pretvaranje većih mjernih jedinica za masu u manje; rješavanje praktičnih zadataka. • Funkcionalni: Sposobnost zaključivanja, oćavanja i rasuđivanja u primjeni znanja mjerenja mase. • Odgojni: Razvijanje preciznosti i urednosti u radu, primjena naučenog o mjerenju mase u svakodnevnom životu 		
Tok časa	<p>UVODNI DIO ČASA: Razgovaram s učenicima o predmetima koji nas okružuju. Nabrajamo predmete i zaključujemo da svako tijelo ili bilo koji predmet ima masu. Vaganjem upoređujemo i mjerimo mase. Prisjećamo se gdje se stalno mjeri masa (na tržnici). Da bismo izmjerili nečiju masu, moramo imati vagu. Nabrajamo gdje smo sve vidjeli vagu, kako izgleda i koju masu mjeri. Pokazujem vagu i tegove (utege).</p> <p>GLAVNI DIO ČASA: Mjerna jedinica za masu je kilogram. Oznaka za kilogram je kg. Tu masu ima 1 litar vode. Izrađeni su tegovi od 1 kg. Pokazujem teg od 1 kg. U svakodnevnom životu kupujemo, npr., poneke namirnice lakše od 1 kg. Prema tome potrebni su manji tegovi, odnosno poznat ćemo manje mjerne jedinice. Manja mjerna jedinica za masu od kilograma je dekagram. Oznaka za dekagram je dag. 1 kilogram ima 100 dekagrama. Postoji manja mjerna jedinica za masu od dekagrama, a to je gram. Oznaka za gram je slovo g. 1 dekagram ima 10 grama. Sada uspostavljamo odnos među mjernim jedinicama za masu. Ako 1 kg = 100 dag i 1 dag = 10 g.</p>		

Tok časa	<p>Potrebno je da učenici uoče međusobne odnose među mjernim jedinicama za masu, da znaju preračunati veće mjerne jedinice u manje, sabrati i oduzimati mjerne jedinice i rješavati primijenjene zadatke.</p> <p>Prelazimo na rješavanje zadataka. Udžbenik na 129. str. prvo se posmatra i razgovara o sadržaju na 129. stranici, a zatim se rješavaju zadaci odnosno preračunavamo mjerne jedinice. Demonstracija praktičnog vaganja tijela i predmeta u učionici (litar vode, torba, peraljka, knjige, riža...).</p> <p>Samostalan rad kroz HEART aktivnost "Anti-stres loptice".</p> <p>Dati svakom učeniku mali balon i nešto riže. Zamoliti učenike da uspu rižu u balone pomoću improviziranog lijevka, ostavljajući dovoljno prostora na vrhu da ih mogu svezati, te da baloni ostanu mekani i pogodni za stiskanje. Kad završe sa vezivanjem balona zamoliti ih da ih stisnu i opišu osjećaj. Zatim će svaki učenik uz pomoć učitelja vagati svoju "anti-stres lopticu" i vidjeti kolika joj je masa.</p> <p>ZAVRŠNI DIO ČASA: Na kraju časa zadajem domaću zadaću – preostali neriješeni zadaci u udžbeniku.</p>
Vodič/pitanja za diskusiju	Kako vam se svidjela ova aktivnost? Kako ste se osjećali dok ste izrađivali lopticu? Čemu može poslužiti ova "anti-stres loptica"?
Praćenje i evaluacija ishoda	Upotreba loptica i u školi i kod kuće, te na narednim časovima razgovarati o njenom djelovanju na njih.
Dodatne napomene	Potaknuti na redovnu primjenu antistresnih tehnika. Na primjer izrada antistresnih loptica sa ukućanima.
Literatura	Za učenike: udžbenik i radna sveska "Moja matematika" za 3. razred Za nastavnike: udžbenik i radna sveska "Moja matematika" za 3. razred; Priručnik Vodič za implementaciju namjenjen učiteljima i učiteljicama te drugim facilitatorima HEART-a.
Nastavnik:	

IV razred

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	IV		
Nastavni predmet	Engleski jezik		
Nastavna tema	Animals		
Nastavna jedinica	My pet	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	- djeca će koristiti engleski jezik u funkciji izražavanja osjećanja i suosjećanja; djeca će predložiti rješavanje problema učestvujući u igrokazu; imenovat će/podijeliti iskustva potaknuta "domaćom zadaćom".		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoška radionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: pripovijedanje u funkciji rješavanja problema		
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje 	

Materijali i pribor za realizaciju časa	Radni list, bojice i papir																														
Prostor	učionica																														
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad <ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru 																														
Ciljevi i zadaci	Obrazovni: razvijanje kreativnosti i suosjećanja; usvajanje novih riječi u vokabularu;																														
	Funkcionalni: naučiti priču uz izvođenje jednostavnih pokreta; učenje kroz igru i zabavu; pravilan izgovor, intonaciju, ritam; ponoviti i uvježbati usvojeni vokabular i sadržaje																														
	Odgojni: iskazivanje osjetljivosti za kulturološke i jezičke različitosti; motivacija i interesa za učenje engleskoga jezika; pozitivan odnos prema učenju i školovanju																														
Tok časa	<p>Uvod</p> <ul style="list-style-type: none"> • kroz upotrebu slikovnih kartica ponoviti potreban vokabular (pet, colours, emotions). <p>Obrada</p> <ul style="list-style-type: none"> • Djeca se raspoređuju u grupe (4 grupe - appoint language monitors). • Nastavnik pušta priču na CD-u vezano za kućnog ljubimca koji ima problem. Zaustavlja se na polovini priče. • Djeca u svakoj grupi raspravljaju o priči, a zatim se dogovaraju i crtaju sliku koja prikazuje kraj priče. • Djeca iz grupe svoj kraj priče dijele sa razredom koristeći glumu kao sredstvo predstavljanja. • Nakon prezentacija, razred kolektivno raspravlja i dogovaraju se o kraju priče koji najbolje rješava problem. <p>Završetak</p> <p>Učenici objašnjavaju šta naučili i koji im se dio najviše dopao i zašto.</p> <p>Domaća zadaća: učiniti nešto lijepo za sebe.</p> <p style="text-align: center;">PLAN TABLE: SCHOOLWORK: My pet</p> <p>Vocabulary:</p> <table border="0"> <tr> <td>PETS:</td> <td>Colours:</td> <td>Emotions:</td> </tr> <tr> <td>A pet</td> <td>Blue</td> <td>Happy</td> </tr> <tr> <td>A cat</td> <td>Brown</td> <td>Sad</td> </tr> <tr> <td>A fish</td> <td>Orange</td> <td>Scared</td> </tr> <tr> <td>A dog</td> <td>Green</td> <td>Bored</td> </tr> <tr> <td>A hamster</td> <td>Pink</td> <td>Excited</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Purple</td> <td>Interested</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Black and white</td> <td>Hungry</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Yellow</td> <td>Thirsty</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Red</td> <td>Tired</td> </tr> </table>	PETS:	Colours:	Emotions:	A pet	Blue	Happy	A cat	Brown	Sad	A fish	Orange	Scared	A dog	Green	Bored	A hamster	Pink	Excited		Purple	Interested		Black and white	Hungry		Yellow	Thirsty		Red	Tired
	PETS:	Colours:	Emotions:																												
A pet	Blue	Happy																													
A cat	Brown	Sad																													
A fish	Orange	Scared																													
A dog	Green	Bored																													
A hamster	Pink	Excited																													
	Purple	Interested																													
	Black and white	Hungry																													
	Yellow	Thirsty																													
	Red	Tired																													
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Could you identify and elaborate the word?</p> <p>What happened to the pet? Where was it? Whose pet was it?</p> <p>Let's put our thinking hats on! Think of the end of the story. How would you end it? What would the pet do? How would you resolve the problem? Talk to your friends in the group and come up with one ending.</p>																														
Praćenje i evaluacija ishoda	Učenici sljedeći čas dijele iskustva povodom "domaće zadaće"																														
Dodatne napomene	<i>Djecu podstaci da koriste maštu i kreativnost prilikom rješavanja problema i iskustveno osjete empatiju.</i>																														
Literatura	Za učenike: DIP IN 4 Za nastavnike: DIP IN 4 Teacher's book: Vygotsky: ZPD and scaffolding																														
Nastavnik:																															

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	IV		
Nastavni predmet	Moja okolina		
Nastavna tema	Prirodno-geografska obilježja BiH		
Nastavna jedinica	Ravnice i polja u BiH	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	Imenuje mjesto/okolinu i domovinu na osnovu praćenja bilješki prethodnog časa; predstavlja obilježja BiH na slijepoj karti; izrađuje Udžbenik na temu "Ravnice ili polja" BiH;		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop • geografska karta,
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • Usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstem 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoškaradionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Moj udžbenik		
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramaturgija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	geografska karta, slijepa karta BiH, radne sveske, papir, fotografije, novinski članci, bojice, markeri, bušilica za papir, žica, traka, ljepilo, makaze, stari časopisi		
Prostor	učionica		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	Obrazovni: ponoviti i utvrditi izgled i posebnosti zavičaja, pokazati ravnice i polja na geografskoj karti, uočiti tipičnost naselja u ravničarskim dijelovima, nabrojati tipične biljke i životinje ravničarskih krajeva;		
	Funkcionalni: sposobnost snalaženja na geografskoj karti; davanje primjera u vezi djelatnosti ljudi u skladu sa karakteristikama i izgledom zavičaja;		
	Odgojni: izgraditi pravilan stav prema učenju i izvršavanju zadataka, predlagati ideje u funkciji zaštite i očuvanja biljnoga i životinjskoga svijeta; prijedlog u funkciji aktivizma: zaštite posebnosti zavičaja.		
Tok časa	Uvodni dio časa:		
	<p>Pregledati domaću zadaću i provjeriti da li su učenici donijeli materijal za rad na času.</p> <p>Razgovor:</p> <p>Kakva je razlika između ravnice i visoravni?</p> <p>Kojom bojom su na karti obilježene ravnice?</p> <p>Koje ravnice i polja u BiH smo upoznali na prethodnom času (iste treba da pokažu na geografskoj karti).</p> <p>Glavni dio časa:</p> <p>U realizaciju ove nastavne jedinice integrisana je HEART strukturirana aktivnost Moj udžbenik. Učenike podijeliti u šest grupa.</p> <p>Korak 1: Djeci dati papir različite veličine, boje, teksture, itd. i flomastere, tempere, ljepilo i ukrase. Dati im i bušilicu za papir i kanap za uvezivanje knjige. Svaka grupa će dobiti slijepu kartu BiH u koju trebaju ucrtati i obojiti ravnice ili polje o kojoj/kojem prave udžbenik. Karta treba biti sastavni dio udžbenika.</p>		

Tok časa	<p>Korak 2: Predstaviti temu knjige. Zadatak svake grupe je da naprave udžbenik o ravnici ili polju u BiH. Tako naprimjer, prva grupa će dobiti da uradi udžbenik o Posavini, druga grupa o Semberiji, treća o Lijevče polju, četvrta o dolini rijeke Neretve (Humine), peta o kraškim poljima i šesta o Popovom polju.</p> <p>Korak 3: Djeca prave svoje knjige, a nastavnik prati rad i daje dodatne upute.</p> <p>Korak 4: Djeca čitaju i pokazuje svaku stranicu knjige.</p> <p>Korak 5: Zahvaliti djeci na trudu i kažete da knjige mogu da ponesu kući i pokažu porodici.</p> <p>Završni dio časa: Domaća zadaća – napraviti udžbenik o ravnica i poljima u BiH. Za kraj časa, opuštajuća HEART aktivnost Kornjača.</p> <p>Kornjača: Zamislite da ste kornjača koja je jednog lijepog dana odlučila da se prošeta (neka djeca oponašaju kornjaču krećući se po podu kao kornjača); sve je divno i krasno dok kiša ne počne da pada, pa se morate uvući u oklop (napinjanje mišića) da se sakrijete od kiše. Kad kiša stane, možete izaći iz oklopa (opuštanje) i nastaviti šetnju. [Napomena: vodite računa da ovu vježbu završite opuštanjem].</p>
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Kada sve grupe prezentiraju udžbenike postavljamo sljedeća pitanja: Šta vam se svidjelo? Šta ste naučili? Kako se osjećate kada ste završili ovaj projekat?</p>
Praćenje i evaluacija ishoda	“Udžbenik” predstavljen u galeriji ili tokom procesa dijeljenja; Domaći rad;
Dodatne napomene	Potičemo na samopouzdanje, samosavlđivanje, ličnu ekspresiju, dijeljenje i zajednički rad, sposobnost posmatranja, opisivanja, zaključivanja, jezičko-komunikacijske vještine: čitanje, opisivanje, pripovijedanje, usmeno i pismeno izražavanje, bogatstvo rječnika
Literatura	<p>Za učenike: udžbenik i Radna sveska iz moje okoline za 4.razred</p> <p>Za nastavnike:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metodika nastave prirode i društva 1, dr. sc. Mario Vasilj • Vodič za facilitatore HEART programa
Nastavnik:	

ŠKOLA		Datum:	
RAZRED	IV		
Nastavni predmet	Moja okolina		
Nastavna tema	Godišnja doba		
Nastavna jedinica	Odjeća i obuća	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će: odabrati odjeću i obuću za određeno godišnje doba; dati primjer odražavanja čistoće odjeće i obuće; primijeniti tehnike pomoću kojih mogu procesuirati određena emotivna stanja.		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projektor • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoška radionica • pisanje

HEART aktivnost/forma	NAZIV: Mapiranje bijesa i sreće u tijelu	
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vakanje • dramaturgija i pripovijedanje • kolaž
Materijali i pribor za realizaciju časa	Veliki papir za svako dijete, markeri, drvene boje, dekorativni papir, ljepilo, vunica, makaze, vodene boje.	
Prostor	Učionica, veći dio učionice bez namještaja.	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: Znati čemu služi odjeća i obuća, kakve materijale je najbolje koristiti, kakva treba da bude za određene prilike i godišnje doba; Steći spoznaju o utjecaju emocija na naš organizam. • Funkcionalni: Razlikovati i odabirati odjeću za određene prilike; Unaprijediti samopouzdanje i kreativnost; Unaprijediti samoregulaciju: moći će prepoznati utjecaja emocija na njihov organizam, te način kako se nositi sa određenim emocijama. • Odgojni: Stvarati osjećaj odgovornosti za čuvanje i održavanje urednosti odjeće i obuće; Spoznati važnost pristojnog odijevanja. Brinuti o svome zdravlju. 	
Tok časa	<p>Uvodni dio: Aktivnost opuštanja “Cvijet i svijeća”. Stavimo u krug, zamislimo da smo u prekrasnom vrtu. Desnom rukom uberemo najljepši cvijet, a u lijevoj ruci držimo svijeću. Pomirišemo cvijet, a potom puhanjem ugasimo svijeću. Ponovimo vježbu nekoliko puta kako bi demonstrirali duboko disanje u funkciji opuštanja.</p> <p>Glavni dio: Svako dijete dobije veliki papir. U dijelu učionice bez namještaja za svako dijete pronaći dovoljno prostra. Djeca u paru crtaju konture tijela na velikom papiru (prvo jedno, pa onda mjenjaju uloge). Zamoliti djecu da razmisle o tome na koji način osjećaju bijes u svom tijelu, a onda da nacrtaju taj bijes na mapi svoga tijela (tamo gdje ga osjećaju, bojom kojom žele). Zamoliti djecu da razmisle o tome na koji način osjećaju sreću u svom tijelu, a onda da nacrtaju tu sreću na mapi svoga tijela (tamo gdje je osjećaju, bojom kojom žele). Nakon što završe, ona djeca koja žele, pričaju o tome kako izgleda njihov bijes i sreća i gdje tačno u tijelu i na koji način ih osjećaju. Pošto još jednom pogledaju svoje mape tijela pitati ih šta im nedostaje na tim skicama, čime bi smo mogli uljepšati te skice. Nakon odgovora da im treba odjeća i obuća razgovaramo o današnjoj nastavnoj jedinici “Odjeća i obuća”. Pitanja: • Kakvu odjeću voliš nositi? Zašto? • Čemu služi odjeća? O: (Štiti nas od hladnoće, toplote, povreda, prašine; da ljepše izgledamo) • O čemu treba voditi računa pri odabiru odjeće ? O: (Da bude udobna, da se u njoj lijepo osjećamo, da je napravljena od prirodnih materijala, da odgovara posebnim prilikama i vremenskim uslovima) • Kako održavamo odjeću i obuću? O: (Redovno prati, čistiti, peglati, uredno posložiti).</p>	

Tok časa	Aktivnost nastavljamo na drugom času, a to je čas likovne kulture. Učenici će koristeći preostale materijale za umjetničko stvaranje izraditi odjeću i obuću za svoje skice tijela. Kad djeca završe svoje radove, zalijepe na zid dopustiti im da se kreću po prostoriji i pregledaju radove svojih vršnjaka. Završni dio: Zamoliti djecu da podijele nešto o ovoj aktivnosti i o svom radu. Zadatak za domaći rad : potražiti knjigu “1000 zašto – 1000 zato” i pročitati zanimljive tekstove o odjeći i obući (strana 393 – 406).
Vodič/pitanja za diskusiju	<ul style="list-style-type: none"> • Kako naše tijelo reaguje na naše emocije? • Šta poželite uraditi kada ste bijesni? • Da li to i uradite? Možete li se samokontrolisati? • Imali li ispod bijesa i drugih emocija? • Možemo li se uvijek pretvarati da nika nismo bijesni? • Šta možemo uraditi da napravimo pauzu, smirimo se i onda razmislimo o svemu? (mislimo na nešto umirujuće, crtamo, pravimo nešto od gline, pjevamo, plešemo, prošetamo, razgovaramo, zapišemo i ostavimo u kovertu).
Praćenje i evaluacija ishoda	Prema Bloomovoj taksonomiji: afektivna razina ocjenjivanja (imenovanje emocija i primjena tehnika za procesuiranje emotivnih stanja)
Dodatne napomene	Pomoći djeci da shvate uticaj emocija na tijelo, konkretno uticaj ljutnje, i objasne kako da se nose u takvim situacijama.
Literatura	Za učenike: Udžbenik Moja okolina 4 (Sabaheta Bijedić i Zinaida Livnjak) Knjiga “1000 zašto – 1000 zato”. Za nastavnike: Knjiga “1000 zašto – 1000 zato”, HEART priručnik
Nastavnik:	

V razred

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	V	
Nastavni predmet	Bosanski jezik i književnost	
Nastavna tema	Usmena vježba	
Nastavna jedinica	Crtanje na osnovu zadanih riječi uz grupno pripovijedanje	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	1. Individualno predstaviti “zadane teme” crtežom; 2. Učestvovati u usmenom pripovijedanju uz pomoć slijeda slika u grupi; 3. podijeliti osjećaje u vezi procesa upotrebe umjetničke forme slikanja.	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektnoučenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstem
		<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop
		<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoškaradionica • pisanje

HEART aktivnost/forma	NAZIV: Pričanje uz pomoć slika	
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatisacija i pripovijedanje
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir, drvene bojice, flomasteri	
Prostor	Učionica	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru
Ciljevi i zadaci	Obrazovni: Osposobiti učenike za pričanje po zadanim temama; predlažu varijacije scenarija pomoću slika; Funkcionalni: Razvijanje govornih sposobnosti, samopouzdanja, hrabrosti i iskustvo nastupanja sa i pred drugim učenicima; Odgojni: iskazivanje pomoći u grupnom snalaženju tokom smišljanja scenarija za predstavljanje publici; imenovanje i prepoznavanje osjećaja u grupnoj koheziji;	
Tok časa	1. Obezbijediti svakom djetetu papir i boje, 2. Podijeliti ih u grupe od 5 učenika. Svaka grupa dobija zadanu riječ i crta. Riječi su: IGRA (SPORT)-koju volim, HRANA-koju volim, PREVOZNO SREDSTVO-koje volim, ŽIVOTINJA-koju volim, MJESTO-koje volim, 3. Crtanje na osnovu zadanih riječi, 4. Kad završe s crtanjem podijeliti ih u nove grupe tako da u novoj grupi bude po jedan učenik iz prethodnih grupa, 5. Zamoliti učenike da pomoću crteža u svojoj grupi osmisle priču koju će moći ispričati, 6. Svaka grupa izvodi svoju priču-djeca stoje jedno pored drugog i svako od njih drži svoj crtež tako da ih publika može vidjeti. Jedno po jedno pričaju priču pri čemu svako dijete kad izgovara svoj dio priče i podiže crtež koji je uradio.	
Vodič/pitanja za diskusiju	Da li vam se sviđa ovakav način rada? Šta vam je bilo zanimljivo? Želite li i u ubuduće raditi na ovaj način?	
Praćenje i evaluacija ishoda	Prema Boomovoj taksonomiji afektivna razina (prepoznavanje komponenti učenja, iscjeljenja i zabave u aktivnosti; iskazivanje grupne pomoći, samoregulacije, samoekspresije, dijeljenja i imenovanja osjećaja)	
Dodatne napomene	<i>Potičemo razvoj jezičkih sposobnosti, vještina pripovijedanja, razumijevanja, slušanja, koncentracije, nastupanja i prezentovanja u funkciji razvoja socijalnih vještina.</i>	
Literatura	Za učenike: udžbenik Za nastavnike: HEART priručnik	
Nastavnik:		

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	V (peti)	
Nastavni predmet	Tehnička kultura	
Nastavna tema	Saobraćaj	
Nastavna jedinica	Sistematizacija građiva	Rednibrojčasa:
Ishodi učenja (min.3)	Izrađuje kovčeg/kutiju/kofer/veliku kovertu ili košaru sa poklopcem (nešto što se može zatvoriti, vezati ili zaključati); crtežom predstavlja osnovne pojmove sadržaja petog razreda; pohranjuje rad u “kovčeg” i pokretom predstavlja zadovoljstvo učešća u aktivnosti;	

Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>sistematizacija</u> • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • <u>skice</u> • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • <u>modeli</u> • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmenoizlaganje • <u>razgovor</u> • <u>praktičan rad</u> • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektnoučenje • <u>demonstracija</u> • <u>HEART aktivnost</u> • rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoškaradionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Kovčeg stvari koje dobro radim		
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>crtanje</u> • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir u boji, hamer papir, boja (ukoliko to vrijeme dozvoljava), markeri, konop, konac, selotejp, makaze i komadići kartona		
Prostor	Učionica - Dovoljno prostora za stolom za individualni rad i da učenici mogu rasporediti materijale koji im trebaju za ovaj projekat.		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • <u>frontalni rad</u> • <u>individualni rad</u> • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: ponoviti, utvrditi, sistematizirati sva znanja stečena u toku školske godine o osnovnim pojmovima tehnike, tehničkog crtanja, tehnike u zaštiti životne okoline, saobraćajnih pravila i propisa. 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalni: razvijanje sposobnosti logičkog zaključivanja, pravilnog izražavanja i primjene stečenog znanja u svakodnevnom životu (prepoznaju i prisjećaju se svojih vrlina, stvari koje vole kod sebe, u kojima su dobri, a u funkciji građenja samopouzdanja; Koriste svoja opažanja, označavanja, o onome šta je unutra, a šta vani) 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Odgojni: Razvijanje opće kulture, proširivanje vlastitih afiniteta i ljubavi prema važnom segmentu ljudskog života – tehnici i tehnologiji. 		
Tok časa	<p>UVODNI DIO ČASA: Najavljujemo učenicima da ćemo danas ponavljati sadržaje tehničke kulture koje smo učili u petom razredu. Učenike potičemo da budu pažljivi tokom časa i ističemo važnost aktivnosti pri ponavljanju sadržaja. Potičemo učenike da se prisjete sadržaja koje smo učili tokom školske godine. Na tablu zapisujemo osnovni pojam TEHNIČKA KULTURA – 5. RAZRED, a učenici spontano izgovaraju nazive obrađenih tema kojih se prisjete. Te pojmove zapisujemo oko osnovnog pojma na tabli - Tehnika, Tehničko crtanje, Vježbe tehničkog crtanja, Tehnika u zaštiti životne okoline, Saobraćaj, Kreativne radionice</p> <p>GLAVNI DIO ČASA: U ponavljanju ćemo sistematizirati pojmove koje su učenici naveli u uvodnom dijelu časa. Kao prvo ćemo od svih navedenih pojmova izdvojiti one koji su nazivi cjelina koje smo obradili. Koji je zadatak tehnike? Navedi tehničke osobine? Koje su vrste linija u tehničkom crtanju? Od čega se sastoji kota? Koje osobine može imati papir? Koji pribor i alat koristimo pri radu sa papirom, kartonom? Na šta utičemo ako recikliramo stari papir? Navedi tri osnovne vrste saobraćajnih znakova.... Kroz kreativne vježbe i radionice smo primjenili praktična znanja iz tehničkog crtanja pa smo izrađivali geometrijska tijela, papirne vrećice, saobraćajne znakove. Ta znanja ćemo primjenjivati kroz HEART aktivnost "Kovčeg stvari koje dobro radim".</p>		

Tok časa	<p>Objasniti učenicima postupak rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izradite spremnik, kovčeg u obliku geometrijskog tijela ili vrećice – da se može zatvoriti i povezati ili zaključati. • Dekorišite ga po slobodnom izboru. • Gledajte na njega kao na mjesto gdje čuvate kolekciju svih dobrih stvari u vezi sa sobom. • Naslikajte ili napišite tekst o nečemu što volite kod sebe. • Vremenom to možete proširivati tako što ćete dodavati nove crteže, dopisivati stvari ili na drugi način izražavati stvari koje volite kod sebe, stvari u kojima ste dobri, stvari kojima se ponosite, i sl. <p>Izdvojite vrijeme jednom u sedmici ili svake dvije sedmice da otvorite svoj spremnik, pregledate sve dobre stvari koje znate o sebi i stavite nove stvari unutra.</p> <p>ZAVRŠNI DIO ČASA: Pozvati učenike da sjednu u krug i predstave svoje kovčege, te započeti diskusiju.</p>
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Ko želi sa ostalima podijeliti svoj kovčeg stvari koje dobro radi?</p> <p>Šta želite reći o njemu, predstaviti ga?</p> <p>Šta ste izradili u unutrašnjem, a šta na vanjskom dijelu?</p>
Praćenje i evaluacija ishoda	Usmenom spoznajom početkom slijedeće godine provjeriti koliki je značaj kovčeg imao u učeničkim životima.
Dodatne napomene	Skupljati svoje dobre stvari tokom raspusta i stavljati u izrađeni kovčeg.
Literatura	<p>Za učenike: Udžbenik i radna sveska Tehničke kulture za 5. razred</p> <p>Za nastavnike: Udžbenik i radna sveska Tehničke kulture za 5. razred; Priručnik Vodič za implementaciju namjenjen učiteljima i učiteljicama te drugim facilitatorima HEART-a .</p>
Nastavnik:	

ŠKOLA		Datum:	
RAZRED	V		
Nastavni predmet	Društvo		
Nastavna tema	Moja domovina		
Nastavna jedinica	Naselja u Bosni i Hercegovini	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	Imenovati značajnija naselja (kao i vrste) u BiH koristeći geografsku kartu; objasniti važnost naselja za ljude, privredu, poljoprivredu, industriju i turizam uz pomoć zabilješki, predstaviti razlike i sličnosti između gradskih i seoskih naselja izradom makete u grupi.		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • <u>ponavljanje</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • <u>vježba</u> 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • <u>računar</u> • <u>skice</u> • zbirke • projector • <u>tabla</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>udžbenici</u> • mikroskop
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • <u>razgovor</u> • <u>praktičan rad</u> • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • <u>demonstracija</u> • <u>HEART aktivnost</u> • rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>istraživački rad</u> • pedagoška radionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Građenje susjedstva		
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • <u>vajanje</u> • dramatizacija i pripovijedanje • <u>Mješoviti mediji, kolaž i vajanje, uz korištenje kartona, papira i recikliranih/pronađenih predmeta.</u> 	

Materijali i pribor za realizaciju časa	Veliki komad kartona ili list papira dimenzija za stalak za papir (flipchart ploču) kao stabilna podloga za 'zajednicu'; reciklirani materijali poput kutija, uključujući prirodne materijale (kamenje, sjemenke, lišće, i sl.), te druge probrane potrepštine, trake, stare novine, ljepilo, selotejp, makaze, bojice, glina za vajanje/plastelin, itd.	
Prostor	Dovoljno za grupe od po četiri ili pet učenika da rade na podu oko svog papira/kartona	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>grupni rad</u> • rad u paru
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: Ponoviti značajnija naselja u BiH, kao i vrste naselja i gradova, razumjeti važnost naselja za ljude, privredu, poljoprivredu, industriju i turizam. Pružiti učenicima priliku da rade kao jedna grupa i stvore vizuelni trodimenzionalni prikaz svoje svoje zajednice ili kako oni doživljavaju svoju idealnu zajednicu. 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalni: Moći uočiti razlike i sličnosti između gradskih i seoskih naselja, moći na geografskoj karti pronaći značajnije gradove u BiH, razviti vizuelne prostorne vještine, mašta, konceptualne vještine, fine motoričke sposobnosti, razviti jezičke i matematičke sposobnosti, 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Odgojni: Grupni rad kroz saradnju i kolaboraciju, razvoj sposobnosti slušanja i rješavanje problema 	
Tok časa	<p>Uvodni dio:</p> <p>Korak 1: Rasporediti djecu u grupe od po četvoro ili petoro i podijeliti im papire, odnosno kartone (bilo kakve velike papire guste teksture), obične papire različitih boja, tekstura i oblika, te voštane bojice, vodene/uljane boje, ljepilo, tufere od vate i druge potrepštine za umjetničko stvaranje.</p> <p>Korak 2: Upitajte djecu šta je to naselje. Razgovarajte o tome kakva i gdje sve postoje naselja, šta sve postoji u jednom naselju (mjesto gdje ljudi žive, idu u škole, kupuju namirnice, parkinzi, mjesta gdje ljudi idu da se igraju i šetaju, zabavljaju, itd.)</p> <p>Glavni dio:</p> <p>Uputstva:</p> <p>Korak 3: Učenici bivaju zamoljeni da izrade vjerni prikaz svoje zajednice ili vizije svoje idealne zajednice (naselja). Mogu odabrati da li će naselje biti pored: rijeke, polja, jezera, ili na planini. Slijedi izrada vjernog prikaza vizije svoje ili idealne zajednice (naselja).</p> <p>Korak 4: Kad djeca završe rad na izgradnji svojih idealnih zajednica, zamoliti cijeli razred da obidu prostoriju i sve ih pogledaju, pri čemu svaka od grupa predstavlja svoje konstrukcije i objašnjava različite elemente svojih idealnih zajednica. Tokom postupka u cilju grananja rasprave učitelj može postavljati i pitanja poput:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koji je vaš omiljeni dio zajednice i zašto? • Koji dio zajednice vam se ne sviđa i zašto? • Šta vi možete uraditi da poboljšate svoju zajednicu? • Ko sve živi u vašoj zajednici, i sl. • Koji dio je predstavljao izazov za vas? <p>Završni dio:</p> <p>Korak 5: Zaključiti raspravu i zahvaliti se djeci na predanom radu.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> • Koji je vaš omiljeni dio zajednice i zašto? • Koji dio zajednice vam se ne sviđa i zašto? • Šta vi možete uraditi da poboljšate svoju zajednicu? • Ko sve živi u vašoj zajednici, i sl. • Koji dio je predstavljao izazov za vas? 	
	Učenici su ostvarili zadane ishode učenja.	
	Djeci dati priliku da rade kao grupa i naprave vizuelni trodimenzionalni prikaz stvarnog ili idealnog naselja ili zajednice	
	Dodatne napomene	

Literatura	Za učenike: Udžbenik društva za peti razred osnovne škole, Tuzla 2009.
	Za nastavnike: Udžbenik društva za peti razred osnovne škole, Tuzla 2009. Društvo za peti razred devetogodišnje osnovne škole (Priručnik za nastavnike), Vodič za fascilitatore HEART programa
Nastavnik:	

VI razred

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	VI		
Nastavni predmet	Likovna kultura		
Nastavna tema	Boja		
Nastavna jedinica	Psihčko djelovanje boja	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će primijeniti kolorističke modulacije; opisat će kontekst modulacije toplo-hladno; predstaviti će mogućnosti prostornih odnosa blizu-daleko;		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Obrada</u> • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>udžbenici</u> • mikroskop • <u>slike</u>
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • <u>usmeno izlaganje</u> • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • <u>demonstracija</u> • <u>HEART aktivnost</u> • rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoška radionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: OBOJI MOJ SVIJET		
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Crtanje</u> • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramtizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir, voštane boje, i/ili flomasteri		
Prostor	Prostor dovoljno velik da svi mogu sjesti u krug i raditi na apitu na podu ili za stolom.		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • <u>individualni rad</u> • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>grupni rad</u> • rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: spoznati i uočiti djelovanje boje na posmatrača 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalni: djeci dati priliku da razmisle o različitim emocijama i sagledaju u kojoj mjeri one trenutno na njih utiču; da opišu ponašanja kada su u afektu; naučiti ih samoregulaciji na osnovu njihovog nivoa samosvijesti; 		
	<ul style="list-style-type: none"> • Odgojni: svijest o sebi, lična ekspresija, razumijevanje sebe, empatija, primjena minimum jedne antistresne tehnike 		
Tok časa	<p>Uvodni dio:</p> <p>Na početku sata razgovaram sa učenicima postavljajući pitanja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kako boje djeluju na posmatrača? 2. Koje su tople boje? 3. Koje su hladne boje? 4. Uočiti ljepotu nejednakosti 		

Tok časa	Glavni dio: Učenici biraju svoju najdražu boju, a nastavnik objašnjava njeno značenje. Razgovaram sa učenicima gdje sve susrećemo tople i i hladne boje i kako one utječu na naše raspoloženje, emocije... Da li boja može utjecati na našu psihu i kako? Priprema za rad: Učenici sjede, svi zajedno u jednom krugu i ispred svakog od njih je postavljen papir sa praznim krugom gotovo na cijeloj površini. HEART AKTIVNOST: OBOJI MOJ SVIJET 1. Dok su u krugu, sa djecom razgovarati o tome kako se danas osjećaju. Zatim im kazati kako se ja danas osjećam (npr. Radostan sam zato što...). Zamoliti djecu da kažu kako se osjećaju 2. Svakom djetetu dati komad papira sa praznim krugom na gotovo cijeloj površini. Kazati im da nacrtaju kako se osjećaju tako što će obojiti krug (mogu da koriste bilo koje boje). **Kada se djeca naviknu na ovu aktivnost, možemo uvesti nekoliko osjećanja odjednom. Na početku djeci objasniti da je normalno da uporedo osjećaju nekoliko stvari. Zatim, objasnite da krug predstavlja svijet i da će svijet ispuniti svim svojim osjećanjima. Mogu da izaberu različite boje za različita osjećanja, a nema prave ili pogrešne boje. 3. Kada završe, nastavnik će ih zamoliti da sjednu u krug i pokažu svoju sliku drugoj djeci u većoj grupi. Nastavnik poziva dobrovoljce da pokažu svoj krug.
	Vodič/pitanja za diskusiju Ko bi želio da pokaže svoj svijet osjećanja? Šta bi rekao o svojoj slici ili svojim osjećanjima? Šta ti se svidjelo?
	Praćenje i evaluacija ishoda Prema Boomovoj taksonomiji afektivna razina prepoznavanje komponenti učenja, iscjeljenja i zabave u aktivnosti.
	Dodatne napomene Kažite grupi da ovo mogu da koriste tokom sedmice ili mjeseca kao provjeru, i da će se vjerovatno mjenjati i svaki put izgledati drugačije.
	Literatura Za učenike: Udžbenik za 6. razred Za nastavnike: Udžbenik za 6. razred
	Nastavnik:

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	VI	
Nastavni predmet	Bosanski jezik i književnost	
Nastavna tema	Književnost	
Nastavna jedinica	"Plava boja snijega" - Grigor Vitez	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će: napraviti kostime za lutke od ponuđenog materijala, izradit će grupni scenarij za predstavu prema izmišljenoj priči, učestvovat će u igrokazu pred publikom na osnovu grupnog scenarija;	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Obrada</u> • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • <u>tabla</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • <u>usmeno izlaganje</u> • <u>razgovor</u> • praktičan rad • <u>igrokaz</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • <u>demonstracija</u> • <u>HEART aktivnost</u> • <u>rad s tekstom</u>
		<ul style="list-style-type: none"> • <u>udžbenici</u> • mikroskop • <u>panoi</u>
		<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoška radionica • <u>pisanje</u>

HEART aktivnost/forma	NAZIV: Lutke i drama <ul style="list-style-type: none"> • Crtanje • slikanje • muzika <ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • <u>dramatizacija i pripovijedanje</u>
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papirne kese, čarape ili papir za papirnu osnovu Bojice, tempere, makaze, ljepilo i drugi materijal za ukrašavanje
Prostor	Dovoljno prostora da djeca rade individualno ili u grupama, na podu i prostor za nastup
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad <ul style="list-style-type: none"> • <u>grupni rad</u> • rad u paru
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: usvojiti pozorište, glumci, scenografija, kostimografija; usvojiti tekst "Plava boja snijega" (radnja i likovi) • Funkcionalni: fine motoričke vještine, konceptualno razmišljanje, pripovijedanje, vizuelne prostorne vještine, jezički razvoj, nastupanje • Odgojni: pozornica u učionici - vježbe i pripreme glume, razvijati ljubav prema pozorištu
Tok časa	<p><u>Uvodni dio:</u> Ponoviti šta su naučili o pozorištu, scenografiji i kostimografiji. <u>Glavni dio:</u> Grigor Vitez - upoznajmo pisca. Najava nastavne jedinice: "Plava boja snijega". Čitam tekst, na tabli napišem likove koji učestvuju u drami (Krizantema - u dugoj haljini sa krunom, Kaloper - pastir Kačkavalj, General Razbinos). Učenici imaju za zadatak da osmisle naslov i tekst za svoj nastup.</p> <p style="text-align: center;">HEART AKTIVNOST: LUTKE I DRAMA - IGROKAZ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Svako dijete izrađuje kostime od dostupnog materijala 2. U grupama po 4-6 djece, djeca smišljaju priču od koje će napraviti predstavu (nastavnik će pustiti djecu da sama izaberu da osmisle svoju priču) - svaka predstava treba da traje manje od 5 minuta ako će se u jednoj sesiji izvesti nekoliko predstava. 3. Svaka grupa izvodi svoju predstavu. 4. Kada sve predstave budu izvedene, djeca se okupljaju u krug i sa nastavnikom razgovaraju o iskustvu. <p><u>Završni dio:</u> učenici su se nasmijali i zabavili na času.</p>
Vodič/pitanja za diskusiju	Šta vam se svidjelo? Koji dio vam je bio najteži? Šta ste naučili?
Praćenje i evaluacija ishoda	Prema Boomovoj taksonomiji afektivna razina (prepoznavanje komponenti učenja, iscjeljenja i zabave u aktivnosti; iskazivanje grupne pomoći, samoregulacije, samoekspresije, dijeljenja i imenovanja osjećaja)
Dodatne napomene	Varijacija: Pomoću lutaka može se izvesti i priča koju djeca čitaju ili koju im je nastavnik pročitao (zavisno od uzrasta). Varijacija: Djeca mogu da učestvuju u predstvu sa lutkama i mogu sama da naprave kostime. Varijacija: Lutkarska predstava može da se koristi u dramskoj aktivnosti u kojoj se rješava problem.
Literatura	Za učenike: Udžbenik za 6. razred Za nastavnike: Udžbenik za 6. razred
Nastavnik:	

ŠKOLA	Datum:														
RAZRED	VI - drugi strani jezik														
Nastavni predmet	Njemački jezik														
Nastavna tema	Die Familia - Porodica														
Nastavna jedinica	Aus dem Fotoalbum	Redni broj časa:													
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će moći: crtežom predstaviti sebe i svoju porodicu, imenovati članove porodice koristeći neodređene članove na njemačkom jeziku, izraditi vlastiti fotoaparatus.														
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Obrada</u> • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 													
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>udžbenici</u> • mikroskop • radna sveska 												
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • <u>razgovor</u> • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • <u>HEART aktivnost</u> • <u>rad s tekstom</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoška radionica • <u>pisanje</u> 												
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Fotoaparatus														
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Crtanje</u> • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje 													
Materijali i pribor za realizaciju časa	Kutije različitih veličina, koje svaka grupa bira zavisno od toga kakav je fotoaparatus smislila. Reciklirani materijali i preostali materijal sa stola sa priborom za ukrašavanje fotoaparatusa														
Prostor	Dovoljno prostora da grupa sjedne na pod i prave fotoaparatus i crtaju na listovima A4														
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • <u>frontalni rad</u> • <u>individualni rad</u> • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>grupni rad</u> • rad u paru 													
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: usvajanje nove leksike, imenovanje članova porodice • Funkcionalni: razvijanje govorne sposobnosti, primjena novousvojene leksike, fine i grube motoričke vještine (ako se koristi pokret), zajednički rad, kreativnost, rješavanje problema • Odgojni: graditi dobar odnos među članovima porodice, razvijanje samosvijesti, lične ekspresije, rješavanje problema 														
Tok časa	<p><u>Uvodni dio</u> : Na početku sata razgovaramo o članovima porodice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ko čini porodicu (užu i širu)? - Molim par učenika da predstave svoju porodicu! - Razgovaramo o odnosima između članova porodice i molim učenike da i oni kažu kakvi su to odnosi u njihovoj porodici <p>Najava nove nastavne jedinice</p> <p><u>Glavni dio</u>: Predstavljam članove porodice pomoću slike u udžbeniku na Str.15:</p> <p style="text-align: center;">PLAN TABLE Hannas Familie</p> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td>der Opa</td> <td>- die Grobeltern</td> </tr> <tr> <td>die Oma</td> <td></td> </tr> <tr> <td>der Vater</td> <td>- die Eltern</td> </tr> <tr> <td>die Mutter</td> <td></td> </tr> <tr> <td>der Bruder</td> <td>- die Geschwister</td> </tr> <tr> <td>die Schevester</td> <td></td> </tr> </table>			der Opa	- die Grobeltern	die Oma		der Vater	- die Eltern	die Mutter		der Bruder	- die Geschwister	die Schevester	
der Opa	- die Grobeltern														
die Oma															
der Vater	- die Eltern														
die Mutter															
der Bruder	- die Geschwister														
die Schevester															

Tok časa	<p>- Uvježbavamo izgovor novih riječi, tako što ja kažem prvo riječ, a onda je učenici ponove za mnom zajedno (u horu). Po potrebi uvježbavamo i pojedinačno.</p> <p>- Molimo učenike da otvore udžbenik na str.16 i da prate tekst lekcije "Aus den Fotoalbum" dok ja čitam. Nakon što pročitam tekst, tražim od učenika da čitaju isti. Pozivam više učenika koji čitaju tekst.</p> <p>- Obrađujemo nepoznate riječi koje ja pišem na tabli i kojima objašnjavam značenje, a što učenici prepisuju u svoje sveske i pišu značenje.</p> <p style="text-align: center;"><u>Aus dem Fotoalbum</u> PLAN TABLE</p> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td>wohen</td> <td>Ich wohne in Bosanski Petrovac</td> </tr> <tr> <td>die Schulerin</td> <td>I der Schuler</td> </tr> <tr> <td>die Klasse</td> <td>Meine Klasse ist die Ga</td> </tr> <tr> <td>mein / meine klein</td> <td></td> </tr> <tr> <td>der Polizist</td> <td>die Zehrerin</td> </tr> </table> <p>- Postavljam pitanja vezana za tekst lekcije, na koja učenici odgovaraju, a radi usvajanja nove leksike.</p> <p>-Wer ist das? - Wie alt ist Tobias und Wie alt ist Tina?</p> <p>-Wie alt ist Hanna? - Was ist Tobias?</p> <p>-Wie heibt Hannas Bruder? - Was ist Hannas Vater Ancbeas?</p> <p>-Wie heibt Hannas Schwester? - Was ist Hannas Mutter?</p> <p style="text-align: center;"><u>HEART AKTIVNOST: FOTOAPARAT</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podijeliti djecu u grupe po 5 2. Kazati djeci da osmisle i izrade fotoaparatus 3. Neka svaka grupa pokaže fotoaparatus svima (mogu da pokažu ili da prošetaju oko fotoaparatusa i razgledaju ih) 4. Kazati djeci da stave fotoaparatus u centar grupe; dati im vremena da razgledaju 5. Kazati djeci da zamisle da gledaju kroz fotoaparatus i da zamisle scenu kada su bili najsretniji sa svojom porodicom, kada su bili svi na okupu, a zatim da nacrtaju tu scenu koju žele da fotografiraju. 6. Pozvati djecu da pokažu svoju sliku (u grupi) ili umjesto crtanja mogu da koriste pokret: kazati grupi da zamisle da gledaju kroz fotoaparatus u neku scenu "Sretna porodica", a zatim da izvedu tu scenu koju žele da fotografiraju. Svako dijete "pozajmljuje" ostale članove tima da naprave živu skulpturu ili da odglume scenu sretno porodice koju želi da snimi fotoaparatusom. Napomena - prijedlog za zadaću pronaći sliku svoje porodice, iskružiti koliki je CD i zalijepiti na CD, donijeti u školu i objesiti u učionici. (učenici mogu napraviti više takvih CD-ova sa različitim slikama porodice, staviti jedan na drugi CD probušiti na vrhu, svezati i napraviti fotoalbum svoje porodice. <p><u>Završni dio</u>: Zadajem zadaću (zadaci u udžbeniku na str.16/1 na str.17/2,3) objašnjavam izradu zadataka.</p> <p>NA TABLI: HA:S.16 S.17/2,3</p>	wohen	Ich wohne in Bosanski Petrovac	die Schulerin	I der Schuler	die Klasse	Meine Klasse ist die Ga	mein / meine klein		der Polizist	die Zehrerin
wohen	Ich wohne in Bosanski Petrovac										
die Schulerin	I der Schuler										
die Klasse	Meine Klasse ist die Ga										
mein / meine klein											
der Polizist	die Zehrerin										
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Kako vam se čini ova aktivnost?</p> <p>U čemu ste uživali u ovom procesu?</p> <p>Šta ste saznali o sebi?</p> <p>Šta ste saznali o porodicama drugara iz razreda?</p> <p>Da li vam je na ovaj način bilo lakše i zabavnije pričati na njemačkom jeziku?</p>										
Praćenje i evaluacija ishoda	Prema Boomovoj taksonomiji afektivna razina (prepoznavanje komponenti učenja, iscjeljenja i zabave u aktivnosti;										
Dodatne napomene	Kroz Heart aktivnost razvijati fine i grube motoričke vještine, zajednički rad, kreativnost, rješavanje problema										
Literatura	Za učenike: Udžbenik za 6. razred Za nastavnike: Udžbenik za 6. razred										
Nastavnik:											

VII razred

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	VII		
Nastavni predmet	Tjelesni i zdravstveni odgoj		
Nastavna tema	Standardi plesovi - gimnastika		
Nastavna jedinica	Engleski valcer	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	<ul style="list-style-type: none"> - učenici će primjeniti individualno plesne korake valcera; - učenici će ovladati plesanjem u paru; - učenici će usvojiti ples u ritmu za brojanje. 		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projektor • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop • sprave za gimnastiku • CD-projektor
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoška radionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Runda ritma i održavanje ritma		
	<ul style="list-style-type: none"> • Crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Djeca mogu da koriste ruke, pucketaju prstima ili udaraju nogama o pod		
Prostor	Dovoljno prostora da svi sjednu u krug		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: usvojiti osnove o standardnim plesovima s posebnim naglaskom na engleski valcer, usvojiti plesne korake engleskog valcera i ples u paru • Funkcionalni: ovladati vještinom pokreta ruku, nogu, držanje tijela, ovladati prostornim vještinama, koncentracija, pamćenje koraka, brojanje/matematičke vještine (razvijati fine i grube motoričke vještine) • Odgojni: razvijati ljubav i interes prema standardnim plesovima, razvijati samopouzdanje, samosavlađivanje, ličnu ekspresiju 		
Tok časa	<p><u>Uvodni dio:</u> Vježbe razgibavanja: 1. Kruženje glavom u jednu i drugu stranu 2. Istezanje vratnih mišića 3. Rotiranje ruku u jednu i drugu stranu 4. Kruženje kukovima u jednu i drugu stranu 5. Kruženje koljenima u jednu i drugu stranu 6. Visoki skip 7. Visoki skokovi u mjestu sa skupljenim nogama 8. Sklekovi 9. Vježbe za trbušni zid 10. Vježba za nožne mišiće 11. Istezanje prepona i loža mišića</p> <p><u>Glavni dio:</u> Upoznati učenike sa teoretskim dijelom koji govori o nastanku i razvoju engleskog valcera kroz historiju. Učenicima pokazati osnovni korak engleskog valcera. Učenici zauzimaju mjesta u Sali/prostoru i zajedno sa nastavnikom uče osnovne plesne korake valcera u mjestu bez rotacije.</p>		

Tok časa	<p>HEART AKTIVNOST: RUNDA RITMA I ODRŽAVANJE RITMA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Djecu podijeliti u 4 grupe 2. Neka svako grupa izabere jedan muzički instrument (mogu koristiti ruke, pucketanje prstima, udaranjem nogu o pod ili tapšanjem o koljena) 3. Svaka grupa treba zajedno da navježba sa onim instrumentima koje su izabrali, jednu dob od četiri na koje se pleše valcer. 4. Kada su navježbali prozvati svaku grupu da izvede svoj ritam 5. Kada nastavnik da znak neka sada svaka grupa izvede svoj ritam na brojanje jedan, dva, tri, četiri. 6. Ritam mora biti otkucan u tempu kako se pleše i engleski valcer sa naglašenim i nenaglašenim dobama (u plesanju sa koracima) 7. Djeca sada plešu valcer tako što nastavnik odbrojava korake od 1 do 4 u ritmu i tempu 8. Plešu u paru i uz muziku engleskog valcera <p><u>Završni dio:</u> Do kraja sata učenici vježbaju ples u paru. Na kraju sata zamoliti učenike da aplauzom čestitaju jedni drugima na trudu</p>
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Kako vam se svidjela aktivnost? Šta ste saznali o sebi? Je li bila laka? Je li bila teška? Kako ste se osjećali kada te shvatili da možete da odžite ritam? Šta ste radili da zadržite koncentraciju?</p>
Praćenje i evaluacija ishoda	Predstavljanje plesa u paru;
Dodatne napomene	Napomena: potičemo harmoniju grupe/kohezija, unapređivanje motoričkih, matematičkih vještina, sposobnost slušanja, koncentracije i zabave
Literatura	<p>Za učenike: udžbenik za 7. razred</p> <p>Za nastavnike: udžbenik za 7. razred</p>
Nastavnik:	

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	VII		
Nastavni predmet	Geografija		
Nastavna tema	Opće geografske karakteristike Evrope		
Nastavna jedinica	EU	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će moći: nabrojati države EU - četiri velike slobode EU, nabrojati države koje su osnivači EU, prepoznati zastavu EU između tri ponuđene;		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projektor • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop • slike zastava
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • Pedagoška radionica • pisanje

HEART aktivnost/forma	NAZIV: Moja zastava	
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir i flomasteri ili tempere	
Prostor	Dovoljno prostora da se učenici rašire i rade na podu ili za stolom	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru
Ciljevi i zadaci	• Obrazovni: usvajanje novih sadržaja o EU, značaj EU i prednosti članica EU	
	• Funkcionalni: Kreativno izražavanje, govor ispred grupe, fine motoričke vještine	
	• Odgojni: samorefleksija, lična ekspresija, samouvjerenost	
Tok časa	<u>Uvodni dio:</u> razgovarati sa učenicima: Šta znaju o EU?	
	<u>Glavni dio:</u> učenici su unaprijed dobili zadatak da pripreme referat o EU. Pano su zalijepili i počinju sa izlaganjem. Dopunjavati njihovo izlaganje, postavljati podpitivanja, ostali učenici postavljaju pitanja kada učenici završe sa izlaganjem. Kada završe sa izlaganjem, ukratko ponoviti te zapisati u sveske. Zapisati na tabli: - dan EU - 9. maj - HIMNA - Oda radosti (iz Bethovenove IX simfonije) - članica 28 - valuta euro - Brisel - sjedište Evropske komisije - Strazburg - Evropski parlament, Evropski sud za ljudska prava - Luxemburg - Evropski sud pravde - Frankfurt - sjedište Evropske centralne banke	
	<u>HEART AKTIVNOST: MOJA ZASTAVA</u>	
	1. Zamoliti djecu da razmisle o različitim zastavama koje su vidjeli. Npr. zastave država, gradova, organizacija ili sportskih timova. Kažite djeci da razmisle kako te zastave predstavljaju ta mjesta ili stvari.	
	2. Kažite djeci da razmisle o tome ko su i šta im je važno. Kažite djeci da razmisle o tome kako bi se ona predstavila zastavom.	
	3. Djeci dajte papir i flomastere ili temperu i pozovite ih da nacrtaju zastavu koja ih predstavlja.	
	4. Pozovite djecu da stanu u krug i pokažu svoju zastavu grupi.	
	5. Pozovite djecu u tihu galeriju da razgledaju sve zastave.	
	<u>Završni dio:</u> vrednovati referate učenike koji su izlagali na ovom času.	
	Vodič/pitanja za diskusiju	Kako se osjećate? Je li ti bilo teško da odlučite šta ćete staviti na zastavu? Šta vam se svidjelo?
Praćenje i evaluacija ishoda	Vrednovati referate učenike koji su izlagali	
Dodatne napomene	Podstaci komunikaciju, samorefleksiju, ličnu ekspresiju	
Literatura	Za učenike: Udžbenik za 7. razred	
	Za nastavnike: Udžbenik za 7. razred	
Nastavnik:		

ŠKOLA	Datum:	
RAZRED	VII	
Nastavni predmet	Historija	
Nastavna tema	Osmansko carstvo	
Nastavna jedinica	Uspostava organizacije Osmanske vlasti u Bosni	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	Opisati događaje iz davne prošlosti koristeći udžbenik; učestvovati u smišljanju grupnog scenarija na osnovu slika (zadate teme nastavnika); učestvovati u predstavi priče na osnovu slika grupnog scenarija;	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstom
HEART aktivnost/forma	NAZIV: crtanje slobodnom rukom uz grupno pripovijedanje na osnovu slika	
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir i voštane bojice (Vodene boje)	
Prostor	Učionica - improvizovana pozornica	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru
Ciljevi i zadaci	• Obrazovni: sticanje znanja o uspostavi i organizaciji Osmanske vlasti u Bosni, njenoj podjeli te socijalnim i privrednim prilikama	
	• Funkcionalni: sposobnosti usmenog izražavanja, samostalnog rada učenika, sposobnosti uočavanja uzročno-posljedičnih veza	
	• Odgojni: kritički odnos prema historijskim događajima	
Tok časa	Razgovor o Bosni do kraja XV st. Učenici čitaju tekst. Nakon toga, razgovor i unošenje na vremensku crtu bitnih godina i događaja Podijeliti učenike u IV grupe. Objasniti način rada HEART aktivnosti. I grupa, Bizantijci II grupa, Osmanlije III grupa, sultan i begovi IV grupa, narod i zanatlije Učenici unutar grupe crtaju slike, uz pomoć udžbenika i nastavnika. Sastavljaju priču služeći se tim slikama da bi je na kraju izveli kao predstavu.	
Vodič/pitanja za diskusiju	- Kakvo je ovo bilo iskustvo za vas? - Šta vam se svidjelo u vezi s ovom aktivnošću? - Koji dio je predstavljao izazov za vas?	
Praćenje i evaluacija ishoda	• predavljanje događaja iz Bosanske historije igrokazom;	

Dodatne napomene	Djeci dati priliku da iskuse smišljanje priče kroz zajednički rad u grupi, izvođenje ili improvizaciju; za to je potrebno brzo razmišljanje i dobre vještine pripovijedanja.
Literatura	Za učenike: udžbenik, radna sveska Za nastavnike: historijski atlas, udžbenik, radna sveska
Nastavnik:	

VIII razred

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	VIII	
Nastavni predmet	Hemija	
Nastavna tema	Nemetali – svojstva nemetala	
Nastavna jedinica	Kisik (oksigen); O	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će moći: <ul style="list-style-type: none"> objasniti da ne možemo disati bez kisika navodeći primjer; upotrijebiti minimum tri HEART tehniku za opuštanje u situaciji napetosti/stresa; objasniti bitnost kisika (pod vodom – boce kisikom) za biljni i životinjski svijet. 	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> obrada ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> sistematizacija vježba
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> računar skice zbirke projector tabla 	<ul style="list-style-type: none"> šeme episkop modeli preparati crteži
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> Usmeno izlaganje i razgovor praktičan rad igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> projektno učenje demonstracija HEART aktivnost rad s tekstom
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Aktivnosti opuštanja i samoregulacije	
	<ul style="list-style-type: none"> crtanje slikanje muzika 	<ul style="list-style-type: none"> ples vajanje dramatizacija I pripovijedanje
Materijali i pribor za realizaciju časa	Nisu potrebni	
Prostor	Učionica – prostor da svi mogu stajati raširenih ruku	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> frontalni rad individualni rad individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> grupni rad rad u paru
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> Obrazovni: usvajanje znanja o hemijskom elementu - kisiku Funkcionalni: uočavanje značaja kisika Odgojni: usvajanje radnih navika koje podrazumijevaju upotrebu antistresnih tehnika u situacijama napetosti. 	
Tok časa	Zamoliti učenike da udahnu i izdahnu. Fotosinteza? Kisik je najrasprostranjeniji element na Zemlji. Ima ga slobodnog u zraku, zauzima 1/5 zapreminu vazduha. U manjim količinama nalazi se rastvoren u vodi. U mnogim spojevima povezan sa drugim elementima Atom kisika ima 8 elektrona i 8 protona. Elektroni su raspoređeni u dvije ljuske – (2,6). Molekula kisika sastoji se od 2 atoma kisika povezana dvostrukom vezom. Molekulska formula O ₂ .	

Tok časa	<p>Dobivanje kisika:</p> <ul style="list-style-type: none"> Elektrolizom vode Iz kalijum permanganata (KMnO₄), zagrijavanjem <p>- Osobine kiseonika - upotreba kisika - značaj kisika za život</p> <p>Zamoliti učenike da stanu u krug i ispruže ruke. Primjeniti Heart tehnike opuštanja kroz disanje ili fizičku aktivnost: cvijet/svijeća, limun, kornjača, pero/kamen, lijena mačka (cvijet i svijeća: zamislite da u jednoj ruci imate cvijet predivnog mirisa, a u drugoj sviječicu koja polako dogorijeva. Pomirite cvijet, a zatim ugasite sviječicu. Ponovite nekoliko puta da pokažete duboko disanje u svrhu opuštanja. Limun: Zamislite da u svakoj ruci imate limun i cijedite ih dok iz njih ne iscijedite sav sok - cijedite, cijedite, cijedite (djeca osjećaju kako im se mišići napinju), a zatim se opustite (ponovite 2x). Kornjača: Zamislite da ste kornjača koja je jednog lijepog dana odlučila da se prošetala (neka djeca oponašaju kornjaču krećući se po podu kao kornjača); sve je divno i krasno dok kiša ne počne da pada, pa se morate uvući u oklop (napinjanje mišića) da se sakrijete od kiše. Kad kiša stane, možete izaći iz oklopa (opuštanje) i nastaviti šetnju [napomena: vodite računa da ovu vježbu završite opuštanjem]. Pero / kamen: Zamislite da ste pero koje leti kroz vazduh (opuštanje) i odjednom se pretvorite u kamen i padate kao lopta (tenzija), a onda se odjednom opet pretvorite u pero i nosi vas vjetar (opuštanje). [Napomena: vodite računa da ovu vježbu završite opuštanjem] Lijena maca: Zamislite da ste lijena maca i da ste se prenuili iz sna. Zijevnute (mijau), protegnete ruke i noge i opustite se.</p>
Vodič/pitanja za diskusiju	<ol style="list-style-type: none"> Kakve promjene na svom tijelu ste primjetili dok ste cijedili limunove ili se krili u svom oklopu kornjača Možemo li živjeti bez kisika?
Praćenje i evaluacija ishoda	U krugu se vrši analiza procesa kroz prepoznavanje komponenti aktivnosti: učenje, iscjeljenje, zabava. Učenici koji žele dijele iskustvo.
Dodatne napomene	Pomoći djeci da bolje shvate uticaj emocija na tijelo (povezati utjecaj ljutnje i napeto tijelo), i kako se procesuiraju pomoću antistresnih tehnika; dodatne koristi su u osvještavanju vlastitog tijela, lična ekspresija, samoregulacija, rješavanje problema;
Literatura	Za učenike: Udžbenik hemije 8. razred Za nastavnike: Udžbenik za 8. razred, priručnik za nastavnike
Nastavnik:	

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	VIII	
Nastavni predmet	Tehnička kultura	
Nastavna tema	Ekologija	
Nastavna jedinica	Energija i ekologija	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	- Učestvuje u izradi makete svoje zajednice u kojoj objašnjava obnovljive izvore energije;; objašnjava osnove elektrotehnike i ekologije koristeći maketu ili udžbenik; objašnjava značaj energije u savremenom svijetu koristeći primjere.	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> obrada ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> sistematizacija vježba
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> računar skice zbirke projector table 	<ul style="list-style-type: none"> šeme episkop modeli preparati crteži

Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektnoučenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstem 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • Pedagoška radionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Građenje susjedstva		
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Veliki komad papira kao stabilna podloga za zajednicu, reciklirani materijali (kutije, prirodni materijal, ..., kamenje, sjemenke, lišće), trake ljepljivo gline za vajanje/plastelin.		
Prostor	Učionica – rad na podu ili sastavljenim stolovima		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: osnovna znanja iz elektrotehnike i ekologije • Funkcionalni: uspostavljanje korelacije sa sadržajem iz biologije – znati probleme energije u svijetu • Odgojni: način razmišljanja koji podrazumijeva primjere/praksu iz svakodnevnog života o kojima učenici izvještavaju. Primjeri podrazumijevaju dijeljenje i suživot baziran na toleranciji u raspodjeli zajedničkih resursa energije. 		
Tok časa	<p>Potrebe za energijom u savremenom svijetu su velike, a u budućnosti još veće. Ekonomski razvoj i savremeni način energije dovodi do zagađivanja čovjekove okoline, što kao direktnu posljedicu ima ugrožavanje čovjekovog života na Zemlji.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Neobnovljivi izvori - Obnovljivi izvori <p>Učenike zamoliti da izrade vjerni prikaz svoje zajednice, odnosno susjedstva ili vizije svoje idealne zajednice. Mogu se koristiti svim materijalima koji se nalaze na stolu.</p> <p>Dati upute za izgradnju susjedstva.</p> <p>Kad djeca završe rad na izgradnji svojih zajednica zamoliti cijeli razred da obidu prostoriju i sve ih pogledati, pri čemu svaka grupa predstavlja svoje konstrukcije i objašnjava različite elemente svojih susjedstava.</p>		
Vodič/pitanja za diskusiju	<ul style="list-style-type: none"> - Omiljeni dio izgrađenog susjedstva? - Šta vi možete uraditi da poboljšate susjedstvo? - Ko sve živi u vašem susjedstvu? 		
Praćenje i evaluacija ishoda	Uspostavljanje korelacije sa sadržajima iz fizike. Razumjeti značaj energije u savremenom svijetu.		
Dodatne napomene	Napomena: cilj je potaknuti korištenje vizuelnih prostornih vještina, maštu, konceptualne vještine, fine motoričke sposobnosti, saradnju i kolaboraciju, empatiju, jezičke i matematičke vještine.		
Literatura	Za učenike: udžbenik, dnevnik rada, zidni plakati		
	Za nastavnike: priručnik i udžbenik		
Nastavnik:			

ŠKOLA			Datum:
RAZRED	VIII		
Nastavni predmet	Informatika		
Nastavna tema	Primjena računara		
Nastavna jedinica	Vježba u MS Word-u (sistematizacija gradiva)	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min.3)	<ul style="list-style-type: none"> - upotijebiti Word i Excel na primjeru koristeći računar - argumentovati na temu "tehnologija je budućnost" - dijeliti i saradivati tokom rada u grupnom zadatku 		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>sistematizacija</u> • vježba 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • Usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • HEART aktivnost • rad s tekstem 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • Pedagoška radionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Moja priča (udžbenik)		
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir, voštane bojice, marker, basilica za papir, konop, vrpca, ljepljivo, makaze, materijali za dekoraciju,		
Prostor	Kabinet informatike		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: Sticanje znanja, razvijanje vještina i navika o informatici • Funkcionalni: Razvijanje u procesu nastave različitih ljudskih sposobnosti senzornih, praktičnih, izražajnih, intelektualnih • Odgojni: učenik se odgaja umno, estetski, moralno te se stvara odgovornost prema informatičkim sredstvima. 		
Tok časa	<p>Najaviti i zainteresirati učenike za današnju nastavnu jedinicu.</p> <p>Cilj današnjeg časa je da učenici vježbaju rad u aplikativnom programskom jeziku "Word". Materijal za izradu moje priče udžbenika je već pripremljen.</p> <p>Predstaviti tematiku knjiga (npr. Moja priča o informatici).</p> <p>Uputiti djecu da izrade vlastite knjige.</p> <p>Zamoliti djecu da posjedaju u krug i pitati da li neko od njih želi da predstavi svoju knjigu.</p> <p>Dopustiti svakom djetetu da to učini ukoliko žele.</p> <p>Zahvaliti djeci na predanom radu i dopustiti im da knjige ponesu kućama i podijele sa svojim porodicama.</p>		
Vodič/pitanja za diskusiju	<ul style="list-style-type: none"> - Šta vam se svidjelo u vezi sa ovom aktivnošću? - Šta ste naučili? - Kakav je osjećaj završiti ovaj projekat? 		
Praćenje i evaluacija ishoda	Prema Boomovoj taksonomiji - afektivna razina, pratimo učešće u neverbalnoj galeriji (dijeljenje i opis rada sa drugima);		
Dodatne napomene	Potičemo izgradnju samopouzdanja, samokontrole, izražavanja, dijeljenja i saradnje		

Literatura	Za učenike: Udžbenik
	Za nastavnike: Udžbenik, priručnik
Nastavnik:	

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	VIII	
Nastavni predmet	Geografija	
Nastavna tema	Azija	
Nastavna jedinica	Zemlje Azije-prirodnogeografske i društveno geografske odlike	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	1. Izrađuje knjigu o zemljama na osnovu zabilješki; 2. Predstavlja specifičnosti mjesta na osnovu dogovorene uloge u grupi; 3. samostalno izrađuje dio knjige i predstavlja je.	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projektor • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • istraživački rad • pedagoška radionica • pisanje • analitičko promatranje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Knjiga o meni ili Moj udžbenik	
	<ul style="list-style-type: none"> • crtanje • slikanje • muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • ples • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje
Materijali i pribor za realizaciju časa	papir, bojice, markeri, bušilica za papir, klamerica, žica, traka, ljepljivo, makaze, stari časopisi i drugi ukrasni materijal	
Prostor	učionica	
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • grupni rad • rad u paru
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: usvajanje osnovnih geografskih pojmova i znanja o zemljama Azije, kulture, običaja i tradicije naroda. • Funkcionalni: samostalnost u snalaženju na karti, uočavanje reljefnih cjelina, izdvajanje najviših planina i najvećih dubina mora, uočavanje sličnosti i razlika u običajima i kulturama. • Odgojni: etnografski pristup za druge kulture (jezik, običaji, narodi) – učenje na osnovu istraženog o nekoj kulturi (učenje o poštovanju drugih i ljepotama različitosti) 	
Tok časa	<p><u>Uvodni dio:</u> 5 minuta: vođena meditacija kako u VIII razredima po program radimo vanevropske kontinente, ove časove sam radili obradu zemalja Azije kroz aktivnost "Moja knjiga". Upoznati učenike s današnjim načinom rada i zadacima. Pojasniti pojam "Moja knjiga". Brainstorming: 5 minuta pisati sve što znaju o Aziji. Sve što im padne na pamet, a vezano je za taj kontinent.</p>	

Tok časa	<p><u>Glavni dio:</u> Učenici trebaju ranije dobiti zadatak da pročitaju/informišu se o zemljama, tako da već imaju određena predznanja. Rade podijeljeni u grupama. Crtaju na listove svoje knjige i na taj način kroz svoje viđenje daju prikaz pojedine zemlje. U prazna polja pripremljene tabele upisuju sve što sami prepoznaju i o Aziji i njenim zemljama. Podijeliti učenike u grupe. Objasniti da su sve varijacije "Moje knjige" dobrodošle. Svaka grupa dobiti će drugu zemlju da obradi i pripremi prezentirati ono što su pisali i crtali. Ovaj proces će trajati 25 minuta. Nakon pravljenja knjige, grupe rade prezentaciju svog rada. Svaka knjiga sadrži osnovne podatke o zemlji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prirodno-geografske odlike: položaj, reljef, klima, vode, bilji i životinjski svijet, • društveno-geografske odlike: stanovništvo, privreda, specifičnosti i zanimljivosti. <p><u>Završni dio:</u> Evaluacija: zadovoljstvo urađenim, ocijeniti aktivnost učenika po grupama. Učenici su podijeljeni u grupe, imali su zadatak da na svoj način prikažu kako vide zemlje Azije. Podijeljeni su svim grupama papiri, boje, ljepljivo, konopac... dala sam im primjer kako to može da izgleda, ali su onda oni sami pravili dalje. Radili su to 25 minuta, nakon čega je svaka grupa radila prezentaciju. Nakon svega učenici su bili nagrađeni za svoj rad. Njihov komentar je da je to super i da im se sviđa ovakav način učenja.</p>
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Šta vam se svidjelo? Šta ste naučili? Gdje biste voljeli putovati od ovih zemalja? Šta vas se najviše dojmilo u ovoj aktivnosti?</p>
Praćenje i evaluacija ishoda	Zadovoljstvo aktivnošću ispoljavaju pokretom ili imenovanjem emocija nakon procesa dijeljenja.
Dodatne napomene	Napomena: podržavamo izgradnju samopouzdanja i unaprijeđenja prostornih i jezičkih vještina. Podsjećamo na snage kohezije grupe kroz timski rad, zabavu i druženje.
Literatura	Atlas, udžbenik, časopisi, internetske stranice sa prilagođenim sadržajem
Nastavnik:	Za nastavnike: nacionalna geografija, geo, regionalna geografija

IX razred

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	IX	
Nastavni predmet	Demokratija	
Nastavna tema	Odgovornost	
Nastavna jedinica	Šta je odgovornost?	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će moći: objasniti pojam odgovornost na primjeru (šta znači odgovornost drugih prema nama/šta znači naša odgovornost prema drugima), predložiti nagrade i kazne za pojedine vrste odgovornosti; dati lični primjer kako u razredu/ili zajednici možemo doprinijeti društvu koje njeguje odgovornost:	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • Obrada • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • vježba
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projektor • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži
		<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop • panoi

Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> usmeno izlaganje <u>razgovor</u> praktičan rad igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> projektno učenje <u>demonstracija</u> <u>HEART aktivnost</u> <u>rad s tekstom</u> 	<ul style="list-style-type: none"> Istraživački rad pedagoška radionica pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Moja mreža podrške		
	<ul style="list-style-type: none"> <u>Crtanje</u> slikanje muzika 	<ul style="list-style-type: none"> ples vajanje dramatizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir, bojice i voštane bojice		
Prostor	Otvoren prostor na podu na kom djeca crtaju ili sjede u zajedničkom krugu (ili prostor za crtanje na stolovima/klupama, a zatim u razgovoru dok sjede na stolicama, opet u krugu)		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> frontalni rad <u>individualni rad</u> individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> <u>grupni rad</u> rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> Obrazovni: usvojiti šta je odgovornost Funkcionalni: fine motoričke vještine, vizuelno razmišljanje, jezičke vještine, pripovijedanje Odgojni: samopouzdanje, samopodrška, samosvijest, empatija 		
Tok časa	<p><u>Uvodni dio:</u> Učenici treba da navedu pet uobičajenih odgovornosti koje oni kao djeca imaju. Navesti koje su nagrade ako ispuniš svoju odgovornost, a koje su kazne? Koje su posljedice za druge osobe ako ispuniš odgovornost?</p> <p><u>Glavni dio:</u> Pročitati tekst "Šta je odgovornost?" Raditi na temu "Proučavanje odgovornosti" - učenici rade u paru. Diskusija na temu: "Šta vi mislite zašto je odgovornost važna?"</p> <p style="text-align: center;">HEART AKTIVNOST: MOJA MREŽA PODRŠKE</p> <ol style="list-style-type: none"> Djeci dati papir i bojice ili voštane boje. Kazati djeci da se sžete svih ljudi, mjesta i/ili službi gdje mogu dobiti pomoć. Ako ti treba pomoć ili podrška, kome ćeš se obratiti? Ako imaš problem ili bojazan ili nešto o čemu bi želio da razgovaraš, s kim ćeš razgovarati? Ko su ljudi u tvom životu koji ćete saslušati i podržati kada želiš da razgovaraš? Kazati djeci da nacrtaju kako traže pomoći od koga, gdje i kako je traže. Ko je odgovoran za tebe kada ti je potrebna pomoć? Šta je tvoja odgovornost naspram drugih? Pozvati djecu da pokažu svoj rad i/ili kažu šta su nacrtali o svojoj mreži podrške. Pozvati djecu u tihu galeriju. Oni koji žele mogu da podignu svoj crtež tako da svi drugi mogu da ga u tišini posmatraju. Pitati djecu da li su naučila nešto novo na taj način. Da li razmišljaju o novim izvorima podrške? Da li bi još nešto htjela da kažu? Pozvati djecu da svoje crteže stave u kutiju/kovertu i odnesu kući ili izlože je u kutku/razredu. <p><u>Završni dio:</u> razgovor sa učenicima na temu: "Kakav bi svijet bio bez odgovornosti?"</p>		
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Je li bilo teško prepoznati ko se nalazi u mreži podrške?</p> <p>Kako ste se osjećali kada ste razmišljali o ljudima, mjestima i službama koje mogu da im pomognu (ko je odgovoran?)</p> <p>Kako vam je bilo?</p> <p>Šta vam se svidjelo?</p> <p>Šta vam je bilo teško?</p>		
Praćenje i evaluacija ishoda	Domaća zadaća: učenik će učiniti nešto lijepo za sebe i druge koristeći neki od primjera odgovornosti sa časa.		
Dodatne napomene	Napomena: za cilj imamo podršku izgradnji samopouzdanja učenika kroz timski rad, jezičke vještine, vještine razumijevanja, motorike, izražavanje, dijeljenje i saradnju.		
Literatura	<p>Za učenike: Udžbenik za 9. razred</p> <p>Za nastavnike: Udžbenik za 9. razred</p>		
Nastavnik:			

ŠKOLA				Datum:
RAZRED	IX			
Nastavni predmet	Matematika			
Nastavna tema	Geometrijska tijela			
Nastavna jedinica	Prizme	Redni broj časa:		
Ishodi učenja (min.3)	<p>- učenik će moći:</p> <ol style="list-style-type: none"> crtati prostoručnu skicu prizme, praviti prizmu od zadanog materijala i pokazati elemente prizme (osnovne ivice, visina, prostorna dijagonala) izračunavati površinu i zapreminu prizme na osnovu izrađenog modela; objasniti postupak izrade modela i izračun P i V. 			
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> obrada ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> <u>sistematizacija</u> vježba 		
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> računar skice zbirke projector tabla 	<ul style="list-style-type: none"> šeme episkop modeli preparati crteži 	<ul style="list-style-type: none"> <u>udžbenici</u> mikroskop 	
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> usmeno izlaganje <u>razgovor</u> <u>praktičan rad</u> igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> projektno učenje demonstracija <u>HEART aktivnost</u> rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> Istraživački rad pedagoška radionica pisanje 	
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Igra "HEJ!" Slobodna umjetnost (vajanje prizmi)			
	<ul style="list-style-type: none"> crtanje slikanje muzika 	<ul style="list-style-type: none"> ples <u>vajanje</u> dramatizacija i pripovijedanje 		
Materijali i pribor za realizaciju časa	Plastelin i drveni štapići različitih dužina			
Prostor	Kabinet matematike			
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> frontalni rad individualni rad individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> <u>grupni rad</u> rad u paru 		
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> Obrazovni: sistematizacija znanja o: prizmama, vrstama prizmi, osnovnih elemenata prizme; opštim formulama za površinu i zapreminu prizmi znaju da izvedu formule za površinu i zapreminu raznih vrsta prizmi i da je primjenjuju; Funkcionalni: sposobnost predočavanja i samostalnog skiciranja geometrijskih tijela, fine motoričke vještine, koordinacija oko - ruka, vizuelne prostorne vještine, razumijevanje, jezički razvoj, matematički razvoj; pravilna procjena veličine crteža i modela geom. tijela, tačnost, urednost, koncentracija. Odgojni: poštivanje radne discipline i radnih navika, kulture dijaloga, prihvaćanje stajališta i argumenata drugih osoba razvijanje samopouzdanja, samosavlđavanje, lična ekspresija, dijeljenje i zajednički rad. 			
Tok časa	<p><u>Uvodni dio časa:</u></p> <p>ponavljanje: na nekoliko modela ponoviti pojmove: geometrijsko tijelo, baza, bočna strana, omotač, osnovna ivica, bočna ivica, visina</p> <p>Podjela učenika u grupe, po principu odbrojanja od 1 do 5, učenici koji su isti broj čine jednu grupu.</p> <p>Najava cilja časa.</p>			

Tok časa	<p><u>Glavni dio časa:</u> Predstavnik svake grupe izvlači papirić sa prizmom čiji model će trebati napraviti (kocka, kvadar, pravilna četverostrana prizma, pravilna trostrana i pravilna šestostrana prizma). Zadatak svake grupe je da od drvenih štapića i plastelina napravi zadanu prizmu, ponoviti i uočiti osnovne elemente prizme, prostornu dijagonalu i dijagonalni presjek, zatim trebaju izmjeriti dužine ivica prizme i izračunati površinu i zapreminu. Učenici unutar grupe prave svoje modele prizmi (sa ili bez pomoći facilitatora), poticati međusobnu saradnju i zajednički rad. Učenici pokazuju svoj model prizme i vrše kratku prezentaciju svog rada, pokazuju baze i bočne strane prizme kao i prostornu dijagonalu. Objasnjavaju postupak kako su izračunali površinu i zapreminu prizme</p> <p><u>Završni dio časa:</u> Aktivnost opuštanja nakon usmjerene aktivnosti: igra "HEJ!" 1. korak: Zamolite učesnike da šetaju po sobi 2. korak: Uradite demonstraciju, napravite jednostavan krug Objasnite učesnicima da dok hodaju po sobi, svatko može biti dobrovoljac i reći "Hej!" (energično). To je znak da se svi zaustave i kažu isto "Hej!" Onaj koji je prvi povikao "Hej!" nastavlja sa: "Hajde da se pretvaramo _____ (primjer: da smo kišobrani!)" I onda svi šetaju po sobi, oponašajući kišobran dok se ne javi sljedeća osoba i kaže: "Hej!" Onda nastavnik može početi ispočetka i tražiti od dobrovoljca da počne... dok dovoljan broj učenika ne inicira pokret; dati dovoljno vremena učenicima, posebno onima koji su suzdržani, da pokušaju i oni (bez prisiljavanja). Nastavnik zatim završava riječima "Hej!"... "Vratimo se na naša mjesta!" kako bismo završili aktivnost. Zahvaliti učenicima na trudu i pohvaliti njihov rad. Zadati domaću zadaću:</p>	
	Vodič/pitanja za diskusiju	Dodatna otvorena pitanja: "Kako vam se čini (aktivnost)?" "Šta ste naučili?" "Šta vam se svidjelo?"
	Praćenje i evaluacija ishoda	Domaća zadaća: kognitivna razina Bloomove taksonomije (zadaci iz udžbenika) i afektivna (jedna aktivnost koja će značiti namjeru u "učiniti nešto lijepo za sebe").
	Dodatne napomene	Podsticanje energije; zabavljanje, igranje uloga lidera i pratioca; aktivnost se daje u završnom dijelu za opuštanje nakon usmjerene aktivnosti;
	Literatura	Za učenike: udžbenik Matematika za 9. razred Šefket Arslanagić Za nastavnike: udžbenik Matematika za 9. razred Šefket Arslanagić
	Nastavnik:	

ŠKOLA		Datum:
RAZRED	IX	
Nastavni predmet	Geografija	
Nastavna tema	Geografski razvoj državnog teritorija BiH	
Nastavna jedinica	Političko i administrativno uređenje BiH	Redni broj časa:
Ishodi učenja (min.3)	Učenici će moći: objasniti nastanak nezavisne BiH na osnovu bilješki, razlikovati pojmove državnost i nezavisnost BiH uz pomoć zastave prije/poslije, administrativna podjela BiH, nabrojati 10 kantona, prepoznati zastavu i grb BiH	
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> Obrada ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> sistematizacija vježba

Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> računar skice zbirke projector tabla 	<ul style="list-style-type: none"> šeme episkop modeli preparati crteži 	<ul style="list-style-type: none"> udžbenici mikroskop geografska karta
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> usmeno izlaganje razgovor praktičan rad igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> projektno učenje demonstracija HEART aktivnost rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> Istraživački rad pedagoška radionica pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Moja zastava		
Materijali i pribor za realizaciju časa	Papir i flomasteri ili tempere		
Prostor	Dovoljno prostora da se učenici rašire i rade na podu ili za stolom		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> frontalni rad individualni rad individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> grupni rad rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> Obrazovni: upoznati učenike sa samim sadržajem o administrativnom uređenju BiH 		
	<ul style="list-style-type: none"> Funkcionalni: kreativno izražavanje, govor ispred grupe, fine motoričke vještine 		
	<ul style="list-style-type: none"> Odgojni: kreativno izražavanje, govor ispred grupe, fine motoričke vještine 		
Tok časa	<p><u>Uvodni dio:</u> sa učenicima razgovarati o temeljima državnosti BiH (25. novembra) i razvoj kroz historiju. <u>Glavni dio:</u> upoznati učenike sa procesom raspada SFRJ i početak rata BiH te stvaranje današnje države u Dejtonu i potpisivanje Dejtonskog mirovnog sporazuma. Govoriti o uređenju BiH (administrativna podjela - koristiti grafoliju i učenicima objasniti tu podjelu). Objasniti demokratsko uređenje BiH i trodiobu organizacije vlasti u BiH.</p> <p style="text-align: center;">HEART AKTIVNOST: MOJA ZASTAVA</p> <ol style="list-style-type: none"> Zamoliti djecu da razmisle o različitim zastavama koje su vidjeli. Npr. zastave država, gradova, organizacija ili sportskih timova. Kažite djeci da razmisle kako te zastave predstavljaju ta mjesta ili stvari. Kažite djeci da razmisle o tome ko su i šta im je važno. Kažite djeci da razmisle o tome kako bi se ona predstavila zastavom. Djeci dajte papir i flomastere ili temperu i pozovite ih da nacrtaju zastavu koja ih predstavlja. Pozovite djecu da stanu u krug i pokažu svoju zastavu grupi. Pozovite djecu u tihu galeriju da razgledaju sve zastave. <p><u>Završni dio:</u> nacrtati kartu administrativne podjele BiH.</p>		
	Vodič/pitanja za diskusiju	Kako se osjećate? Je li ti bilo teško da odlučite šta ćete staviti na zastavu? Šta vam se svidjelo?	
Praćenje i evaluacija ishoda	Kognitivna razina Bloomove taksonomije - objašnjenje osnovnih pojmova prema postavljenim ishodima učenja; afektivna - dijeljenje osjećaja u vezi sa iskustvom u aktivnosti (u skladu sa HEART principima, samo ko želi).		
Dodatne napomene	Podstaci komunikaciju, samorefleksiju, ličnu ekspresiju, povjerenje u grupi.		
Literatura	Za učenike: udžbenik 9. razreda Za nastavnike: udžbenik 9. razreda		
Nastavnik:			

ŠKOLA			Datum:
RAZRED			
Nastavni predmet	Tjelesni i zdravstveni odgoj		
Nastavna tema	Latinoamerički plesovi - gimnastika		
Nastavna jedinica	Cha-cha-cha	Redni broj časa:	
Ishodi učenja (min. 3)	<ul style="list-style-type: none"> - učenici će individualno predstaviti plesne korake Cha-cha-cha - učenici će plesati u paru Cha-cha-cha - učenici će plesati uz koreograiju koristeći plesne korake Cha-cha-cha 		
Tip nastavnog časa	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Obrada</u> • ponavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • sistematizacija • <u>vježba</u> 	
Nastavna sredstva i pomagala	<ul style="list-style-type: none"> • računar • skice • zbirke • projector • tabla 	<ul style="list-style-type: none"> • šeme • episkop • modeli • preparati • crteži 	<ul style="list-style-type: none"> • udžbenici • mikroskop • <u>CD-player</u>
Nastavne metode	<ul style="list-style-type: none"> • usmeno izlaganje • razgovor • praktičan rad • igrokaz 	<ul style="list-style-type: none"> • projektno učenje • demonstracija • <u>HEART aktivnost</u> • rad s tekstom 	<ul style="list-style-type: none"> • Istraživački rad • pedagoška radionica • pisanje
HEART aktivnost/forma	NAZIV: Runda ritma i održavanje ritma		
	<ul style="list-style-type: none"> • Crtanje • slikanje • <u>muzika</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>ples</u> • vajanje • dramatizacija i pripovijedanje 	
Materijali i pribor za realizaciju časa	Djeca mogu da koriste ruke, pucketaju prstima ili udaraju nogama o pod ili mogu izabrati muzički instrument (koji imaju) ili da naprave svoj instrument (npr. kantice, plastične boce sa pijeskom...)		
Prostor	Dovoljno prostora da svi sjednu u krug		
Organizacioni oblici nastavnog rada	<ul style="list-style-type: none"> • frontalni rad • individualni rad • individualizirani rad 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>grupni rad</u> • rad u paru 	
Ciljevi i zadaci	<ul style="list-style-type: none"> • Obrazovni: usvojiti osnove o standardnim plesovima s posebnim naglaskom na engleski valcer, usvojiti plesne korake engleskog valcera i ples u paru • Funkcionalni: fine i grube motoričke vještine, ovladati vještinom pokreta ruku, nogu, držanje tijela, ovladati prostornim vještinama, koncentracija, pamćenje koraka, brojanje/ matematičke vještine • Odgojni: ljubav i interes prema standardnim plesovima, razvijati samopouzdanje, samosavlđivanje, ličnu ekspresiju 		
Tok časa	<p><u>Uvodni dio</u> Vježbe razgibavanja: 1. Kruženje glavom u jednu i drugu stranu 2. Istezanje vratnih mišića 3. Rotiranje ruku u jednu i drugu stranu 4. Kruženje kukovima u jednu i drugu stranu 5. Kruženje koljenima u jednu i drugu stranu 6. Visoki skip 7. Visoki skokovi u mjestu sa skupljenim nogama 8. Sklekovi 9. Vježbe za trbušni zid 10. Vježba za nožne mišiće 11. Istezanje prepona i loža mišića.</p> <p><u>Glavni dio</u> Upoznati učenike sa teoretskim dijelom koji govori o nastanku i razvoju cha-cha-cha kroz historiju. Učenicima pokazati osnovni korak cha-cha-cha. Učenici su zauzeli mjesta u sali i zajedno sa nastavnikom uče osnovne plesne korake cha-cha-cha u mjestu bez rotacije.</p>		

	HEART AKTIVNOST: RUNDA RITMA I ODRŽAVANJE RITMA
Tok časa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Djecu podijeliti u 4 grupe 2. Neka svaka grupa izabere jedan muzički instrument (mogu koristiti ruke, pucketanje prstima, udaranjem nogu o pod ili tapšanjem o koljena) 3. Svaka grupa treba zajedno da navježba ritam cha-cha-cha sa onim instrumentima koje su izabrali. 4. Nakon vježbanja prozvati svaku grupu da izvede svoj ritam 5. Kada nastavnik da znak neka sada svaka grupa izvede svoj ritam na brojanje jedan, dva, cha-cha-cha. 6. Ritam mora biti otkucan u tempu kako se pleše i cha-cha-cha sa naglašenim i nenaglašenim dobama (u plesanju sa koracima) 7. Djeca sada plešu cha-cha-cha tako što nastavnik odbrojava korake od 1 do 5 u ritmu i tempu ovog latinoameričkog plesa 8. Plešu u paru i uz muziku cha-cha-cha. <p><u>Završni dio:</u> Do kraja sata učenici vježbaju ples u paru. Na kraju časa zamoliti učenike da aplauzom čestitaju jedni drugima na trudu.</p>
Vodič/pitanja za diskusiju	<p>Kako vam se svidjela ova aktivnost? Šta ste saznali o sebi? Je li bila laka? Je li bila teška? Šta ste radili da održite koncentraciju?</p>
Praćenje i evaluacija ishoda	Ples u paru.
Dodatne napomene	Djeci dati priliku da stvore svoj jedinstveni zvuk ili da ga odsviraju, zajedno sa drugarima; time se uvježbavaju vještine slušanja i osjećaj za druge.
Literatura	<p>Za učenike: udžbenik za 9. razred Za nastavnike: udžbenik za 9. razred</p>
Nastavnik:	

PRILOG

obrazac pisane pripreme nastavnog časa sa HEART metodologijom

ŠKOLA		Datum:
RAZRED		
Nastavni predmet		
Nastavna tema		
Nastavna jedinica		Redni broj sata:
Tip nastavnog časa		
Nastavna sredstva i pomagala		
Nastavne metode		
Organizacioni oblici nastavnog rada		
Ishodi učenja	Kognitivni	
	Afektivni	
	Motorički	
Heart aktivnost		
Opis aktivnosti		
Cilj	Komponenta učenja	
	Komponenta iscjeljenja	
	Komponenta zabave	
Materijali, pribor		
Prostor		
Grupisanje		
Uputstva/sadržaj rada		
Vodič/pitanja za diskusiju		
Dodatne napomene		
Literatura	Za učenike:	
	Za nastavnika:	
Nastavnik:		

ZAKLJUČAK

HEART program kroz predložene strukturirane aktivnosti predstavlja svojevrsan alat kojim možemo inovirati nastavnu praksu pružajući psihosocijalnu podršku u prevazilaženju socijalno-emocionalnih napetosti kod djece. U domeni pedagoške prakse, govorimo o jedinom institucionalnom programu koji se na prostoru Unsko-sanskog kantona provodi u kontinuitetu od 2013. godine. Uz podršku organizacije Save the Children živi kao program psihosocijalne podrške ugrađen u metodičku praksu nastavnika i stručnih saradnika HEART facilitatora zbog čega Smjernice za integriranje HEART metodologije predstavljaju garanciju kvalitete i održivosti stečenih kompetencija.

Kako bi se osigurala proaktivnost na polju brige o mentalnom zdravlju djece, suzbijanja društveno neprihvatljivih ponašanja i odgajanja zdrave individue, koja ima razvijenu samoekspresiju, empatiju i uopšte zna kako da imenuje psihosomatska stanja i procesira stresne doživljaje, Smjernice nude didaktički konstrukt pedagoškoj praksi rada s HEART metodologijom uz konkretne i provjerene metodičke upute od strane nastavnika i stručnih saradnika HEART facilitatora.

Ukoliko govorimo o misiji svih onih koji odgajaju i obrazuju, onda govorimo o socijalnom modelu ljudskih prava koji živimo u smislu da doprinosimo kreiranju inkluzivnog dizajna okruženja u kojem djeca rastu. Ne možemo govoriti o Kvalitetnoj školi ukoliko nismo prepoznali i pružili podršku na osnovu stvarnih potreba djece i obezbijedili maksimalno psihičko i fizičko uključenje djece u aktivnosti, koje podržavaju profesionalci koji rade sa djecom. Nemamo inkluzivno okruženje ako imamo ijedno dijete koje trpi posljedice stanja koje nije biralo, bilo da razmišlja o problemima svakodnevnice, trpi emotivna stanja koja ne dijeli sa drugima – razlozi su brojni: prolazi razvod roditelja, ostaje bez porodičnog doma, ima razvojne ili socioekonomske teškoće, trpi nasilje...

Zašto je HEART profesionalcima koji rade sa djecom i mladima važan?

Kroz primjere HEART aktivnosti mogu na kreativan i interaktivan način poboljšati metodičke kompetencije, a školski sistem mijenjatio u odgojno-obrazovni.

Šta je HEART u konačnici?

Internalizovana vrijednost koja se živi.

Stil života.

U miru sa sobom. I sa drugima.

POPIS SLIKA

Slika br. 1. Primjer definisanja ishoda učenja 23

POPIS TABELA

Tabela br. 1.	Raspored primjene HEART aktivnosti.....	12
Tabela br. 2.	Plan raspodjele aktivnosti po razredima i predmetima u toku jedne školske godine.....	14
Tabela br. 3.	Korist od različitih oblika umjetnosti kada je u pitanju učenje i iscjeljenje.....	17
Tabela br. 4.	Planiranje ishoda učenja prema kognitivnoj razini.....	22
Tabela br. 5.	Planiranje ishoda učenja prema psihomotornoj razini.....	24
Tabela br. 6.	Planiranje ishoda učenja prema afektivnom području.....	25

LITERATURA

- Alexander, J.L. i Sandahl, I.S. (2017), *Danski odgoj djece*, Zagreb, Egmont
- Allport, G. W (1954/1979). *The nature of prejudice*. Cambridge, MA: Addison-Wesley.
- Anderson, G (1996). The benefits of optimism: A meta-analytic review of the life orientation test. *Personality and Individual Differences*, 21(5), 719-725.
- Bratanić, M. (1993) *Mikropedagogija: interakcijsko – komunikacijski aspekt odgoja*. Zagreb: Školska knjiga
- Carver, C.S., Scheier, M.F (1999). *Optimism*. U: Snyder, C.R. (Ur.): *Coping: The Psychology of What Works*. 182-204. New York: Oxford University Press.
- Durlak, J.A., Taylor, R.D., Kawashima, K., Pachan, M.K., DuPre E.p., Celio, C.I., Berger, S.R., Dymnicki, A.B., Weissberg, R.P (2007). Effects of positive youth development programs on school, family, and community systems. *American Journal of Community Psychology*, 39, 269 – 286.
- Durlak, J.A., Weissberg, R.P (2005). A major meta-analysis of positive youth development programs. Paper presented at the Annual Meeting of the American Psychological Association, Washington, D.C.
- Elias, J. M., Hunter, L., Kress, J. S (2001). Emotional intelligence and education. U J. Ciarrochi, J. P. Forgas, J. D. Mayer, (ur.), *Emotional intelligence in everyday life: A scientific inquiry* (133 – 149). Philadelphia, PA: Psychology Press.
- Goleman, E (1995). *Emocionalna inteligencija*. Zagreb: Mozaik knjiga
- HEART: Healing and Education through the Arts, Iscjeljenje i obrazovanje kroz umjetnost (2016), Vodič za HEART facilitatore
- HEART for All Children, Save the Children, 2018
- Kafedžić, L. (2015), Unapređenje obrazovnog sistema u oblasti primjene inkluzivnih principa podučavanja: publikacija stručnih radova i izlaganja sa stručnog simpozijuma, Bihać, Save the Children, str. 8-21.
- Kinslou, F. (2013), *Tajna brzog iscjeljenja*, Beograd: Leo commerce
- Kobetić, D. (2015), *Priručnik za trenere/ice: trening asistenata u nastavi, Razvoj podrške za inkluzivni odgoj i obrazovanje*, Bihać, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Save the children za sjeverozapadni balkan
- Matijević, M. (2004), *Ocjenjivanje u osnovnoj školi*, Zagreb, TIPEX;
- Matijević, M. i Bognar, L. (2005), *Didaktika*, Zagreb, Školska knjiga;
- Maurer, M., Brackett, M.A. Plain, F(2004). *Emotional Literacy in the Middle School: A 6-Step Program to Promote Social, Emotional & Academic Learning*. New York: Dude Publishing.
- Payton, J., Weissberg, R.P., Durlak, J.A., Dymnicki, A.B., Taylor, R.D., Schellinger, K.B., & Pachan, M (2008). The positive impact of social and emotional learning for kindergarten to eighth-grade students: Findings from three scientific reviews. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.
- Publikacija Udruženja za akademsko, socijalno i emocionalno učenje - Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (2005). *Safe and Sound: An Educational Leader's Guide to Evidence-Based Social and Emotional Learning (SEL) Programs*, Illinois Edition. Chicago, IL: Author.
- Ryan, W (1976). *Blaming the victim*. New York: Random House, Inc.
- Salovey, P., Bedell, B.T., Detweiler, J.B., Mayer, J.D (2000). Current directions in emotional intelligence research. U: M. Lewis i J.M. Haviland-Jones (Ur.): *Handbook of Emotions*, 2nd edition. New York: Guilford Press.
- Salovey, P., Stroud, L.R., Woolery, A., Epel, E.S (2002). Perceived emotional intelligence, stress reactivity, and symptom reports: Further explorations using the Trait Meta-Mood Scale. *Psychology and Health*, 17(5), 611-627.
- Scheier, M.F, Carver, C.S (1987). Dispositional optimism and physical well-being: The influence of generalized outcome expectancies on health. *Journal of Personality*, 55 (2), 169-210.
- Seiffge-Krenke, I (2000). Causal links between stressful events, coping style, and adolescent symptomatology. *Journal of Adolescence*, 23, 675-691.
- Vilotijević, M, (2001), *Predmet Didaktike*, Sarajevo, BH Most

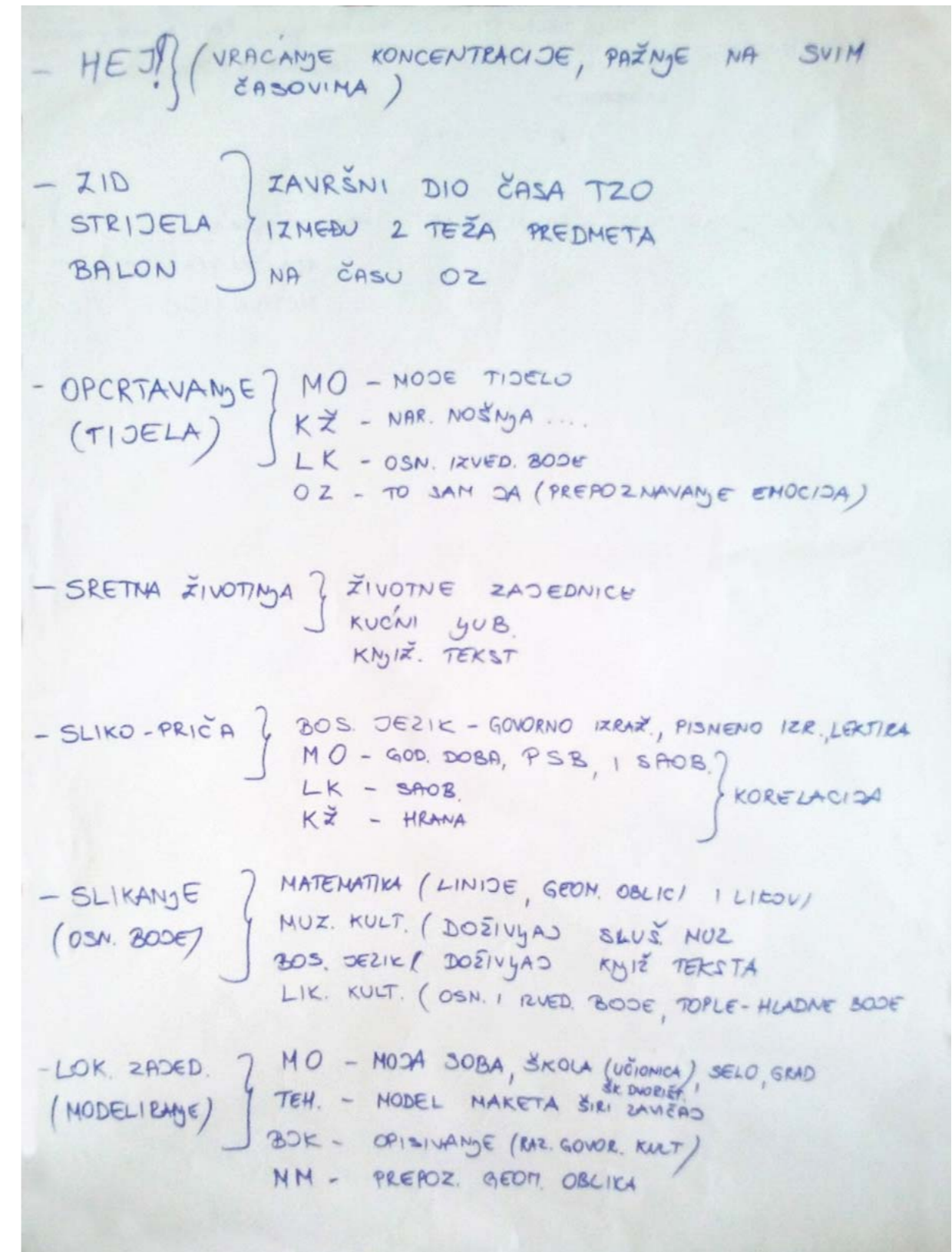
Dokumenti:

STRATEGIJA za uključivanje djece sa poteškoćama u razvoju u obrazovanje sa sedmogodišnjim planom implementacije u Unsko-sanskom kantonu (2015), pristupljeno na file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Strategija%20FINALNO.pdf

Operacionalizacija pojma zdravlja pristupljeno na http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/152184/RD_Dastein_speech_wellbeing_07Oct.pdf

Planiranje i definisanje ishoda učenja pristupljeno na <http://www.sbs.ba/wp-content/uploads/2018/01/prirucnik-planiranje.pdf>

Index inkluzivnosti, pristupljeno na: https://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index_CroatianforBosnia.pdf

PRILOG I.**JOŠ NEKI PRIJEDLOZI NASTAVNIKA I STRUČNIH SARADNIKA**

HEJ! IGRA   **ROBOT I MARIONETA**   **3 DIJELA MUZIKE:**
 - ORKESTAR
 - HOR
 - PLES

FIZIKA - 1. Kretanje (molekula-difuzija)
 HEMIJA
 - UVODNI DIO - ROBOT I MARIONETA
 - GLAVNI DIO - HEJ! IGRA

MUZIČKA KULTURA - 2. Obrada brojalice
 - UVODNI DIO - 3 dijela muzike - orkestar, hor, ples
 - GLAVNI DIO - držanje ritma u grupi

TIELESNI I ZDR. ODG. - 3. Timske igre - košarka, odbojka, nogomet
 ZAVRŠNI DIO - cvijet i svijetla

SVI PREDH. - 4. Pismena provjera znanja (kod svih predmeta)
 UVODNI DIO - cvijet i svijetla

MOJA OKOLINA 5. STR. JEZICI Domaće i divlje životinje (kućni ljubimci)
 UVODNI DIO (Hej! igra)

TE. O - 6. Ritmika - ples
 GLAVNI DIO - 3 dijela muzike - orkestar, hor, ples
 ZAVRŠNI DIO - cvijet i svijetla

MATEM. - 7. Prave i krive linije
 UVODNI DIO - robot i marioneta
 ZAVRŠNI DIO - hej! igra

MATEM. - 8. Vrste uglova
 ZAVRŠNI DIO - hej! igra

CVIJET I SVIJETLA   **DRŽANJE RITMA U GRUPI**

PRACENJE LINIJE U BOJI   **MATEMATIKA**
 LIKOVNA KULTURA
 GEOGRAFIJA
 ENGLESKI JEZIK

Vrste linija
 Prepoznavanje boja
 Osnovne izvedene boje

PRACENJE RITMA U GRUPI   **MUZIČKA KULTURA**
 TIELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOVORI
 ENGLESKI JEZIK I LIKOVNA KULTURA

Brojalice
 Pantomima
 Ples
 ENGLESKI JEZIK SINGING & RHYTHM
 ENGLESKI JEZIK PLES

MEDITACIJA OBRAK   **GEOGRAFIJA**
 MOJA OKOLINA
 ENGLESKI JEZIK

Vremenske promjene kroz godišnja doba
 Atmosferski procesi
 Kruženje vode u prirodi

ENGLESKI JEZIK FORECAST THE WEATHER
 ENGLESKI JEZIK VREMENSKA PROGNOZA

MAPIRANJE DIVINJE I SREĆE U TIJELE   **ENGLESKI JEZIK**
 GEOGRAFIJA

KARTOGRAFIJA I PRIMJENA KARTOGRAFIJE
 RTOGRAFIJA I PRIMJENA ARATA U GEOGRAFIJI

IG-1 - DIOLOVI TIJELE KROZ CESTE
 ENGLESKI JEZIK

RITAM I NIZ LIKOVA

DRAMATIZACIJA U FUNKCiji RJEŠAVANJA PROBLEMA

PRICA U SLIKAMA

- GLASOVNE PROMJENE
- PRAVOPIS I PRAVOGDOVOR
- INTERPRETACIJA KNJIŽEVNIH TEKSTOVA
- SATI LEKTIRE
- MEĐUVRSNJAČKO NASILJE (OŽ-e)
- SILA GRAVITACIJE
- SKUPovi
- PITAGORINA TEOREMA
- PORODICA (MOJA OKOLINA)
- KUĆA / STAN (KULTURA ŽIVLJENJA)
- PRICANJE PO NIZU SLIKA

NASTAVNE JEDINICE:

- ⇒ Moja okolina - domaće životinje
- ⇒ Jezici - učenje životinja (likovi iz priče)
- ⇒ Likovna kultura
- ⇒ Tjelesni odgoj (igre u grupi)
- ⇒ Biologija
- ⇒ Muzička kultura (pjesme i brojalice)
- ⇒ Matematika (spojnici brojeva)
- ⇒ Geografija

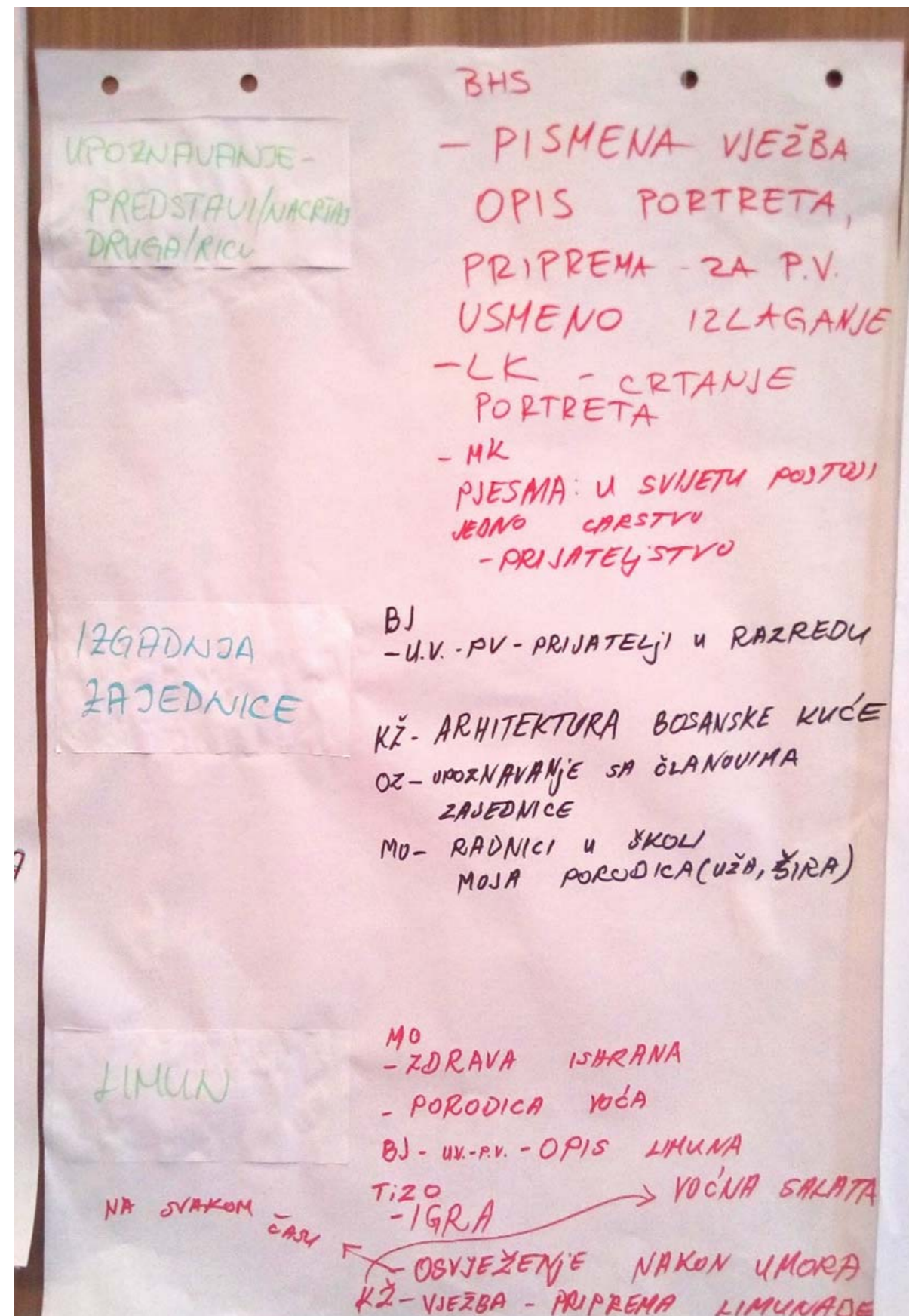
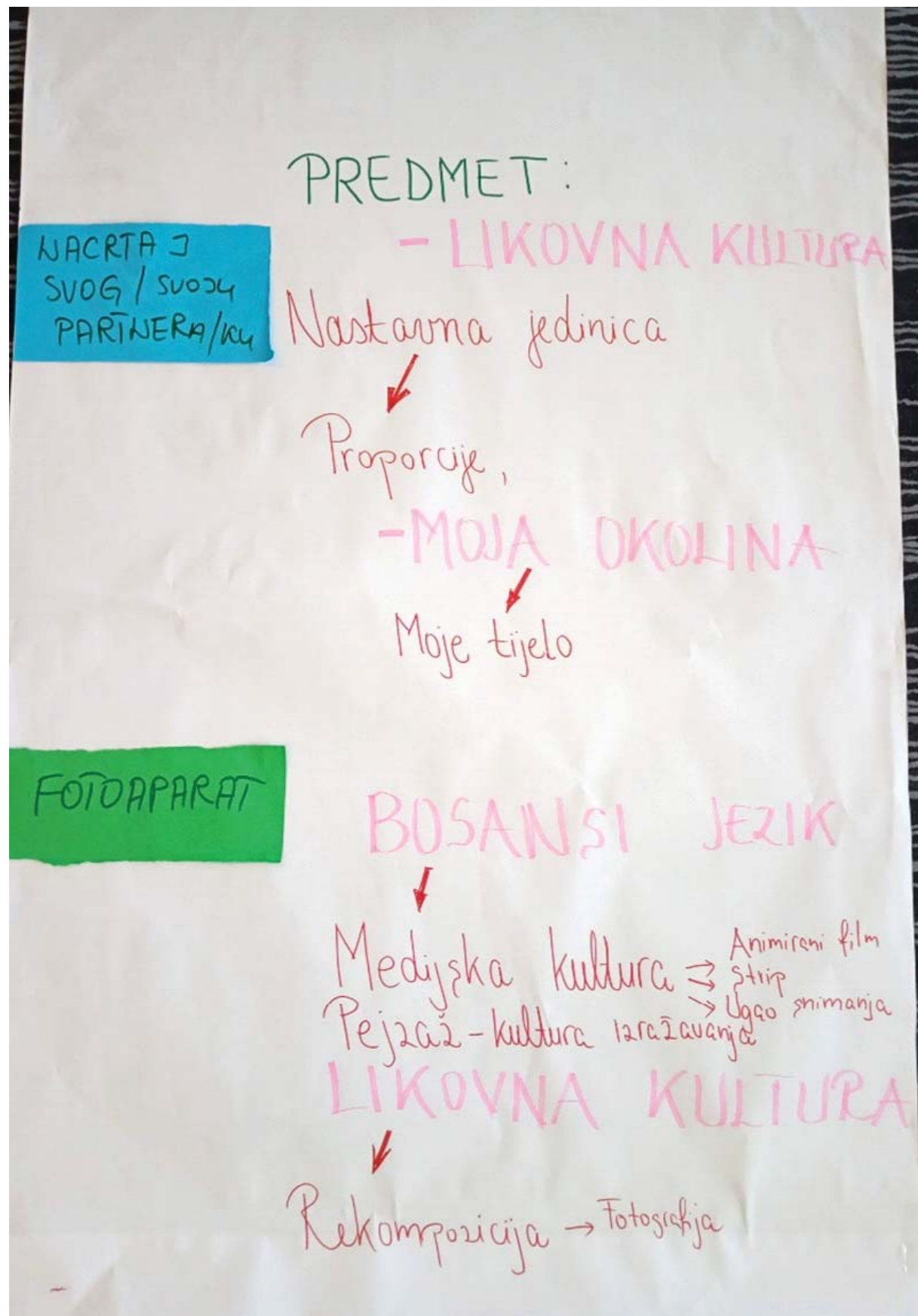
SRETNNA ŽIVOTINJA VOĐENA FANTAZIJA

- ⇒ Matematika (geometrija)
- ⇒ Jezici (boje), slova
- ⇒ Likovna kultura
- ⇒ Muzička kultura (linijski sistem)
- ⇒ Biologija
- ⇒ Geografija / Društvo / Moja okolina
- ⇒ Kemija (PSE), Fizika
- ⇒ Tjelesni odgoj

PRACENJE LINIJA U BOJI VOĐENA FANTAZIJA

- ⇒ Tjelesni odgoj (igre)
- ⇒ Odjeljena zajednica
- ⇒ Muzička kultura (brojalice, pjesnice)
- ⇒ Likovna kultura
- ⇒ Uvodni i završni dio sata

LIJENA MAČKA

- DIJAGRAM OSJEĆANJA

- prije i poslije nastave
- prije bilo kakvih stresnih aktivnosti (test, usmena provjera...)
- na nastavi informatike

- DRAMATIZACIJA - RJEŠAVANJE PROBLEMA

- na čoz-e - pravila ponašanja (šta im smeta i njihovo rješenje)

- SLIKANJE UZORAKA RAZNIH BOJA

- likovna kultura (osnovne i izvedene boje)
- matematika (vrste linija, geometrijski oblici)
- geografija (prostorna orijentacija)
- muzička kultura (likovno izražavanje doživljaja muzike)

- ANTI-STRES LOPTICA

- izrada na čoz-e, likovne ili tehničke kulture
- korištenje u stresnim situacijama (usmene ili pismene provjere...)

- HEJ!

- na različitim časovima vezano za određenu temu (imitacija životinja, zvukova, pokreta...)

LIJENA MAČKA

T:ZO

Ritmicko-sportska gimnastika

BOŠANSKI JEZIK

Obrada basne → Igrokaz

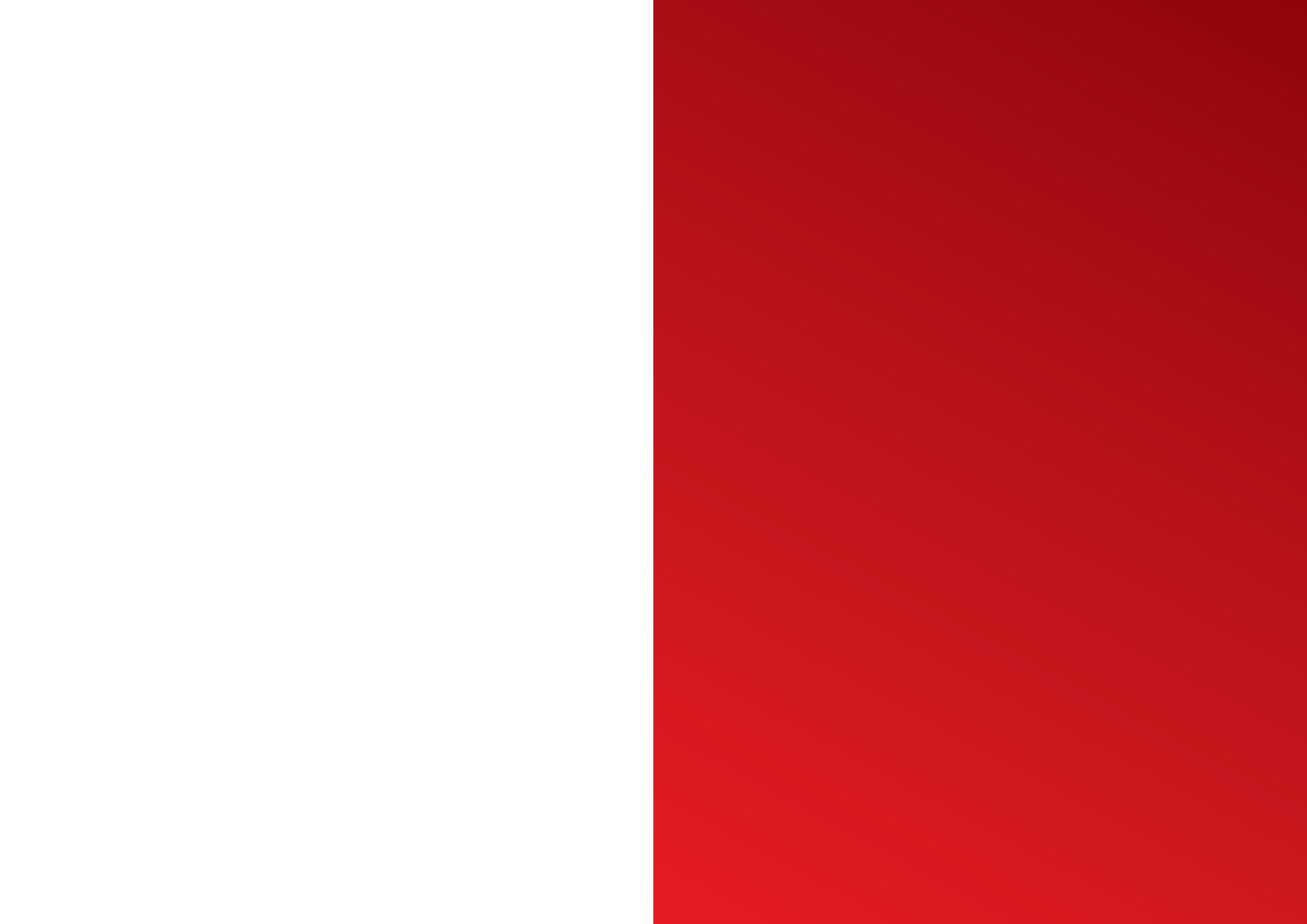
OGLEDALO

T:ZO

Vježbe oblikovanja → Ples
→ Ritmika

MUZIČKA KULTURA

Kanon → Bratac Martin
Čilagaglijarda - Polifonija

Zajedno možemo učiniti više.
Recite nam šta mislite o našem radu?
RECI-NAM@savethechildren.org

Save the Children za sjeverozapadni Balkan

Ljubljanska 16, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel: +387 (33) 290 671; Fax: +387 (33) 290 675
info.nwbalkans@savethechildren.org

 nwb.savethechildren.net

 [savethechildrenNWB](https://www.facebook.com/savethechildrenNWB)

 [SavethechildrenNWB](https://www.youtube.com/SavethechildrenNWB)

 [savethechildrennwb](https://www.instagram.com/savethechildrennwb)

 [scnwb](https://twitter.com/scnwb)